

096

K

100

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Nationale bibliotheek van Nederland

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Nationale bibliotheek van Nederland

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Nationale bibliotheek van Nederland

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Nationale bibliotheek van Nederland

Middelste
Bezoek
KB

D
BEV
Leet
en
pe
ve
Bef
S
Vad
T
Epla

DIALECTIKE

O F T E

BEVVYSCONST!

Leerende van allen saecken recht
ende constelick Oordeelen; Oock o-
penende den wech tot de alderdiepste
verborgentheden der Natueren.

Beschreven in't Neerduytsch door

SIMON STEVIN *van Brugge.*

Van de voorige druckfauten verbeterd.

TOT ROTTERDAM,

By Ian van Waesberge de Jonge, op de
Koren-Merct, Anno 1621.

*Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.*

WALLEN
OTTI
BY YSCORIST.

... van alle ...
...
...

...
...
...

... tot ...
...
...

DEN

SCH

S

comm

schre

meti

gie b

door

oock

felice

door

vetar

Form

der

Ma

DEN NEERDVYTSCHEN WENSCHT

SIMON STEVIN

GHELVCK.

HELICK verscheyden
ner Persoonen vindingen
door yemandt te samen
vergadert, dickmael ghe-
commen zijn ter Forme van be-
schrevene Consten; als de Geo-
metrie door Euclides, d'Astrolo-
gie by Ptolemeus, de Medicine
door Galenus, &c. Also hebben
oock veler Philosophen *Dialecti-
kelicke* inventien, onder anderen
door Aristoteles alderneerstelicxt
versamelt, ende vermeerdert; de
Forme eener beschrevener conste
der DIALECTIKEN vercreghen:
Materie voorwaer weerdich, dat de

* 2

Weer-

weerdige groote lichté des werelts,
hemlieden in haer so vlietelick ge-
oeffent hebben, want nadien de Re-
den het merckelickste onderscheyt
is, daer in de Mensche vanden Bee-
sten verschilt, 't grootste ghetuych-
nis sijnder Heerlickheydt boven
d'ander ghedierten; te rechte vol-
herdt hy sijne studie, om in die
Heerlickheydt t'overtreffen; twelck
eyghentlicxt gheschiedt, door dese
groote vrije Conste, door desen
wech der Consten, leydende den
Mensche tot allen Consten; Maer
hoe? Sy leert de onbekende duy-
stere dinghen Definieren, de Ver-
samelde Verspreyden, de Verwoe-
ste Schicken, ghoede argumenten
Toestaen, ende de quade (die
door ciraet van woorden, ofte So-
phistische ghesteltheyt der Ter-
mijnen dickmael goet schijnen,
ende

ende den onervarenen bedriegen)
Verworpen; Sy doet hem met
lichticheyt ende lust door de Re-
den verstaen, 'tghene de sinnen
sonder haer niet machtich en sijn
te begripen? Sy is 't fundament
der Rhetoriken; In somme sy
brengt den Mensch tot acht, en-
de onder 'tghetal der gheleerden:
Inder voughen dat de Stoici (als
Laertius int leven der Philosophen
verhaelt) Plato *in Phedro*, Aristote-
les *in topicis*, Cicero, Quintilianus,
Boetius, ende vele meer andere,
hare weerdicheyt, niet dan met
groote reden, soo wijt verbrey-
den. Dese besondere Conste, Al-
dermachtichste N E E R D V Y T-
S C H E N, hebbe ick voor my ge-
nomen u lieden naer mijn vermo-
ghen, te verclaren. Angaende my
yemandt segghen mochte, wat

* 3

gaet

gaet u doch over, foodanighen diepsinnighen Materie te willen beschrijven inde Neerduytsche tale? want hadde dat met nut doenlick gheweest, het ware voor u al overlanck beschiect; Dien sulen wy met twee woorden bescheyden:

Ten eersten, nadien sommighe mijn seer ghemeene vrienden ende Landtslieden, in ander Spraecken onervaren, nochtans der Consten uytnemende liefhebbers, verstaen hadden, dat wy yet der Mathe- matiken inden druck souden doen afveerdighen, maer in vreemder talen, en hebben my (hoe wel mocht yemandt segghen niet begheerens weert) niet slichtelick ghebeden sulcx inde onse oock te doen, maer bycans met redenen willen overtuygen geen behoor-
licke

licke gheneghentheyte te draghen,
tot onsen **V A D E R L A N D E**,
diens voorderinghe nochtans, elck
naer zijn uysterste vermoghen, bo-
ven vrienden en maghen, ja voor
sijn eyghen selfs, is schuldich te
beneerstighen; dit soo beleydende
ende voortdringende, dat en had-
de ick t'mijnder bate niet ghehadt,
de ghemeene maniere van doen,
ofte de Ghewoonte, die niet t'on-
recht *d'ander Natuere*, gheseyt wort,
swaerlick soude ick my ontschul-
dicht hebben: Ten eynde hun niet
alleene belovende naer mijn ver-
moghen in haerlieder begheeren
te voldoen, maer my selfs door ee-
nen yver daer toe verbonden ach-
tende, hebbe my beneersticht 'tsel-
ve totter Daet te brenghen: Maer
siende dat sich daer in ontmoete
Dialectike stijl, Spreucken, ende

VVoorden, die sy *Vocabula Artium* noemen, welcke (naer de maniere der gheenre diese int Duytsch gebruycken) ghenoeemt op sijn Latijnsche, den onervarenen dier Taelen soo duyster vallen, datse de saecke niet grondelick verstaen en connen, oock mede dat int Neerduytsch hare beteeckeninghe onbekent blijft, overmidts de Dialectike daer in noch niet beschreven en is: Soo vandtick my bycans als bedwonghen, voor het uytgeven dies voorseyt is, dese Duytsche Dialectike af te veerdighen.

Ten anderen, om op de diepsinnicheyt der Consten te verantwoorden, is te weten, dat nadien ick mijne studie ten goeden deele der Mathematiken toegheeyghent hadde, so wiert onse verkeeringhe daer deur met den Mathematicie-
nen

nen grooter, dan sy anders soude
gheweest hebben; 'twelck my
oorsaecke was, van onder anderen
oock te ontmoeten, verscheyden
Persoonen dier Consten dapper-
lick ervaren, nochtans (hoe wel
andersins ongheleert) daer toe ge-
commen, sonder mondelicke on-
derwijser, hebbende alleenelick
door hare vernuft int lesen ver-
scheiden bouckē dat begrepen:
ja sommighe sijn alsoo inde A-
rithmetike gheroicht ter kennisse
niet alleen vande ghemeene Rege-
len, maer vande alderwonderlic-
ste Reghel der Reghelen A L G E-
B R A, de toetse vande subtiylheyt
des menschelicken verstandts; An-
dere inde Geometrie, ende Astro-
nomie, tot het begriip van sware
propositien; Maer alsoo niemant
tot de Conste der Dialectiken,

* 5 want

want met eenen ervaren onder-
wijfer, comtmen noch lanckfa-
melick ter wetenschap van dien:
’Twelck aenmerckende, ende ver-
ghelijkinghe stellende tusschen
de Materie van d’een en d’ander,
hebbe nochtans die der Mathe-
matiken, onghelijck veel dieper,
ende onbegrijpeliccker bevonden,
dan der Dialectiken, want die een
Mirakel, ja een moeder der Mira-
kelen, dese soo slecht (als Plato en-
de ander betuyghen) dat de Na-
ture schijnt den menschen bycans
alghemaecte Dialecticienen voort
tebrengghen, want inde argumen-
ten der ongheleerden, hooren wy
volcommentlick der Dialectiken
Materie, an de welcke niet en ghe-
breect dan een gheschicter Forme.
Onderfoeckende daer naer d’oir-
saecke deser swaricheyt, hebbe ten
cersten

eersten ghesien, dat het niet en was
van wegen de onbegrijpelicckheyt
des Grondts der faecken, want als
boven gheseyt is, de Mathematike
is vele swaerder, ende wort noch-
tans by velen sonder onderwijser
begrepen: Ten tweeden, en is niet
by ghebreecke van 'tverstant der
Menschen, anghesien sy vele hoo-
ger als der Mathematiken by haer
selven begrijpen connen: Ten der-
den en is niet om dat sy gheen lust
tot de Dialectike en hebben, na-
demael sy eendrachtelick van al-
len geleerden hooren, de selve een
instrument te wesen der weten-
schap (daer uytter natueren yeder
naer tracht) in allen dinghen, ja
sien door de Daet de gheleerden
hem lieden daerom te boven gaen:
Soo datter eyntlick bleef te besluy-
ten, dese daerom onbegrijpelic-
ker

ker te sijne dan d'ander (sonder yemands ghoeden ende looflicken arbeydt te verachten, maer in vergelijckinghe der beschrevener Consten gesproken) om datse niet so oirdentlick ende eygentlick als d'ander beschreven en is: 'Twelck ick my soo inbeeldende, ooc achtende dat het meughelick is (nademael der Vrijer Consten climmin-ghe sonder eynde sy) daer in voor-sien te wordē, hebbe my vervoordert dese beschrijvinghe van dien, in onse Neerduytsche Tale te laten uytghaen. Soo het yemandt voor-derlick wort, 'tis wel, commet anders, neemt de ghoede wille, voor'tgene int vervolgh verhoopt was.

Maer anghesien wy hier beloven een Duytsche Dialectike, ende dat de meyninghe van sommighe
mach

mach wesen, die daerom van louter Duytsche woorden behoiren te sijne anderter contrarien, de vermiffchinghe der Griekfsche, ende Latijnsche, haer een vercieringhe te wesen; ten fal niet buyten den wech fijn, alhier mijn goedt dinc ken daer af te verclaren: 'Twelck is, dat wy met aandacht der voor-naemtste Eyndelicke Oirfaecke aller Spraecken, anmercken waer toe sy dienen, ende is kennelick dat daerom, op dat wy malcanderen daer deur onse ghedachten fouden openbaren; De woorden dan die dat bequamelicxt doen, uyt vvat Tale sy haren oirspronc fouden meugen hebben, maecken de nutste Spraecke, vvant hoe vvel *Contrarie*, *Claer*, ende dierghelijcke, comen vande Latijnsche *Contrarium*, *Clarum*, sy fijn nochtans door de
langhe

langhe ghewoonte , eenichsins
Duytsch gheworden , soo dat de
Leecken gemeenelick niet anders
en weten , ofte ten is eyghentlick
Duytsch : Ia de gebruyck heeft het
daer toe ghebrocht , dat wy som-
mighe vreemde woorden diemen
wel Verduytschen can , nochtans
Verduytscht niet en verstaen , als
datmen voor, *Archimedes handelt van
een diepe MATERIE*, seyde *Archi-
medes handelt van een diepe STOFFE*,
ten soude om de ongewoonte niet
begrepen worden : Daerom die
hun een gantsche onvermischte
spraecke te heftich voorfetté, schij-
nen meer hare eyghen vernuft on-
derworpen, dan de Reden, welc-
ker een wel schein dé Keyser Ty-
berius te wesen , de selve soo hy
eens *monopolium* (een Griecx woort
nochtans by den Latijnen seer ge-
meyn)

Suet.
lib. 3.
c. 71.

meyn) soude noemen, begheerde
eerst oirlof, van een vreemt woort
te meughen ghebruycken, 'sghe-
lijcx in een decreet des Senaets, so
eenen seyde dit woort *ἐμβλημα*, hy
was van meyninghe datment be-
hoirde te veranderen, ende voor
dit vreemde, een Latijnsch te souc-
ken, ende soomen het niet en von-
de, liever de saecke met vele woor-
den, ende ommespreuck, uyt te
brenghen: Maer of nu ter tijt der
Romeynen yemant van dien voor-
nemen waer, och wat soude hy al
te veranderen hebben, ende hoe
qualick soude hy met zijne Landf-
lieden conné overcommen! Daer-
om ghevalt my Cicero, *lib. 3. de finib.*
hier in beter, seggēde: *Hoe vvel vvy*
vele vreemde vvoordē der oudē gebruyc-
kē voor Latijnsche diemē nochtans vvel
soude meugen Verlatijnen, als Philosophie,
Dialectike,

Dialectike, Rhetorike, Grammatike, Geometrie, Musike, doch anghesien sy inde svvanck gecommen sijn vvy houdense als voor de onse: 'Tselve sullen wy in desen ooc doen, besighende sulcke Duytsche woorden, als wy achten by den ghemeenen man nu ter tijdt alhier ghebruyckelicxt, ende alderbest verstaen te zijne, ons daer beneven neygende naer het eygen Duytsch, so seer wy connen, diens suyverheydt, wel is waer, ick van herten soo seer vvensche, als hare

†Daer
afbre
der
inde
vol-
gende
Tsa-
me-
sprac

*rijckheydt ende cierlickheydt gro-
telicx verdient, vvilde ooc vvil,
dat de ghevvoonte het daer toe ge-
brocht hadde, dattet ons niet noo-
dich en vvare, tot sommige plaet-
sen (die vveynich sijn) uytlandische
te besighen; maer die te vvillen
vveeren, door 'tbeschrijvẽ der con-
sten, diens Grondt den sommigen

duyster

duyfter ghenouch vallen fal, met
de woorden die hy best verftaet,
'tware onnut; daerom fal fulcke
veranderinghe te verwachten fijn,
vande befchrijvinghe die daer af
eyghen fy, ofte diens Grondt van
gheender fwaricheyt en is.

Angaende de verfcheyden La-
tijnsche *Cafus*, welcke een onnoo-
dighe quellinge fijn, voor den ge-
nen diefe gebruycken wil, fonder
eenighe wetenfchap der Latijn-
fcher talen, die fullen wy laten va-
ren, nemende naer de Duytsche
gewoonte, alleene het Latijnsche
nominativum, by exempel, daer fom-
mighe fegghen, *Gheeft Platoni; Door*
Platonem; Van Platone; wy fullen al-
tijt fegghen (alfo oock de Fran-
coifen doen) *Plato*, als, *Gheeft Plato;*
Door Plato; Van Plato; ende daer het
te passe comt, fullen nemen het

Duytsche

Duytsche *genitivum*, als , *Platoos bouck, Ciceroos brieven.*

VWat belangt de verscheyden exempelen tot het verclaré onser Definities ende Propositionen diennende, wy sullen se naer gelegentheyte cort ende slicht nemen; want gheelijck eenē beginnende te beschrijven de Geometrie, ende definierende wat een Linie sy, oft hy tot de verclaringhe van dien name, de Linien diemē noemt *Parabola, Hyperbole, Ellipsis*, hy mocht hem be-toonen een ervaren Geometricien te schijnen, maer sulcke exempelen en souden nochtansten voordeele der beghinnende Leerlingen niet strecken: Also oock inde Dialectike tot exempelen te nemen duytere Mathematike materien ende sware langhe sententien der Phylosophen, die dickmael wel

een

een besonder uytlegghinghe behouven, sy en sijn den beghinnende niet nut, ende het dobbel proufijt dat sommighe daer uyt achten, schijnt eer te keeren tot dobbel schade: VVy sullen d'exempelē dan slecht ende ghemeen nemen, ende sulcx, als wy tot eenen lichten, ende nutten voortganck der leere bequaemst achten.

Eintlick Aldermachtichste **N E E R -**
D V Y T S C H E N, soo wy metter Daet bemercken, onsen arbeydt, an eenighe onervarenen voorderlick te sijne, soo sal naer dit het ander der Mathematiken volghen: Maer so de contrarie teenemael geschiede, ende dat al ons voorstel niet befiens weerdich gheacht wierde, daer en behouft hem niemandt an te stooten, soo doch Verloren tijt, Onnutten arbeyt, ende Schande,

*** 2

tot

tot niemands dan t'mijnen la-
ste en sullen sijn, die ick soo
veel te ghewilligher lijden sal,
dat een eerlick ghemoet, met
hope vande Ghemeene Saecke
dienstich te sijne, my daertoe
gheftiert hebben; oock mede dat
het gheschieden can, dat andere
hem lieden betoonende onse mis-
verstandt, Sy daerentusschen me-
ghen tot het verstandt der Saec-
ken commen, ende hare onuyt-
spreeckelicke vruchten ghenieten,
twelck een der voornamelicke
Eynden sijnde, daer wy naer
trachten, sullen met de saecke
voortvaren, wenschende u lie-
den VVelvaren, Voorspoedt, ende
alle Gheluck.

CORT

CORT BEGRYP.

WY deelen de **DIA-**
LECTIKE in Defi-
nitien, en **VVerckinge**,
vervatende elck in een
Besonder bouck. De De-
finitien sijn onderscheyt
in drie Differentien als Enckele saeckē, Tsa-
meghevouchde saecken, ende saecken der
VVerckinge: De definitien der ynckele saec-
ken, sijn als der **Dialectiken**, der **Vier Oir-**
saeckē, **∩**velcker **t∩ve** sijn inde saecke, als
Materie, ende **Forme**, ende **t∩ve** wyt de
saecke, als **Maeckende**, ende **Eyntlicke**, daer
naer **vān** tgene wyt de **Oirsaecken** bestaet,
als het **VVer** ofte de **Daet**, voort der **Me-**
nichvuldicheyt, der **Ghedaente**, der **Auto-**
riteyt, der **∩**voorden die anders verstaen
∩vorden dan sy luyden, als **Bedriech-**
spreuck, ende **Verkeerde spreuck**, **∩**velcker
drie specien sijn, als **Gelijck spreuck**, **Onge-**
loof-

** 3

loof-

looflickespreuck, ende Spotspreuck. Der
tweeder Differentien der definitien, dat
is der Tſamenghevoechde ſaecken, ſijn elf
verſcheydenheden, als Gront ende Anle-
vende, Geſlacht ende Specie, Gheheel ende
Deel, Onghelooflicker ende Ghelooflicker,
Malcandertreffede, Beſtaende, Contrarie,
welcke ſijn van Saken, ofte vā Redenē,
Teghenspreeckende, Verſcheyden, Ghelijc-
ke, Proportionale. De derde Differentie
der definitien, welcke is vande ſaeckē der
Verckinge, is drie derhāde, als Definitie,
Verſpreyding, ende Bevvijsreden, de ſelve
is Rechte ofte Cromme; De Rechte heeft
drie Propoſitien, als Eerſte, Tweede; Be-
ſluit; ende drie Termijnē, als Eerſte, Twe-
de ofte Middel, ende Derde; Ende ſijn deſer
Rechter Bevvijsredenē vier Soortē, welc-
ker Eerſte heeft vier Manieren, de Tweede
ooc vier, de Derde ſes, en de vierde twee.
De Cromme Bevvijsredē is ſesderhande,
als Verkeerde, Overvloedighe, met Voor-
waerde,

Onvaerde, Beuuegende, van Dobbelbe-
sluyt, ende Onvolmaecte.

Het ander Bouck der VVerckinghe, is
van Maecken, ende Veranderen, Maec-
ken, als Definitien, Verspreydingen, ende
Beuuisredenen. Veranderen, als Crom-
me Beuuisredenen in Rechte, 't welck
geschiet door het Onmeugelicke, ofte door
Verkeeringe: Alle het welcke wy tot
meerder claerheyt tafelwijs versprey-
den in deser voughen:

Tnckel saecken.	Dialektike def. 1. Vier Oirsaeckē als Menichvuldic- heyt. 7. Gedaente. 8. Autoriteyt. 9. VVoorden die an- ders verstaen worden dan sy lyyden.	2. Inde- saecke.	Materie. 2. Forme. 3.	Dat wys de Oir- saecken bestaet als het VVerck ofte de Daer. 6																		
					2. Vyt de sake	Maeckēde. 4. Eyntlicke. 5.	als het VVerck ofte de Daer. 6															
								Bedriechspreuck. 10. Verkeerde spreuc. 11.	Gelycspreuc 12. Ongelooflie- kespreuc. 13 Spotspr. 14.													
					Grondt ende Anclenende. 15. Gheslachte ende Specie. 16. Gheheel ende Deel. 17. Ongheloofticker ende Gheloofticker. 18. Malcandertreffende. 19. Bestaende. 20. Contraris als Tegensproeckende. 23. Verscheyden. 24. Ghelycke. 25. Proportionale. 26	Saecken. 21. Redenen. 22.	Drie Pro- posit- tien. 33.			Eerste Twe- de Besluyt	Welcker bewijsredē sijn 4 Soortē 35	1. 37 2. 38 3. 39 4. 40										
								Drie Ter- mij- nen. 34.	Eerste Middel Derde.				3. 39 4. 40									
														Verkeerde. 42. Overvloedighe. 43. Met Voorwaerde 44 Bewegbende. 45. Vā Dobbelbesluyt 46 Onvolmaecte. 47.	Cromme als							
								Definitien van Tsame- ghe- vouchde saecken.	Definitie. 27. Gedefinierde. 28 Verspreyding. 29 Bewijsreden. 30 die is.				Rechte bestaende ngt secker 33.			Eerste Twe- de Besluyt	Welcker bewijsredē sijn 4 Soortē 35	1. 37 2. 38 3. 39 4. 40				
														Drie Ter- mij- nen. 34.	Eerste Middel Derde.				3. 39 4. 40			
																				Verkeerde. 42. Overvloedighe. 43. Met Voorwaerde 44 Bewegbende. 45. Vā Dobbelbesluyt 46 Onvolmaecte. 47.	Cromme als	
														Maecken	Definitien. 1. Verspreydingen. 2. Bewijsredenen als				Rechte. 3. Cromme. 4.			Het Onmenghelike. 5. Verkeeringhe. 6.
																				Veranderen de Cromme Be- wysredenen in Rechte doot	Het Onmenghelike. 5. Verkeeringhe. 6.	

HET EERSTE BOECK
DER DIALECTIKEN
OFTÈ BEVVYSCONSTEN,
VANDE DEFINITIEN.

HER WY COMMEN
tot de Saccke willen den
Ervaren Leser (of hy by
gevalle hē verledichde
onse DIALECTIKE
te oversien) vermanen,
dat so hy inde selve, hier
ende daer yet vōde, niet overcōmēde met
zijn ghevoelen dat hy gedachtich sy, naer
de selve een AENHANGSEL te vol-
ghen (diens *Voorreden* verclaert, waerom
dat also gedaen is) waer in wy van sommi-
ghe sulcke swaricheden handelen sullen.
Ten anderen bekenne oock, dat ick voor
de woorden als dese ende dierghelijcke.

A

Defi-

Definitie		<i>Bepalingh</i>
Termijn		<i>Pale</i>
Propositie		<i>Voorstel</i>
Argument	Overal gheerne soude ghefeyt hebben,	<i>Strytreen</i>
Argumenteren		<i>Stryden</i>
Materie		<i>Stoffe</i>
Arithmetike		<i>Telconst</i>
Arithmeticien		<i>Telder</i>
Geometrie		<i>Meetconst</i>
Geometricien		<i>Meter</i>
Astronomie		<i>Sterreconst</i>
Astronomijn		<i>Sterrekijker</i>
Musike		<i>Singconst</i>
Musicien		<i>Sangher</i>
Grammatike		<i>Letterconst</i>
Grammaticien		<i>Letteraer</i>
Rhetorike		<i>Redenconst</i>
Rhetoricien		<i>Redenaer</i>
Dialectike		<i>Bewysconst</i>
Dialecticien		<i>Bewyser</i>
Physike		<i>Aertconst</i>
Physicien		<i>Aertist</i>
&c.		

Maer overmits vvy sien, naer tghene dat nu ter tijt best verstaen vvort, als int voorgaende breeder redenen daer af verclaert sijn, sullen voor ditmael d'eerste vvoorden gebruycken. Een andermael naer de ghelegentheynt die alsdan sijn sal. Met vvelcken

vvy

vvy ons voor allen Beriswers in desen als verdedicht houdende, sullen de saecke beginnen, eerst verclarende vvat Dialectike sy, aldus:

DEFINITIE I.

DIALECTIKE IS, DE
Conste der Bewijsinghe.

VERCLARINGHE.

NA DIEN de Grieken de Alderneerstichste Souckers, de Gheluckichste Vinders, ende de Gheschickste Beschrijvers gheweest hadden der Vryer Consten, soo hebben andere Natien, henlieden de selve onderwindende, die ghenoeemt (als in d'orghelijcken dickmael ghebeurt) met de Grieksche woorden, daer uyt wy ooc de Conste der bewijsinghe, ofte met een woort geseyt de **BEWYSCONST**, (dat is, door de welcke men bewijst, eenighe saecke daer questie af is, Waer ofte Valsch te sijne) noemen op sijn Grieksche; **DIALECTIKE**: De Redenen daer dese Bewijsinghe door gheschiet, noemt men ghemeenlick Argumenteringhe, welck woort men wel soude connen Verduytschen, als boven gedaen is, maer 'tschijnt door de gewoonte nu ter tijt aldus claerder; want, als kennelick ghenouch is, wy verstaender by, *Strijt met woorden, door de welcke men tracht, naer de waerheydt eeniger twijffelachtigher saecken.* Maer ghelijck het den ghenen die leeren

HEIT EERSTE BOECK

Schermen, voughelick is dat sy weten wat te seggen is Rapier, Poignaert, Lancie, &c. eer sy comen tot het ghebruyck van dien; Alsoo betaemt het hier oock, eermen tot deser woorden Strijt coemt, datmen wete wat de woorden, diemen daer als Wapenen ofte Schermtuych gebruycken sal, beteeckenen: Daerom fullen wyse ordentlick naer ons vermoghien definiëren als volght.

DEFINITIE II.

MATERIE is d'oirsaecke, daer yet afghemaect vort.

VERCLARINGHE.

MA T E R I E vanden Latijnschē woorde *Ma-*
teria wort opt Duytsch eyghentlick geseyt
Stoffe, als oftmen wilde seggen (ghelijck by som-
mighe Duytschen oock ghebruyckelick is) Stof,
hebbende sijn oirspronck (soot schijnt) uyt de
meyninghe der Epicureen, die alle lichamelicke
saecten achten van Stof gecomen te zijne, te we-
ten dat Stof, 'twelck over al inde locht drijft, ende
best ghesien wort, inder Sonnen raeye door een
gat in huys schijnende, gemenelick naer het Griecx
Atomus gheheten, ende en hadde ons de gewoon-
te, van onse eyghene tale niet ghebrochtaen een
vreemde, men soude het woort *Stoffe*, hier bequ-
melick meughen gebruycken, want datmen voor,
d' Astronomie is eē diepe Materie, seyde, *d' Astrono-*
mie is eē diepe Stoffe, tē waer niet so oneygē, als on-
gehoort, maer als voren gheseyt is, wy fullen ons
ghe-

VANDE BEWYSCONST.

ghevoughen, naer 't gene nu ter tijt best verstaen wort. MATERIE dan (seght de definitie) is d' oir-
 saecke daer yet afgemaectt wort, als de *Materie* van
 Fluweel (overmidts het van zijde gemaectt wort)
 is Sijde, van Lijwaet, is Vlas, van een Harnas, is
 Yser: Alsoo oock der onlichamelicker dinghen
Materie (welcke naer de lichamelicke haer ghe-
 lijckspreuckelick toegevoucht wort) als der A-
 rithmetiken (want sy daer uyt bestaet) is Ghetal,
 der Musiken, Geluyt, der Dialectiken, Questie,
 ofte Argumenteringe. Inghelijcx wort der wer-
 lieden *Materie* gheseyt, de ghene die sy gebruyc-
 ken, ende sonder de welcke haer ambacht niet en
 bestaet, als des Timmermans, Houdt, des Potbac-
 kers, Cley, des Smidts, Yser; Maer so de saecke be-
 stonde uyt verscheyden *Materien*, so noemt men
 de ghene dier in meeste menichte is, ofte men
 noemtse te samen, als de *Materie* van een Bedde
 sijn Pluymen, ofte Pluymen ende Tijcke, des Mer-
 sers, Steen; ofte Steen Calck ende Sandt, &c.

De *Materie* wort onderscheydē in BLYVENDE
 ende VERANDERENDE, *Blyvende*, als Gout,
 Silver, Coper, waer af yet gemaectt sijnde, de *Ma-
 terie* blijft de selve: De *Veranderende*, als Meel,
 Cley, ende diergelijcke, waer af gemaectt Broot,
 ende Backsteenē, de *Materie* verandert, ende en is
 daer naer niet meer Meel ofte Cley.

HET EERSTE BOECK

DEFINITIE III.

FORME, is de Oirsaeck, daer uyt de Materie eeniger specien naem ontfangt.

VERCLARINGHE.

ALs van Cley ghemaectt een lichaem begrepen in ses viercanten, so ontfangt de Materie de name eenigher specien der lichamen, te weten, Teerlinck, ofte Cube, maer besloten in vier Driehoucken, wort Naelde ofte Pyramide ghe-noemt. Tgene dan, daer uyt de Materie eenigher specien name ontfangt, twelck hier is door de gesteltheyt der uystersten eens lichaems, wort *FORME* genoemt. Inghelijcx tgene daerom teen Leer genoemt wort Schoe, het ander Leerse, het derde Colder, is de *Forme* van dien. Also oock spreekken wy vande *Formen* der onlichamelicker saken, welcke haer vande lichamelicke, gelijk spreuckelick toegheeygent worden. By exempel, de Definitien ende Werckinghe der ghetalen, ordentlick byden anderen ghevoucht, ontfanghen den naem eenigher Specien der Consten, namelick, der Arithmetiken, Inghelijcx onse jeghenwoordighe Materie, te weten, *Questie*, om dat wyse in ordentlicke definitien, ende werckinghe beschrijven, sy ontfangt de name van *Dialectike*. Maer ghelijck die Schoe, naer dat sy welghedaen, ofte mismaect is, gheseyt wort van goeder ofte quader *Formen*, alsoo de Materien der Consten, naer dat sy bequa-
melick

melick ofte onbequamelick by den anderen ghe-
voucht sijn, worden hare consten gheseyt van ge-
schickter ofte ongheschickter *Formen*. Also oock
segghen wy dat de *Forme* der gemeene saecke, is
in goeden ofte quaden state. Wederom, want
Redelick dier 'tgene is, daer wt de Mensche eeni-
gher specien name ontfangt, so wert die *Redelick-*
heyt gheseyt de *Forme* des Menschen.

DEFINITIE IV.

De MAECKENDE OIR-
SAECKE, is die yet maect.

VERCLARINGHE.

ALs den Potbacker, is de **MAECKENDE**
OIRSAECKE des Eerdé Vats, dé cleer-
maecker des Mantels: maer uyt dese, worden de
onlichamelicke oock ghelijckspreuckelick ghe-
seyt, *Maeckende oirsaecten*, als Dronckenschap
van vele Sieckten, ende ontellicke ongevallen: de
DIALECTIKE, van veel geleerde manné. De
Maeckende oirsaecke, ontmoet haer in vier voor-
namelicke specien, als **NOOTSAECKELICKE**,
WILLENDE, **HELPENDE**, ende **BY GE-**
VALLE: De *Nootsaeckelicke oirsaecke* is, gelijk
de Sonne door hare jeghenwoordicheydt des
Dachs: Het Vier der Hitten: want waer sulcke
sijn, sy wercken altijt noot saeckelické: De *Willen-*
de oirsaecke, als den Smidt des Anckers, want ho
wel hy nu niet en smeedt, soo can hijt nochtans als
hy wil: De *Helpende oirsaecke* is, die de saecke niet

alleene en maect, als den Timmerman met anderen werckende aen een huys, wort gheseyt, de *Helpende oirsaecke* van dien, daer onder oock gerekent worden de Instrumenten, als Hamers, Saghén, Bylen, ende dierghelijcke, want door hare hulpe het werck volmaect wort:

D'oirsaecke by ghevalle, is, die yet maect, ofte doet, sonder haer weten ofte voornemen, als den man die vanden boom op een Vercken viel, so dat het daer af itarf, wort gheseyt, *D'oirsaecke by ghevalle* des doots van dien,

DEFINITIE V.

De EYNTLICHE OIRSAECKE, is daer yet om ghemaect wort.

VERCLARINGHE.

ALs de EYNTLICHE OIRSAECKE van een Mes, is om te snijden, van een Vyrwerck, om de tijden t'onderscheyden, der Arithmetiken, om wel te Rekenen, der Geometrien, om wel te Meten. Tis oock te aenmercken, dat een saecke ghemeenelick verscheyden *Eynden* heeft; Als yemandt bouwet een huys, om datter de Menschen in wonen souden, om dat hyder Prouffijt by doen soude, om sijn ghenouchte: wederom men leert de Dialectike, om wel te argumenteré, om hem eenen wech te bereyden, die hem met sichtigheyt brenghe tot allen anderen consten, &c.

D E

VANDE BEWYSCONST.

DEFINITIE VI.

Het VVERCK ofte de DAET, is dat uyt de Oirfaecken bestaet.

VERCLARINGHE.

VYt de oirfaecken, dat is uyt de Vier oirfaecken, Als de Tonne is eē werck diens *Materie* is Hout, de *Forme* haer ghedaente der uystersten, hare *Maeckende oirfaecke*, den Cuyper, de *Eyntlicke oirfaecke* om Bier, Harinck, ofte diergelijcke in te doen: Alsoo oock wort de Schoe gheseyt 'twerck des Schoemaekers; Vroilickheyt, Stoutheyt, Dronckenschap, eñ meer andere, sijn wercken des Wijns: Der **DIALECTIKEN** Werckē ofte Daden, sijn vele Gheleerde Mannen voort te brenghen, die de Ghemeene Saecke in alle billicheyt, ende met love connen regieren, gelijk daer af overvloedighe exempelen sijn, by den Romeynen ende Grieckē. Dit woort ontmoet hem dickmael inde ghemeene sprekinghe, ghelijck als men seght, *dat Pieter neerstich is, blyckt by de Wercken, of metter Daet.*

DEFINITIE VII.

MENICHVVLDICHEYT, is die deelelick is in deelen.

VERCLARINGHE.

ALs Grootheyt (diens drie specien Lichaem, Plat, Linie) ende *Getal*, want sy deelelic sijn

As

in

in deelen, worden **MENICHVULDICHEYT** ghenoeemt. Dit woort *Menichvuldicheyt*, ontmoet hem inde ghebruyck van spreecken onder anderen aldus: Ick neme dat Pieter seer groot van persoon sy, onder hem hebbende eenighe Heerlickheydt, die hem bycans eenen Daelder 'sjaers uyt brengt, ende dat yemant seght desen een seer groot Heere te wesen; Aen de welcke mē verantwoord, dat hy is groot vā *Menichvuldicheyt*, maer niet vā Ghedaente, ofte als sommige Duytschen Onduytschelicker inde gebruyck hebbē groot van Quantiteyt, maer niet van Qualiteyt. Also seggē wy wel vijf Sieren even te sijne aen vijf Elefanten, maer naer de *Menichvuldicheyt* des Ghetals.

Voort so worden de saecken naer de *Menichvuldicheyt* gheseyt **EVEN**, ofte **ONEVEN**, als een Driehouck, can Even sijn aen een Vierhouck, een Mensche aen een Calf, maer sy en connen niet eyghentlick Gelijk genoemt worden, want hem dit voucht tot de Ghedaente, als wy inde volgende definitie daer af spreecken sullen: Op welcke eyghenschap ende onderscheyt, van *Even* ende *Ghelyck*, in onse Duytsche tale beter ghelet dient, dan het sichijnt datmen tot als noch gedaen heeft: Andersins men sal dickmael, noch Mathematikelick, noch Physikelick, van eenighe materie connen handelen, aenghesien *Even*, dat de Latijnen **ÆQVALE** noemen, al wat anders is dan *Ghelyck*, dat by den Latijnen **SIMILE** gheseyt wort.

DE-

D E F I N I T I E V I I I.

G H E D A E N T E, is de ghestaltenis
der saecken.

V E R C L A R I N G H E.

BY exempel als men seght, den Coninck is van
grooter Ghedaente, dat en is niet groot van li-
chaem, 'twelck (als boven geseyt is) *Menichvul-*
dicheydt beteeckent, maer groot van Rijckdom,
Macht, Gebiedt: Also oock Hitte, is *Gedaente* des
Viers, Vochticheyt, des Waters, Forme ende Ver-
we, sijn *Ghedaenten* der Lichamen. Oock worden
de saecken naer de *Ghedaente* **G H E L Y C K**, ofte
O N G H E L Y C K gheseyt; Als alle Viercanten
(hoe wel sy Oneven waren) sijn Ghelijck, alsoo
oock sijn alle Ronden: Inghelijcx seggen wy een
cleen Kint Ghelijck te sijne aen sijn Vader, maer
niet Even, 'twelc hem voucht tot de *Menichvul-*
dicheyt.

D E F I N I T I E I X.

A V T O R I T E Y T, is een Gheloof-
weerdich Ghetuychnis.

V E R C L A R I N G H E.

DIe yet beschrijft, als Euclides de Geome-
trie, Titus Livius de Daden der Romeynen,
wort by ons naer den Latijne gemeenelick *Au-*
thent ghenoemt, waer af oock gheseyt wort door

A V-

AUTORITEYT bewesen te sijne, 'tghene men door hare schriften betuycht: Als yemant segt, *dat de Stadt van Roome het heelejaer deur gheduerlick coren ghegeven heeft aen drie hondert ende twintich duysent, hare arme burgheren,* 'twelck yemant niet geloovende, men betuycht het door de *Autoriteyt* van Suetonius int eerste bouck aent 41. Capittel, alwaer hy seght, dat Iulius Cæsar dat vercort heeft, ende ghebrocht op hondert ende twintich duysent persoonē. Oock en is de *Autoriteyt* niet alleene vā beschreven saecken, maer van ghesproken, ghe-lijck als yemandt yet bewijst, door 'tgene eenen anderen gheseyt heeft.

DEFINITIE X.

BEDRIECHSPREVCK, *is die verscheyden beteeckeninghen heeft.*

VERCLARINGHE.

DES BEDRIECHSPREVCKX, sijn by Aristoteles beschreven Derthien Specien (diemen alle door haer generale name *Bedriechspreuck* noemen mach) welcker sin wy verclaren sullen als volcht:

D'eerste Specie, is van 'T **BEDROCH DER GHELYCKNOEMINGHE EENS WOORTS**, By exempel, yemandt seght, *dat een Hoedt coorns niet genouch en is, om een mensche een Maendt lanck by te leven,* maer hy meent eenen Hoedt diemen opt hooft set, ofte eenen Vingher-
hoedt

hoedt 'twelck een *Bedriechspreuck* der *gelycknoeminge eens woorts is*, want als men te Delft spreekt van een Hoedt corens, so is de meeninghe van seker mate, Hoedt ghenoeemt, inhoudende 32. achtendeelen, daer een mensche wel Seven jaren ghenouch aen heeft. Ende overmidts datter dickmael veel misverstandts, nyt dese *Ghelycknoeminge* rijst, so wortse ghemeenlick genaemt **DE MOEDER VAN VELE DWALINGHEN.**

DE Tweede Specie, is van 'T **BEDROCH DER GHELYCKNOEMINGE EENDER REDEN.** Als yemandt seggende: *Ian bemint de Moeder also seer als de Dochter*; Hier ist in twijffel, oft men verstaen sal dat Ian de Moeder ende de Dochter even lief heeft; Of dat hy de Moeder so lief heeft, als de Dochter haer bemindt: Dit is dan een *Bedriechspreuck* der *Gelijcknoemingh*, niet eens Woorts als de voorgaende, maer die een gheheele Reden vol twijffelinghe maeckt.

DE Derde Specie, is van 'T **BEDROCH DER T'SAMENVOEGINGHE**; Als, *Tis mogelijk yemandt te sitten ende te gaen*, 'twelck waer mach sijn, soomen onderscheyt den jeghenwoordigen tijt, vanden toecomenden, welcke *Bedriechlick* t'samen gevoucht schijnen.

DE Vierde Specie, is van 'T **BEDROCH DER SCHEYDINGHE**; Als, *Die sit, en can niet gaen*, 'twelck waer mach sijn soomen vergadert den jeghenwoordighen tijdt, met den toecomenden, welcke *Bedriechlick* gescheyt schijnen, want die nu sit, can daer naer wel gaen.

De

DE Vijfde Specie, is van 'T BEDROCH DES BYCLANCX, dat is van woorden, die wel gheschreven sijnde, krijgen nochtans int uyt spreken verscheyden beteeckeninghen, door Verheffing, Daling, ofte Verandering der stemmen; Als gheschreven *Nagelt*, al waer d' eerste fillebe lanck is (beteeknende datmen yet beveelt te nagelen) maer die cort uytghesproken *Na gelt*, als ick sie *na ghelt*, dat beteeckent al wat anders. Inghelijcx voor *Vaerwech*, (dat is eenen wech daermen door vaert) gheseyt *vaer wech* (als ick vaer wech) wederom voor vraghende, *Gaet ghy naer Delft?* datmen sijn stemme in een bevelende verandert, seggende, *Gaet ghy naer Delft*. Also oock voor *Ure*, *Aut*, *Ontfangher*, gheseyt *Ure*, *Handt*, *Hondt vanger*, dit sijn *Bedriechspreucken* deser specien, al waer die woorden al wat anders beteeckenen dan dese.

DE Seste Specie, is van 'T BEDROCH DER GHELYCKLVYDINGE DES SPREVCX, dat is, van namen ofte woorden, die met verandering van *Casus* ofte *Modus*, door hare ghelijckluydinge met ander woorden den sommighen bedrieghen, 'twelck meest ghebeurt den onervarenen der talen; Als by exempel: een Franfois ofte Spaengiaert, connende de Duytsche spraket halvé, weet wel datmen van *Gaen* seght eenen *Ganck*, daerom wil hy van *staen* oock leggen eenen *Stanck*, ende moet sijn *Standt*, want *Stanck* comt van *Stincken*: Dit woort dan *Stanck*, is de *Bedriechspreuck* deser specien, welcke de reden des

geons

geens die alsoo spreekt, dickmael seer verduy-
stert.

DE Sevende Specie, is van 'T B E D R O C H
D E S G H E V A L S, 'twelck gheschiet wan-
neermen 't gene by gevalle coemt, acht voor noot-
saeckelick gheschiet te sijne; Als *Pieter is rijk ge-
worden met coopmanschap te doen, daerom laet ons
coopmanschap doen, wy sullen oock rijk worden.*

DE Achtste Specie, is van 'T B E D R O C H
D E S S P R E V C X N I E T S I M P E L I C K
dat is van 't Bedroch eender reden int aensien van
yet alleene, nochtans ghenomen als meer betee-
kenende; Als, *Den Moriaen heeft witte tanden,
den Moriaen dan is wit.*

DE Neghende Specie, noemen sy *Fallacia
Ignorantia elenchi*, opt Duytsch Bedroch van
de onwetenheydt des berispens; Maer aenmerc-
kende de ghedaente der exempelen van dien, wy
sullent hier heeten (daer beneven de ghene aen de
welcke 't ander beter gevalt, mogent gebruycken)
B E D R O C H U Y T H E T V O O R G A E N D E; Als
*Dat ick ben en is Pieter niet; Ick ben eē Mensche,
Pieter dan en is geen Mensche; Dit is een Bedriech-
spreuck uyt het voorgaende, Dat ic ben, en is Pie-
ter niet, welck int aensien des Onscheydelicken
Pieters warachtich is, maer int Bedriechlick aen-
sien des Geslachts, Mensche, is sy valsch, want 'tge-
ne ick daer ben, dat isser Pieter ooc. Wederom: Pie-
ter werckt in huys, ende niet op straet, Pieter dan
werct, ende Pieter en werckt niet; Insgelijcx: Den
Hemel bedeckt het al, sy bedeckt dan haer selven.*

De

DE Thiende Specie, is van 'T BEDROCH
DES VERHAELS DES BEGINSELS
Datis, als men 't gene daer questie af is, wil inbrin-
ghen als Argument om de questie te solveré. Daer
is by exempel questie, of het Eertrijck roert, ende
yemant dat willende bewijfen, seght: *Het Eertrijck
roert; het Eertrijck roert dan,* 'twelck niet dan Ver-
hael der questie en is, ende schijnsel van bewijfsing.

DE Elfde Specie, is van 'T BEDROCH DES
VERVOLCHS; Als oft yemandt seyde,
*Een Visch swemt, dat swemt dan is een Visch, daer-
om een Mensche die swemt is een Visch.*

DE Twaelfde Specie, is van 'T BEDROCH
VAN GHEEN OIRSAECK ALS OIR-
SAECK dat is, des gheens dat gheen Oirsaeck
en is, ghenomen als oft het de Oirsaeck waer, Als,
Dronckenschap is quaet, den Wijn dan is quaet;
Hier wort den Wijn ghenomen als Oirsaecke des
Dronckenschaps, daer doch den Drincker self,
de voornamelickste Oirsaecke is.

DE Derthiende Specie, is van 'T BEDROCH
VELER VRAGHEN: By exempel, daer
is een Vendel volck van Busschieters ende Lan-
ciers, ende yemandt vraecht *wat warent Busschie-
ters, ofte Lanciers?* den anderen segt sonder onder-
scheyt, *Busschieters,* 'twelck waer is in het beson-
der aensien der gheentre die Busschieters sijn, maer
niet int Generale, ofte int besonder aensien der
Lanciers.

DEFINITIE XI.

VERKEERDE SPREVCK is, diemē verstaet niet naer hare uytvvedige bedieding, maer naer de ommestaende.

VERCLARINGHE.

DER VERKEERDER SPREVCK zijt Drie voornamelicke Specien, als GHELYCKSPREVCK, ONGHELOOFLICKSPREVCK, ende SPOTSPREVCK, welcke wy hier onder beschrijven sullen: ende want d'exempelen der selver, dese definitie ghenoech verclaren, en segghen daer af hier niet wijder.

DEFINITIE XII.

GHELYCKSPREVCK, is Verkeerde spreuck, inde vvelcke men'tgene de vware saecke gelijk is, voor de vware saecke selver neemt.

VERCLARINGHE.

ALs, *Pieter is eenen Loosen Vos*, daer by men verstaet, Pieter is een Loose Mensche, want als dit naer de letter verstaen wort, soo in derghe-lijcken dickmael ghebeurt, daer volghen veel ongheschicktheden uyt. Alsoo oock, *Ick riecke water schuyt*, voor ick verstaen watter schuyt.

Wederom, *Dē Appel die van buyten schoon is, heeft*

B

dick-

dickmael eē Worm van binnen, daer by men meent, Den Mensche die van buyten deuchdelick schijnt, heeft dickmael inwendighe groote Sonden.

Wederom, *Hy heeft Euclides ghecocht, dat is, de Bouck door Euclides beschreven; Alwaermen neemt 'T G E M A E C K T E V O O R den M A E C K E R.*

Insgelijcx *De Overheyt regiert de Stadt, dat is, sy regiert de Menschen, ende de saecken der Stadt; Alwaermen neemt het B E G R Y P E N D E V O O R 'T B E G R E P E N.*

Alsoo oock, *Pieter vaert dieper dan Ian, dat is, Pieters Schip vaert dieper dan Ians Schip; Alwaermen neemt 'T B E G R E P E N V O O R 'T B E G R Y P E N D E.*

DEFINITIE XIII.

O N G H E L O O F L I C K E - S P R E V C K, *is een verkeerde spreuck de sake vermeerderende ofte verminderēde, boven'tghene men daer afghelooven can.*

VERCLARINGHE.

ALs, *Tis Broot Swaerder dan Loot; ofte, Lichter dan een Pluym, welke spreucken simpellick aenghemerckt Ongelooflick zijn, maer door de ghemeene maniere van spreecken, verstaen wy daer by Broot dat seer Swaer ofte Licht is. Tis dan een O N G H E L O O F L I C K E S P R E V C K.*

Alsoo oock, *Alle de werelt is vol Oirloghen, Alwaermen*

waermen een DEEL ofte DEELEN des Werelts, neemt, voor de GHEHELE, want daer zijn altijd eenighe plaetsen sonder Oirloghe;

Wederom *Den Soldaet en wort niet betaelt*, dat is, De Soldaten en worden niet betaelt; Alwaermen door EENEN, VELE verstaet.

Insgelijcx, *Alle Menschen weten wel dat Pieter den Bruydegom is*, Alwaermen by ALLEN, EENIGHE verstaet; want daer isser veel in Asien ende Afriken, die der niet af ghehoort en hebben, noch nemmermeer af vernemen en sullen.

DEFINITIE XIII.

SPOTSPREVCK, is Verkeerde-spreuck, den sin der vvoorden contrarie.

VERCLARINCHE.

ALs eenen die yet Qualick ghedaen heeft, datmen al geckende seght; *Ghy hebt Wel ghedaen*; Insgelijcx van eenen die Cranck is, datmen seght, *O wat een Stercken Reuse*: sulcke zijn SPOTSPREVCKEN.

DEFINITIE XV.

Den GRONDT, is daer Yet aen cleest, ende dat Yet, vvoort des Grondts AN-CLEVENDE gheuoemt.

VERCLARINGHE.

ALs in een stick Schilderie, Tbart is den GRONDT der Verwen, ende die Verwe,

des Barts *ANCLEVENDÉ*; Van eenen Silve-
rē Vergulden cop, Tsilver is den *Gront* des Gouts,
 ende Tgout des Silvers *Anclevende*; De Materie, is
 den *Grondt* der Formen, ende de *Forme Tancle-*
vende der Materien. Also noemt men oock *Grondt*
 daer yet in is, als Tschip den *Gront* van 't gene het
 in hem begrijpt; Den Mensch den *Grondt* der
 Wijsheyt, ende de wijsheyt zijn *Anclevende*; Wy
 hetent oock *Grondt* daer onse wercking in doen-
 de is, als de Verwe, den *Grondt* des Gesichts; Ghe-
 luyt, den *Grondt* des Ghehoors. Een selve saecke
 can oock in verscheyden aensien, als nu *Grondt*,
 als dan *Anclevende* zijn: Ghelijck als men seght,
 Tgoudt eender Baggen verciert te zijn met eenen
 Robijn, daer is Tgoudt den *Grondt*, ende den Ro-
 bijn het *Anclevende*, Maer soomen seght den Ro-
 bijn verciert te wesen met het Goudt, so is ter con-
 trarien den Robijn *Gront*, ende Tgout zijn *Ancle-*
vende; Also oock is een Man in zijn Huys, het *An-*
clevende, ende het Huys zijn *Grondt*; maer int an-
 sien dat het hem toebehoort, soo is hy *Grondt*, en-
 de het Huys (gelijck oock alle zijn ander goeden)
 zijn *Anclevende*.

Dit woort *Grondt*, ontmoet hem inde gemeene
 sprekinghe, ghelijck als men seght, *Ick en can den*
Grondt niet vernemen daer wy door verstaen, het
 voornaemste der saecken, daer al de reste *Ancleest*.

Tvoornoemde *Anclevende* ontmoet hem in
 voornamelicke Vier Specien, als, E Y G H E N,
 G H E M E E N, S C H E Y D E L I C K, ende O N -
 S C H E Y D E L I C K.

Het

Het EYGHEN ANCLEVENDE, *is dat an yet Alleen toecompt*, als Lachen, is een *Eyghen Anclevende* des Menschen, ende dat, overmidts gheen ander Ghelachte der Ghedierten, gevonden en wort, des Lachens deelachtich; Alsoo oock wort het Neyen gheseyt een *Eyghen Anclevende* des Peerts.

GHEMEENE ANCLEVENDE, *is dat an Verscheyden toecomt*, Als, Sien, Hooren, voeten hebben, is een *Gemeen Anclevende* des Menschē, overmidts dat an velen anderen, als Koeyen, Honden, Katten, gemeen is.

SCHeyDLICK ANCLEVENDE, *is dat van zijn Grondt, sonder verderfnis der Saecken, can gheweert worden*; Als Rijckdom, Ghesontheyt, Schoonhey, ende dierghelijcken, zijn des Menschen *Scheydelicke Anclevende*, overmidts die van hem gheweert connen worden, nochtans een Menschē blijvende.

ONSCHEYDELICK ANCLEVENDE, *is dat vā zijn Gront soder verderfnis der Saeckē, niet en can gheweert worden*, Als 'Tleven van een Dier, want dat vertrocken, daer en blijft gheen Dier, maer een doot Lichaem; Alsoo oock het plat ofte Superficie van een Lichaem, de Forme van Materie, Eerbaerhey van Prouffijt, &c.

Scheydelick ende Onscheydelick Anclevende, laten noch eenich middel toe, als Hitte des Viers, ende dierghelijcke, welcke in grooten deele van haer Grondt connen gheweert worden, nochtans en zijn niet teenemael affscheydelick.

DEFINITIE XVI.

GESLACHTE, is een ghemeene name an verscheyden Specien, ende **SPECIEN** zijn, die een Geslachte tot ghemeene naem hebben.

VERCLARINGHE.

ALs Dier, is een naem ghemeen an Mensche, Peert, Stier, &c. want yemandt vraghende wat een Mensche, een Peert, een Stier sy, men antwoort op elck eyghentlick, een Dier: Dier dan is **GHEGLACHTE**, diens **SPECIEN** Mensche Peert, Stier, ende voort alle Beesten; Also oock is Ambacht Gheslachte, diens *Specien* sijn Timmeren, Metsen, Smeden, &c. Want Yeder van dien is Ambacht; Wederom Conste, is *Gheslachte* van *Specien*, Ambacht, Rethorike, Musike, &c. want yeder van dien is Conste; Hollander, is *Geslachte* van allen den Ingeborenen van Hollandt, ende dese diens *Specien*, want soo wel den Leynaer als den Haerlemmer, wort eyghentlick Hollander gheseyt; Inghelijcx is Mensche *Gheslachte*, van *Specien*, Pieter, ende Ian, want yeder van haer is Mensche.

De Specie die in ander Specien Onscheydelick is, wort ghenoecht de *Leechste Specie*, oft het **ONSCHEYDELICK**; Als scheydende Dier in Mensche ende Beeste, Mensche wederom in Pieter, Ian, &c. dese laetste *Specien* en connē niet voorder gescheyt

ghe'cheyt worden, daerom sy de *Leechste Specie*, ofte het *Onscheydelicke* gheuoemt sijn. Men soude dese name *Specie*, door een ander nieuwe meughen Verduytschen, maer sy schijnt door de ghewoonte claerder, dan 'tghene men in haer plaetse soude connen setten. Breeder sullen wy van desen sprecc-ken int A E N H A N G S E L.

D E F I N I T I E X V I I .

'T G H E H E E L is, dat in hem al de Deelen begrijpt, ende het D E E L, dat int 'T gheheel begrepen vort.

V E R C L A R I N G H E .

A L s 't lichaem des menschen, want het in hem begrijpt alle de Deelen, als Hooft, Buyck, Ermen, Beenen, &c. wort een G E H E E L genoemt, ende wederom den Erm, want sy in het Heel begrepen is, wort D E E L geseyt; Also wort oock de Handt, int aensien van haer Deelen, als Vingeren, Duym, Palm, &c. *Gheheel* gheuoemt, ende Vingher, *Deel* des Handts; Inghelijcx wort de Dialectike *Gheheel* geseyt, diens *Deelen* Definitien, ende Werckinghe.

Alle de Deelen des Gheheels t'samen, worden gheuoemt de H E E L E N D E D E E L E N, als Definitien ende Werckinghe, sijn de *Heelende Deelen* der Dialectiken.

P R I N C I P A L E D E E L E N zijn, sonder de welke, de reste niet en bestaet; Als Hooft, Buyck,

Hert, ende diergelijcke, zijn *Principale Deelen* des Menschen, want hy sonder eenich van dien, niet leven en can; Alsoo oock zijn *Fondamenten*, ende *Dack*, de *Principale Deelen* des Huys.

MERCCKT.

Want het lichtelick ghebeuren can, datmen tgene Gheslachte is, soude noemen Gheheel, ende datmen voor Specie, soude seggen Deel, ofte ter contrarien, so is baer onderscheyt hier deur openbaer, dat Gheslachte wort van Specie warachtelick gheseyt, maer niet Gheheel van Deel. By exempel, yemandt twifelt of Saet Gheslachte ofte Gheheel sy, van Cooren: Hy sal segghen, Cooren is faet, twelck warachtich is: saet dan is Gheslachte, ende Cooren Specie: Inghelycx so yemant twifelde, of Handt sy Gheslachte ofte Heel van Vingher, hy sal seggen, de Vinger is een Handt, twelck Valsch is: Handt dan is Gheheel, ende Vinger, Deel: Ende also in allen anderen.

DEFINITIE XVIII.

Het **ONGHELOOFLICKER**, is, dat vande openbare *VVaerheyt* verder is, maer het **GHELOOFLICKER**, dat baer naerder is.

VERCLARINGHE.

ALs, Pieter can op eenen dach twaelf mylẽ gaẽ, Hy cander dā wel drie gaẽ; Dat Pieter op eenen dach twaelf mijlen gaen can, is hier het **ONGHE-**

GHE-

G H E L O O F L I C K E R; Maer dat hyder wel drie
gaen cā, het G H E L O O F L I C K E R. Wederom,
*Men can eenen Hase sien van een myle verre, Noch
veel beter dan, can men een Peert van een myle verre
sien*: Dat men eenen Hase van een myle verre sien
can, is het *Onghehooflicker*, 'tander het *Ghehooflic-
ker*. Breeder sullen wy hier af segghen int A N-
H A N G S E L.

D E F I N I T I E X I X.

M A L C A N D E R T R E F F I N G, is
tvveer saeckē Overanderde Genegētheyt.

V E R C L A R I N G H E.

C H E L Y C K als men seght, *Goudt is tswaerste
Metael*; ende wederom verkeert: *Tswaerste
Metael is Goudt*; al waer dit als sulcken ghenegent-
heyt heeft tot dat, ghelijck dat tot dit, Soo
worden dese gheseyt M A L C A N D E R T R E F-
F E N D E, ofte die overanderde gheneghentheyt
wordt geseyt M A L C A N D E R T R E F F I N G.
Tselfde zijn oock *Rechte linie*, ende *de Cortste tus-
schen twee punten*, want alle Rechte linie is de cort-
ste tusschen twee punten; ende weder verkeert: alle
Cortste linie tusschen twee punten, is een Rechte.
Alsoo oock de Liefde van twee personen mal-
canderen beminnende, mach gheseyt worden,
Malcander treffende Liefde.

DEFINITIE XX.

BESTAENDE, *sijn Malcandertref-
fende, vvelcker eë des anders Nootsaecke-
lick is.*

VERCLARINGHE.

ALs Vader ende Kint, deen is des anders Noot-
saeckelick, want sooder een Vader is, hy
heeft nootsaeckelick een Kindt, ende wederom
sooder een Kindt is, het heeft Nootsaeckelick een
Vader, Vader dan, ende Kindt, ghelijck oock alle
Bloedtverwandten, zijn **B**ESTAENDE, dat is,
soo wy ghemeenelick segghen, sy bestaen malcan-
deren, welcke eyghen maniere van spreecken, wy
oock Ghelijckspreuckelick voughen, op der ghe-
lijcken, als Cooper ende Vercooper, Ghever ende
Ontfangher, Huerder ende Verhuerder, Geslach-
te ende Specie, Grondt ende Anclevende, Groo-
ter ende Cleender, Meerder ende Minder, ende
allen anderen dierghelijcken, alwaer d'een des
anders Nootsaeckelick is, noemen wy *Bestaende*.
Daer zijn oock *Bestaende* van eender name, als, sijt
ghy mijn Ghebuer, ick ben wederom u Ghebuer,
in ghelijcx Medegheselle, Ghelijck, Onghelijck,
&c. Daer wort inde definitie geseyt, *Welcker ecne
des anders Nootsaeckelick is*, alwaer 't woot *Noot-
saeckelick*, anghemarckt dient, want Peert ende
Sale, ofte Mes ende Schee, ende dierghelijcke, en
zijn gheen *Bestaende*, overmidts soo men seght
daer

VANDE BEWYSCONST.

27

daer is een Peert, ten is niet Nootsaeckelick datter een Sale toefy: Oock en sijn Goudt ende Swaerste Metael gheen *Bestaende*, want men seght niet eyghentlick dat Goudt het goudt sy des Swaersten metaels.

DEFINITIE XXI.

CONTRARIE SAECKEN *sijn,*
die gheduerlick malcanderen teghenstaen.

VERCLARINGHE.

ALs Heet ende Cout, Vochtich ende Drooch, Wit ende Swart, Licht ende Swaer en dierghelijcke, sijn CONTRARIE SAECKEN. Maer als het eene deser Contrarien, 't gebreck is, van dies datter inde natuerlicke volmaectheyt sijn soude, soo wordet oock ghenoeint AFWESEN, dat is het *Afwesen* van 't ander: Als Blintheyt, wort geseyt het *Afwesen* des Ghesichts, niet in yeder saecke (want eenen Block en wort niet Blint gheseyt) maer in dies dat inde natuerlicke volmaectheyt sien soude, als cen Mensch, een Peert: Alsoo oock is Dronckenschap het *Afwesen* van Nuchterheyt, de Doot van het Leven, &c.

DEFINITIE XXII.

CONTRARIE REDENEN
sijn, welcker eene yet generalick betuycht, dat d'ander generalick ontkent.

VER-

VERCLARINGHE.

ALs, *Alle mensche gaet; tegen, Geen mensche en Gaet,* ende diergelijcke, zijn **CONTRARIEREDENEN**: Haerlieder eyghenschap is, niet te connen beyde waer zijn, maer wel beyde valsch, als int voorgaende exempel; Ofte d'eene *Waer* ende d'ander *valsch*; als, *Alle Mensche is een versielt lichaem: Gheen Mensche en is een versielt lichaem,* 'twelck hier alsoo by gevalle geschiet; Maer inde Teghenspreckende, ist altyt nootsaekelick, diens definitie fulcx is.

DEFINITIE XXIII.

TEGHENSPREECKENDE, *sijn betuyghende ende ontkennende, over een selfde saecke, vvelcker eene Generalick betuycht ofte ontkent, dander niet.*

VERCLARINGHE.

ALs, *Alle Mensche gaet, ende Eenich Mensche en gaet niet,* dat is **TEGHENSPREECK,** ofte zijn twee **TEGENSPREECKENDE,** hebbende de ghedaente deser definitien, want d'een betuycht Generalick: ende d'ander ontkent, niet Generalick; ende dit over een selfde saecke. Wederom; *Gheen Mensche en gaet; teghen, Eenich Mensche gaet:* Inghelijcx, *Pieter gaet, Pieter en gaedt niet.* Der Teghenspreckender Eyghenschap is (soo wy oock gheseyt hebben in-
de

inde 22. definitie) dat deen altijd nootfaeckelicken waer is, dander valsch.

DEFINITIE XXIII.

VERSCHeyDEN, sijn die, de welcke niet een selfde en connen vvesen.

VERCLARINGHE.

ALs een Mensche ende een Peert, ende diergelijcke, welcke niet een selfde sijn en connen, worden **VERSCHeyDEN** geseyt. Selfde connen sijn Dier, ende Schaep; ofte Lichaem, ende Steen. Selfde sijn nootfaeckelick, Swaerste Metael, ende Goudt; Wederom, Rechte Linie, ende de Cortste tusschen twee punten, ende dierghelijcken, alle de welcke gheen *Verscheyden* en sijn.

DEFINITIE XXV.

GHELYCKE sijn, die tot een derde ghelijcke gheneghentheyten hebben.

VERCLARINGHE.

ALs Ian ende Pieter, hebben tot een derde, Sterflickheyt, ghelijcke gheneghentheyten, daerom oock worden sy in desen **GHELYCKE** gheseyt. Also seghtmen oock wel een Merie, *Gelijck* te zijne aen een Hinne, overmidts sy tot een derde, als *Liefde tot haer ionck te dragen*, een ghelijcke gheneghentheyten hebben.

D E-

**DIALECTIKE PROPOR-
TIE,** *is de verghelijkinge van twee gelijcke
Redenen.*

VERCLARINGHE.

GHELYCK den Schipper tot syn Schip,
Alsoo den Coninck tot syn Coninckrijck.

Dit is een **DIALECTIKE PROPOR-
TIE**, diens eerste vergheleken Reden, is,
Schipper tot Schip; dander Coninck tot Coninc-
rijk, inder voughen dat der *Proportien* Termij-
nen, zijn, Schipper, Schip, Coninck, Coninck-
rijk; Wederom ghelijck de reden der Arithme-
tiker proportien, gheseyt worden *Dobbels*, *Drie-
vuldich*, ofte *dierghelijcke*, so meughen dese ge-
seyt worden *Goede Regiering*, dat is, gelijck den
Schipper sijn Schip wel moet regieren, also oock
den Coninck sijn Coninckrijk.

DEFINITIE XXVII.

DEFINITIE *is een reden, vercla-
rende vvat Yet sy.*

VERCLARINGHE.

ALs yemandt willende bedieden wat *Goudt*
sy, seght, *Goudt is tswaerste Metael*; dese re-
den, overmidts sy verclaert wat *Yet* (te weten
Goudt) sy, wort gheseyt **DEFINITIE**, welck
woort

woort vandé Latijne commende, men op Duytsch
 eyghentlick noemen mach *Bepaling*, ghelijck-
 spreuckelick gheseyt van *Bepaling* des Landts,
 want alsoo daer deur beteeckent wort een seker
 saecke, binnen haer palen begrepen, ende afghe-
 sondert van allen anderen; Alsoo oock door dese
 Reden, wort beteeckent, yet eyghentlick afghe-
 sondert van allen anderen; Ende souden wel *Be-
 palinghe* noemen, inde plaetse van *Definitie*, ten
 ware dit by velen int Duytsch seer ghebruyckt
 wort, ende dat onghehoort is. Alsoo dan alle Re-
 den verclarende wat yet sy, soo wel door de An-
 clevende (welck sommige *Beschrijvinge* noemen)
 als door de Wesentlichkeiten; Oock mede eens
 woorts, dat *Vytlegghen* geseyt wort, als *du pain, is
 broot*, noemen wy generalick *Definitie*, daer af wy
 breeder sullen spreecken, ende reden gheven int
 A E N H A N G S E L.

D E F I N I T I E X X V I I I .

*Dat Yet, wort genoemt het G E D E -
 F I N I E R D E .*

V E R C L A R I N G H E .

A L s Goudt, in 'texempel der 27. definitien,
 wort het G E D E F I N I E R D E genoemt,
 op eygen Duytsch het *Bepaelde*. Vyt de voorgaen-
 de is oock kennelick, dat *Definieren* (op Duytsch
Bepalen) beteeckent het werck van dien; Als ye-
 mant seggende, *Gout is 't swaerste Metael*, dat heet
Definieren, ofte men seght dat hy *Definiert*.

D E -

DEFINITIE XXIX.

VERSPREYDING, is SCHEY-
DING des Gheslachts in Specien; ende
DEELING, des Gheheels in Deelen.

VERCLARINGHE.

BY exempel, yemandt seght ofte schrijft aldus:
Der Gedierten sijn twee Specien, als Mensche
ende Beeste, dat is SCHEYDING des Geslachts
in Specien: wederom, Der Arithmetiken sijn twee
Deelē, als Definitien, ende Wercking, dat is DEE-
LING des Gheheels in Deelen. Dese twee, te we-
ten Scheyding ende Deeling, noemen wy genera-
lick VERSPREYDING.

DEFINITIE XXX.

BEVVYSREDEN is, die bestaet in
seeckere drie Propositionen, vvelcker laetste
yet besluyt wyt de voorgaende.

VERCLARINGHE.

Als, *Alle Water is Nat,*
Vier en is niet Nat,
Vier dan en is gheen Water.

ALWAER d'eerste Propositione is, *Alle Water is*
Nat: De tweede, *Vier en is niet Nat:* De der-
de, *Vier dá en is geen Water:* dese drie Propositionen
alsoo

alsoo tamen ghevoucht, welcke laetste yet besluyt
uyt de voorgaende, worden B E W Y S R E D E N
ghenoemt.

D E F I N I T I E X X X I.

*PROPOSITIE der Bewijsreden
is, inde welcke van Yet wat betuycht,
ofte ontkent wort.*

V E R C L A R I N G H E.

ALs inde Bewijsreden der 30. definitien,
Alle Water is Nat, wort een P R O P O S I -
T I E der Bewijsreden ghenoeemt, overmidts van
Yet, als *Water*, wat betuycht wordt, namelick dat
het *Nat* is; Also oock inde selve Bewijsreden, *Vier
en is niet Nat*, alwaer van *Yet*, te weten *Vier*, wat
ontkent wort, als *Nat* te sijne, het is dan een *Pro-
positie* der Bewijsreden: Maer alle Redenen als *Ge-
vraechde*, *Bevolen*, *Begheerde*, &c. inde welcke
van *Yet*, niet wat betuycht, ofte ontkent en wort,
en connen die niet wesen. Als *Vraghende*, *is Pieter
te Leyden?* Eñ *Bevelende*, *Dat Pieter naer Ley-
den gae*; Ende *Begheerende*, *Och waer Pieter te
Leyden*; Dese ende dierghelijcke en connen gheen
Propositie der Bewijsreden verstrecken, wantmen
uyt de sulcke tot gheen Besluyt commen en can.
Men soude voor *Propositie*, op eyghen Duytsch
bequamelick meughen segghen *Voorstel*, maer
Propositie schijnt door de ghewoonte alsin bequa-
mer.

C

D E-

HET EERSTE BOECK
DEFINITIE XXXII.

*Dat Yet, is den GRONDT, maer
het VVat, wort het ANCLEVENDE
der Propositionen gheseyt.*

VERCLARINGHE.

ALs andermael segghende, *Water is Nat,*
dier Propositionen GRONDT is *Water,* ende
haer ANCLEVENDE *Nat:* Inder vougen dat
Is, En is niet, Heeft, En heeft niet, ofte yet van ge-
lijcker cracht, is altijt het onderscheydt der Dee-
len vande Propositione, ende 't ghene daer vooren
staet, wort ghenoeemt den *Grondt,* ende het vol-
ghende sijn *Anclevende.*

DEFINITIE XXXIII.

EERSTE ende TWEEDE
PROPOSITIONE der bewijsreden, sijn
D'eerste ende Tweede in d'oirden, maer
de Derde wort BESLVYT ghenoeemt.

VERCLARINGHE.

ALs inde Bewijsreden der 30. definitien,
d'eerste in d'oirden, *Alle Water is Nat,* wort
de EERSTE PROPOSITIONE gheseyt, ende,
Vier en is niet Nat, de TWEEDE; Maer, *Vier dan
en is geen Water,* het BESLVYT.

Boven de voornomde *Eerste, Tweede propositione,*
ende

ende *Besluit*, soo behoevender in alle Bewijsreden noch aenghemerckt te worden, drie Termijnen, welcker definitie fulck is.

DEFINITIE XXXIIII.

Der *Bewijsreden* sijn D R I E T E R M I N E N, 'T E E R S T E is het *Anclevende des Besluysts*, het T W E E D E ofte M I D D E L T E R M Y N, is dat *tweemaal comt voor 't Besluit*, maer het D E R D E, is den *Grondt des Besluysts*.

V E R C L A R I N G H E.

A L S inde Bewijsreden der 30. definitien, *Water* (dat het aenclevende is des Besluysts) is het Eerste T E R M Y N: *Nat* (twelck voor het Besluit tweemaal gheuoemt wordt) is het T w e e d e, ofte M i d d e l T e r m i j n; Maer *Vier* (Grondt des Besluysts) is het D e r d e.

Men soude voor *Termijn*, Duytschelicker meughen segghen *Pale*, ofte *Wterste*, maer aenghesien *Termijn*, by ons een naem ghebruyckelick ghenouch is (want de *Palen* des tijds, daer verscheyden betalinghen op vallen, noemen wy *Termijnen*) tschijnt nu ter tijt bequamer.

Der Bewijsreden sijn Vier Soorten, welcker Drie, hebben een gemeen Middel Termijn; VViens EERSTE SOORTE is, diens Middel Termijn Grondt is der Eerster Propositien, ende Anclevende der Tweeder: De TWEEDE SOORTE, diens Middel Termijn is Anclevende der Eerster, ende Tweeder Propositien: De DERDE SOORTE, diens Middel Termijn, is Grondt der Eerster en Tweeder Propositien: De VIERDE SOORTE bestaet wyt een Onscheydelick Middel Termijn, t welck Grondt is der Eerster ende Tweeder Propositien.

VERCLARINGHE.

*Gheen METAEL en is Stroo,
Alle Goudt is METAEL,
Gheen Goudt dan en is Stroo.*

ALWAERT middel Termijn METAEL, Gront is der Eerster Propositien, ende Anclevende der Tweeder, daerom is dit een Bewijsreden der EERSTER SOORTEN. Andermael.

Alle

Alle Ghedierte L E E F T,
Gheen Turf en L E E F T,
Gheen Turf dan en is Ghedierte.

Alwaer Tmiddel Termijn L E E F T, is Anclevende der Eerster ende Tweeder Propositionen, waer deur dit een Bewijsreden is der T W E E D E R S O O R T E N. Wederom:

Eenich M E T A E L is Tin,
Alle M E T A E L is Lichaem,
Eenich Lichaem dan is Tin.

Alwaer Tmiddel Termijn M E T A E L, is Grondt der Eerster ende Tweeder Propositionen, daerom dit een Bewijsreden is der D E R D E R S O O R T E N; Het blijkt oock als de definitie seght, dat elck Middel Termijn der voorgaender drie exempelen, ghemeen is; want *Metael*, is soo wel Goudt, als Silver ofte Tin, &c. Alsoo oock *Leeft*, wort gheseyt van Mensch, Peert, Hondt, want yeder van haer Leeft. Ten laetsten:

P I E T E R en is Gheen Dronckaert,
P I E T E R is een Musicien,
Eenich Musicien dan en is geen Dronckaert.

Alwaer Tmiddel Termijn *Pieter Onscheydelick* is, alleenlick gheseyt van een seecker faecke, geen verscheyden beteeckenende, tis oock Grondt der Eerster ende Tweeder Propositionen; Dit is dan een Bewijsreden der V I E R D E R S O O R T E N.

M E R C K T.

DE voornoemde V I E R S O O R T E N, menighen lichtelick onderkent worden, sonder te dincken op Grondt ofte Anclevende der conditien deser definitien, maer alleenlick wyt hare

gelegenthey, inde Eerste ende Tweede Propositie. Want als men weet dat beyde de Termijnen tsamen een Middel-Termijn makende, haer hebben Oversyts, soo ist kennelick D'eerste Soorte te sijn, maer wesende d'wyterste ter Rechterhandt, alsdan ist de Tweede, ende d'wyterste ter sinckerhandt, de Derde, ofte Vierde Soorte.

DEFINITIE XXXVI.

A, beteeckent Generale Betuyghing, E, Generale ontkenning, I, Besonder Betuyghing, O, Besonder Ontkenning.

VERCLARINGHE.

ALLE Propositie des Bewijsfredens is, ofte van Generale Betuyginge, als, *Alle gedierte leeft*, ofte van Generale Ontkenninghe, als *Gheen gedierte en is doot*, Ofte van Besonder Betuyghing, als, *Eenich gedierte is Mensche*, Ofte van Besonder Ontkenning, als, *Eenich gedierte en is gheen Mensche*. Nu om dese gedaente der Propositien cortelick te beteeckenen, so heeft Aristoteles daer toe bequamelick ghenomen dese vier letteren, A, E, I, O, elck bediedende, als de definitie hier boven verclaert, Want ghelijck de cyfferletteren, dickmael gherieflicker beteeckenen de ghetalen, dan oft men die altijd int langhe schreve, alsoo hier oock dese. By exempel:

A *Alle Mensche is Sienlick,*

I *Eenich dier is Mensche,*

I *Eenich dier dan is Sienlick.*

Alwaer A ghestelt neven D'eerste Propositie, beteec-

beteekent die te wesen van Generale Betuyginge: ende I neven d'ander twee, te sijne van Besonder Betuyghing: Tselfde fullen soodanighe letteren bedieden, daer sy hier onder tot verscheyden plaetsen, neven de Bewijsredenen alsoo fullen ghestelt worden.

DEFINITIE XXXVII.

Deerste Soorte der Bewijsredenen, heeft VIER MANIEREN, Welcker EERSTE heeft Propositionen A, A, A, de TWEEDE E, A, E, de DERDE A, I, I, de VIERDE E, I, O.

VERCLARINGHE.

EERSTE	{	A	<i>Alle COREN is Saet,</i>
MANIE-		A	<i>Alle Terwe is COOREN,</i>
RE.		A	<i>Alle Terwe dan is Saet.</i>
TWEEDE	{	E	<i>Gheen STEEN en is Houdt,</i>
MANIE-		A	<i>Alle Diamant is STEEN,</i>
RE.		E	<i>Geen Diamant dan en is Houwt.</i>
DERDE	{	A	<i>Alle ROGGHE is Saet,</i>
MANIE-		I	<i>Eenich Graen is ROGGHE,</i>
RE.		I	<i>Eenich Graen dan is Saet.</i>
VIERDE	{	E	<i>Geen MENSCHEN en is Onsielic,</i>
MANIE-		I	<i>Pieter is een MENSCHEN,</i>
RE.		O	<i>Pieter dan en is niet Onsielick.</i>

HET EERSTE BOECK
DEFINITIE XXXVIII.

*Der Tweeder Soorten, sijn VIER
MANIEREN, welcker EERSTE
heeft Propositionen E, A, E; de TWEE-
DE A, E, E; de DERDE E, I, O; de
VIERDE A, O, O.*

VERCLARINGHE.

EERSTE MANIERE { E Geē mēsche en heeft VLEVGELEN,
A Alle Voghel heeft VLEVGELEN,
E Gheen Voghel dan en is Mensche.

TWEEDE MANIERE { A Alle Ghedierte GHEVOELT,
E Gheen Steen en GHEVOELT,
E Gheen Steen dan en is Ghedierte.

DERDE MANIERE { E Gheen Houdt en is STEEN,
I Diamandt is STEEN,
O Diamant dan en is geen Houdt.

VIERDE MANIERE { A Alle Vier is DROOGHE,
O Water en is niet DROOGHE,
O Water dan en is gheen Vier.

DEFINITIE XXXIX.

*Der Derder Soorten, sijn SES MA-
NIEREN, welcker EERSTE heeft
Propositionen A, A, I; de TWEEDE
E, A,*

E, A, O; de DERDE I, A, I; de
 VIERDE A, I, I; de VYFDE O, A,
 O; de SESTE E, I, O.

VERCLARINGH.

EERSTE MANIE-RE. { A Alle CRABBE loopt opt Lant.
 A Alle CRABBE is Vifch,
 I Eenighe Vifch dan loopt opt Lant.

TWEEDE MANIE-RE. { E Geen COPER en is Quicilver,
 A Alle COPER is Metael, (ilver
 O Eenich Metael dā en is geē Quic-

DERDE MANIE-RE. { I Eenich METAEL, is Goudt,
 A Alle METAEL is Lichaem,
 I Eenich Lichaem dan is Goudt.

VIERDE MANIE-RE. { A Alle MENSCHEN is het Onge-
 luck onderworpen,
 I Eenich MENSCHEN is Coninc,
 I Eenich Coninck dan is het Onge-
 luck Onderworpen.

VYFDE MANIE-RE. { O Eenige OIRLOGHEN moet-
 men niet Ontloopen,
 A Alle OIRLOGE is Verdriet,
 O Eenich Verdriet dan en moet men
 niet Ontloopen.

SESTE MANIE-RE. { E Gheen YSER en is Goudt.
 I Eenich YSER is een Ketten.
 O Eenige Ketē dan en is geen Gout.

DEFINITIE XL.

*Der Vierder Soorten, sijn TWEE
MANIEREN, welcker EERSTE
Heeft Propositionen I, I, I, de TVVEDE
O, I, O.*

VERCLARINGHE.

EERSTE MANIERE. { I IAN is *Aerme,*
I IAN is een *Hollander,*
I Eenich *Hollander dan is Aerme.*

TWEEDE MANIERE. { O IAN en is geen *Hollander,*
I IAN is *Geleert,*
O Eenige *Geleerde dā is geē Hollāder*

MERCCKT.

W^T de Formen der voorgaender sestiē Bewijsredenen,
sijn openbaer sommighe hare eyghenschappen, als:

TEN EERSTEN, dat alle bewijsreden maer drie
termijnen en heeft.

TENTWEEDE, dat haerder gheen en heeft deer-
ste ende tvveede Propositie, beyde ontkennende,

TEN DERDEN, als d'eerste ofte tvveede propo-
sitie besonder is, soo is het besluyt oock besonder.

TEN VIERDEN, als d'eerste ofte tvveede propo-
sitie ontkennende is, soo is 'tbesluyt oock ontkennende.

TEN VYFDEN, dat een der tvvee eerste propo-
sitien haer Grondt geen Onscheydelick sijnde, is Generael.

T N

TEN SESTEN, dat het middel-termijn nimmermeer int besluyt en comt.

TEN SEVENDEN, dat d'eerste propositie vande eerste ende tweede soorte, is altijd generael.

TEN ACHTSTEN, dat de tweede propositie vande eerste soorte, is altijd betuyghende.

TEN NEGHENDEN, dat alle besluyt der tweeder soorten, is ontkennende.

TEN THIENDEN, dat alle tweede propositie der derder soorten, is betuyghende.

TEN LAETSTEN, dat alle besluyt der derder soorten, besonder is.

Maer overmits yemant vrighen mochte, waer toe dese Anteyckeninghen nut sijn, so is te weten, dat 't gebreck der guader Bewijsreden, gemeenlick blijct door verscheyden manieren, welcker dese eenige sijn. By exempel, questie wesende oft een Vorsch, Visch sy, yemandt argumenteert aldus:

Gheen HOND T en is Visch.

Gheen Vorsch en is een HOND T.

Gheen Vorsch dan en is Visch.

Welcker termijnē gesteltheyt is van d'eerste Soorte, nochtans niet Nootsaeckelick besluytende; Daerom my ghedenckende der voorgaender tweeder Anteyckening; te weten dat van eerste ende tweede propositie beyde ontkennende, geen wettelicke Bewijsredē en can gemaect worden, soo vervorpe ick daer mede, als door generale reghel, alsulcken Bewijsreden, seggende: Vyt alle ontkennende en volght niet, want hoe wel dickmael alsoo yez schijnt warachtelick besloten te sijne, nochtans ten is niet wyt de cracht der voorgaender Propositionen, als door dit opentlic valsche exempel (twelck ghelijc is an 't voorgaende) merckelijc blijct.

Cheen

*Gheen Peert en is een Voghel,
Gheen Duyve en is een Peert,
Gheen Duyve dan en is een Voghel.*

DEFINITIE XLI.

*De voorgaende sestiē Bewijsredenē,
noemen wy alle RECHTE: Dander,
welcker definitien volgen, CROMME.*

VERCLARINGHE.

BOVEN de voornoemde sestiē Bewijsredenē der 37^e. 38^e. 39^e. ende 40^e. definitien, soo sijnder noch vele inde ghebruyck van sprecken, uyt welcker sommighe wel een nootfacckelick Besluyt volght, nochtans soudemen die alle ontfanghen voor RECHTE, de Reghelen van dien soudē soo wijt ende breet strecken, dat het beter een wildernisse schene, dan een gheschichte Conste; Daeromme aenghesien sy alle sulck sijn, datse tot eenighe der voorgaender sestiēne connen verkeert, ofte immer door het Onmenghelick beprouft worden, als sijnder plaetsen blijcken sal; soo is den arbeydt van Aristoteles grootelicx hier in te loven, die ons dese, van d'ander (die wy alle CROMME BEWYSREDENEN noemē) soo constelick afghesondert heeft. Want twijffel wesende in een der Crommen, soo wordt door 'tvoornoemde verkeeren, ofte, Onmenghelick, de waerheyt ofte valscheyt van dien kennelick.

DE-

D E F I N I T I E X L I I .

V E R K E E R D E B E W Y S R E -

D E N is, diens Eerste Propositie int ansien der Rechter, staet inde plaetse der Twveeder, oock vviens Besluyt verkeert staet, ofte voor diens Besluyts Generale beteyckening, ghenomen is Besondere.

V E R C L A R I N G H E .

T Is dickmael inde ghebruyck, soo wel van schrijven, als sprecken, datmen de tweede Propositie der Rechter Bewijsreden, soo wel stelt inde plaetse der Eerster, als ter contrarien, by exempel yemandt (als Cicero *lib. 4. defini.*) seght:

A. *Alle Goedt is L O O F L I C K,*

A. *Alle L O O F L I C K is Eerlick,*

A. *Alle Goedt dan is Eerlick,*

Ende blijft aen het Middel Termijn, L O O F L I C K, dat sy is der Eerster Soorten, alwaer d'eerste Propositie, staet inde plaetse der tweeder, want recht ghestelt soude aldus sijn:

A. *Alle L O O F L I C K is Eerlick,*

A. *Alle Goedt is L O O F L I C K,*

A. *Alle Goedt dan is Eerlick,*

D'eerste dan was een V E R K E E R D E B E W Y S R E D E N, dese verkeerde settinghe, can gebeuren in alle de Rechte Bewijsredenen.

Angaende de *Verkeerde Bewijsreden*, door een

ver-

verkeert Besluyt, daer af is dit een exempel:

E. *Gheen METAEL en is Stroo,*

A. *Alle Goudt is METAEL,*

E. *Gheen Stroo dan en is Goudt.*

Ende blijft an het Middeltermijn, METAEL, dat sy is der Eerster Soorten, wiens rechte Besluyt soude zijn, *Geen Goudt en is Stroo.*

De *Verkeerde Bewijsreden* voor wiens Generale Beteekening, ghenomen is een Besonder, zijn sulcke:

A. *Alle LOOFLICK is Eerlick,*

A. *Alle Goedt is LOOFLICK,*

I. *Eenich Goedt dan is Eerlick.*

Wiens rechte Besluyt soude zijn, *Alle Goedt is Eerlick.* Wederom:

E. *Gheen METAEL en is Stroo,*

A. *Alle Goudt is METAEL,*

O. *Eenich Goudt dan en is gheen Stroo.*

Ende soude 'trechte Besluyt zijn, *Gheen Goudt en is Stroo.*

Oock can een selfde Bewijsreden hare Propositionen ende Besluyt al tsamen verkeert hebben, als;

A. *Alle Goudt is METAEL,*

E. *Gheen METAEL en is Stroo,*

O. *Eenich Stroo dan en is geen Goudt.*

Ende soude recht ghestelt, aldus zijn:

E. *Gheen METAEL en is Stroo,*

A. *Alle Goudt is METAEL,*

E. *Geen Goudt dan en is Stroo.*

Aristoteles heeft hter toe noch gevonden twee Bewijsredenen vanden aert der Eerster Soorten, noch-

ochtans en connen door gheen Besluyts verkeering ghebrocht worden tot d'eerste Soorte, waer of de reden t'sijnder plaetse blijcken sal, metgaders de Wettelicke verkeering der selver. De Bewijsredenen sijn dese:

- A. *Alle MENSCH E is een Dier,*
- E. *Gheen Peert en is een MENSCH E,*
- O. *Eenich Dier dan en is gheen Peert.*
- I. *Eenich DIER is een Peert,*
- E. *Gheen Steen en is een DIER,*
- O. *Eenich Peert dan en is gheen Steen.*

DEFINITIE XLIII.

OVERVLOEDIGHE BEWYSR EDEN is, inde vvelcke tusschen d'Eerste Propositie ende 'tBesluyt, meer als een Propositie comt.

VERCLARINGHE.

*Pieter Siet,
Dat Siet Leeft,
Dat Leeft is Lichamelick,
Pieter dan is Lichamelick.*

ALWAER tusschen d'Eerste Propositie ende 'tBesluyt, commen twee Propositien. Ende derghelijcke soudender meughen commen drie ofte meer, waer deur dit ooc, OVERVLOEDIGHE BEWYSR EDEN ghenoeint wort.

DE-

BE W Y S R E D E N M E T V O O R
V V A E R D E *inde vvelcke de Twvee-
de Propositie, is den Grondt der Eer-
ster, ende 't Besluyt het Anclevende der
Eerster: Ofte ter contrarien, de Twveede
Propositie het Anclevende der Eerster
ende 't Besluyt den Grondt der Eerster.*

V E R C L A R I N G H E.

*Soohet Dach is, de Sonne is Boven 't Horizon,
Het is Dach,*

De Sonne dan is boven 't Horizon.

A L W A E R de Tweede Propositie, is den
Grondt der Eerster, en tBesluyt het Ancle-
vende der selver Eerster. Dit is dan een B E W Y S
R E D E N M E T V O O R W A E R D E. Andermael:

Ten is gheen Dach ende Nacht,

Maer het is Dach,

Ten is dan gheen Nacht.

Alwaer ter contrarien van 'teerste exempel, de
Tweede Propositie is het Anclevende der Eerster
ende 'tBesluyt, den Grondt der selver. Wederom:

Het is Dach ofte Nacht,

Maer het is Dach,

Ten is dan gheen Nacht.

Ofte,

Het

VANDE BEWYSCONST.

*Het is Nacht ofte Dach,
Maer het is Dach,
Ten is dan gheen Nacht.*

DEFINITIE XLV.

BEWEGHENDE BEWYS-

REDEN is, inde welcke men door vele
exempelen van een selfde materie, de
Saecke bethoont.

VERCLARINGHE.

ALs om te bewijfen dat alle Vier Heet is, mē
seght aldus:

*Dit Vier is Heet, dat Vier is Heet, ghinste Vier
is Heet, ende also met yegelick ander Vier,
Alle Vier dan is Heet.*

Twelck een BEWEGENDE BEWYSRE-
DEN is, alsoo gheseyt overmidts sy, hoe wel geen
Rechte sijnde, nochtans den aenhoorenden lichte-
rick beweecht te ghelooven haer besluyt.

Door dese Bewijsreden beproeftmen bequame-
rick de BEGHINSELEN. By exempel, yemant
ontkent alle Deel minder te wesen dan sijn Heel,
Men bewijft dat aldus:

*Dit Deel is minder dan sijn Heel, dat Deel is
minder dan sijn Heel, ende also met yegelick
ander Deel,*

Alle Deel dan is minder dan sijn Heel.

Si worden oock wel ontkennende uytghespro-
ken, als:

D

Dit

*Dit Heel en is niet minder dan syn Deel, dat
Heel en is niet minder dan syn Deel, ende
also met yegelick ander Heel,
Geen Heel dan en is niet minder dan syn Deel.*

DEFINITIE XLVI.

BE W Y S R E D E N V A N D O B B E L
B E S L V Y T is, inde welcke op een Pro-
positie bestaende wyt teghenspreuck, twee
verscheyden Besluyten gemaect worden.

VERCLARINGHE.

V Dienaer is Rechtveerdich ofte Onrechtveerdich,

*Soo hy rechtveerdich is, ghy beschuldicht hem
t' onrecht,*

*Maer waer hy Onrechtveerdich, ghy en soude
hem niet houden.*

AL W A E R op d'eerste Propositie ghemaect
sijn twee Besluyten, gelijkformich met de
Definitie. Het is dan een B E W Y S R E D E N
V A N D O B B E L B E S L V Y T.

DEFINITIE XLVII.

ON V O L M A E C K T E B E W Y S
R E D E N is, die daer d'eerste ofte twee-
de Propositie in ghebreeft.

VERCLARINGHE.

YE M A N D T naer de gemeene maniere van
ipreecken, seght:

Pieter

*Pieter Gaedt,
Pieter dan, Verroert.*

Dit is een **O N V O L M A E C T E B E W Y S-
R E D E N**, waer in ghebreect d'eerste Propositie,
Alle dat Gaedt, Verroert; want die tot het ander ge-
voucht, maect een volcommen Rechte Bewijsredē
vande Eerste Soorte der Derder Manieren aldus:

A. *Alle dat G A E D T V e r r o e r t,*

I. *Pieter G A E D T,*

I. *Pieter dan Verroert,*

Also ghebreeceter oock altemet de tweede Pro-
positie, als:

Gheen M e n s c h e e n i s O n s i e n l i c k,

Pieter dan e n i s n i e t O n s i e n l i c k.

Alwaer de tweede Propositie gebreect, als, *Pie-
ter is een M e n s c h e*, overmits die gestelt tusschen
d'ander, maect een volcommen Bewijsreden van-
de Eerste Soorte der Vierder Manieren aldus:

E. *Gheen M E N S C H E e n i s o n s i e n l i c k,*

I. *Pieter is een M E N S C H E,*

O. *Pieter dan e n i s n i e t o n s i e n l i c k.*

Inder voughen dat d'eerste ofte tweede Propo-
sitie, schijnt altijt inde memorie te blijven, welcke
men omme hare blykende waerheyt, ende oock
omme de cortheyt, dickmael niet uyt en spreect,
waer deur dese *Onvolmaecte Bewijsreden* by den
Grieccken schijnt *Enthymema* genoemt te sijne, be-
teeckenende *Ingedachtis*, als of sy wilden seggē,
een deel van dien altijt inde gedachtis te blijven.

E Y N D E D E S E E R S T E N B O E C X.

D 2

H E T

HET TVVEEDE BOECK
DER DIALECTIKEN
VANDE WERCKINGHE.

ADEMAEL vvy int
voorgaēde Bouck door
de Definitien volco-
melick (immer soo veel
noodich schijnt) ver-
claert hebbē, de beteyc-
keninge der vvoorden,
diemen inde DIALEC-

T I K E ghebruyct (vvant sonder de kennif-
se van dien, hoortmen te vergheefs tghene
door haer gheleert vvort) sullen nu com-
men tot de WERCKINGHE.

PROPOSITIE I.

Eenighe ghegeven saecke te Definieren.

VERCLARINGHE VAN HET
Ghegeven ende Begheerde.

MEN begheert ghedefinierte hebben wat
Goudt sy.

MERCKT

MERCT.

Tot alle volcommen Definitie worden begheert dusdanighe conditien:

Als dat Definitie, ende Gedefinierde Malcandertreffen: Daer beneven, dat de Definitie cort, nochtans genouch, oock verstaenlick sy, verclarende het wesen der saecke: Sonder Verkeerde spreuck: niet Ontkennende.

Alie welcke Reghelen wy meughen nemen als voor ons Wit, maer inder waerheyt sy sijn beschrijvelicker, dan naervolgelick, want overmiats weynich saecken inde werelt sijn, die niet met velen anderen seergroote gelijckheyt hebben, so ghebeurt het selden, ofte beter gheseyt nimmermeer, datmense so volcomentlick Definieren can, als de voornoemde conditien heyschen, 'twelck onder de Gheleerden dickmael gheen cleene ewist veroirsaect en heeft, niet alleene in dese laetste tijden, maer ooc der vo orleden, soomen onder anderen daer af by Laertius, int leven van Diogenes, een exempel vindt, alwaer hy verhaelt, dat Plato Definierende den Mensche te wesen, Een tweevoetich dier sonder pluymen, Diogenes heeft eenen Haen die by die pluymen wytgetrocken hadde, gheworpen inde Schole, seggende, siet daer is een Platonische Mensche: Daerom in ons niet wesende der Definieringhe wyterste volmaectheyt, wy sullen doen so wy best connen, alst niet sijn en mach so wy willen, hebbende altijt opsicht, naer 'tghene bequaemst is tot ons voornemen, want ghelijck by wel een goet Schutter is, die niet altijt de pinne en raect, maer daer ontrent schiet, alsoo oock met den Definierders. Dit verstaen sijnde laet ons commen tot de voorghenomen Werckinge.

WERCKINGHE.

MEN sal ondersoucken, wat Definitie toe Goudt ghevoucht mach worden, alsoo dat de voornoemde conditien daer opentlicxt in blijcken; Ick neme datmen ten cersten seght, *Goudt is Claer Metael*, daer naer siende of Goudt en Claer

D 3

Me-

54
 Metael Malcander treffen, segghende, *Alle Claer
 Metael is Goudt*, wy bevindē dat neen, want Sil-
 ver, Tin, &c. sijn oock Clare Metalen, nochtans
 gheen Goudt, die Definitie dan en is niet goedt.
 Ic segge daer naer, *Goudt is het Costelickste Me-
 tael*,welcke Definitie eyghen ghenouch ghelaet,
 maer sy en schijnt niet Eewich, want hoe wel de
 Menschen nu in die fantasie sijn, van dat voor het
 costelickste te houden, wie weet hoe lange die ge-
 nerale ydelheydt ghedueren sal? sy en is oock niet
 over al warachtich, want daer sijn vele Natien diet
 weynich achten, ende het Yser voor costelicker
 houden. Ick segge daer naer, *Goudt is het Swaerste
 Metael*,welcke Malcandertreffen, want ter con-
 trarien, *Alle Swaerste Metael is Gout*, sy schijnt
 oock alsins eyghen ghenouch. Wy houden dese
 Definitie dan voor goedt, daer beneven een beter
 niet verworpende, want een selfde saecke can wel
 op verscheyden manieren Ghedefiniert worden,
 die alle goedt sijn. By exempel, Euclides Definiert
 de Rechte Linie te wesen, *die evē light tusschē hare
 puntē*; Plato, *diens uysterste beschaduwē hare mid-
 delste*; Archimedes, *De cortste tusschē twee punten*:
 Definitien voorwaer haer Autheurs in besonder-
 heydt niet onghelijck; Tis wel waer dat die van
 Plato (anghelien hare uysterste gheen schaduwe en
 connen gheven, nademael haerlieder deel niet en
 sy) oneyghen, ende vande Physike Linie, gelijk-
 spreuckelick op de Mathematike gevoucht is,
 nochtans den aert der Rechter Linien, is soo cort
 ende constich daer in vervaet, dat des Autheurs
 diep-

diepsinnicheyt, metgaders de bequaemheyt tot de leere; niet weynich daer in en blijkt: Inſghelijcx oock en is niet veler geleerden ghemeene Definitie der Dialectiken, *De Conſte der Saeyinghe herwaerts ende derwaerts* geen Malcandertreffinghe, want *Alle Saeyinghe herwaerts en derwaerts* en is geen Dialectike, nochtans omme de bequame gelijkſpreucklickheyt, ſo bevalte den menigen ſeer wel. Het voornaemſte ende generaelſte dan, daermen in het Definieren acht op ſal nemen, is, datmen ſiet welck bequaemſt is, om den Menſche het Ghedefinierte wel te doen bekennen, want dat de Entlicke Oirſaecke is; liever altemet (alſt anders qualick vallen wil) ſonder Malcandertreffing, met Verkeerdespreuck, Ontkennende, Doorghelijckenisse, &c. (teghen de voornoemde conditionen) dan yet eyghender, nochtans duyſterder, ende tot de leere ongherieviger; Daer af wy verſcheyden exempelen mochten ſtellen, tē ware het Eerſte deel deſer Dialectiken, uyt Definitien beſtaende, in dies ghenouch doen can; Oock dat wy int A E N H A N G S E L hier af breeder ſullē handelen. Wy hebben dan de gheghevene ſaecke Ghedefiniert als voorghenomen was ghedaen te worden.

P R O P O S I T I E I I.

Eenighe gheghevene ſaecke, Dialectick te Verſpreyden.

V E R C L A R I N G H E V A N H E T
Ghegheven ende Begheerde.

D 4

M E N

MEN begheert den Reghel van Intrest Verspreydt te hebben.

MERCKT.

TEN eersten ist noodich om vvel te Verspreydē, datmen hebbe kennisse der Deelen, ofte Specien, des ghegheven Heels, ofte Geslachts, sonder vvelcke vvetenschap, men niet besonders in desen en can wytrechten.

Ten tweede, sal mē de Tweevuldige Verspreyding, als Twit, altijt natrachten, maer die haer niet bequamelic ontmoetende, so machmen naer de minstvuldichste sien, dieder met goede gheleghentheyte vallen vvil, als drievuldige, viervuldige, &c.

Ten derden, dat de Deelen ofte Specien, malcanderen so contrarie, ofte vanden anderen so vwyt verscheyden zyn, als mensere winden can, vwant dat yemandt vwillende Onderscheyden de Gedierten, seyde sommige te vvesen Peerden, andere Merien, tis een ongeschicte Verspreyding, angesien alle Merie, Peert is.

Ten vierden, dat de Deelen ofte Specien, Heelende zyn, ende dat metter Daet (als des Menschen twee volcommen Specien zyn Man ende Vrouwe) ofte Machtelick, als de Specien des Mans, zyn Ian, Pieter, Iacob, ende so voorts, met vvelcke vwoorden, Ende so voorts, ofte yet dergelycke cracht hebbende, vwy alle d'ander verstaen, die ons int besonder onnoemelic sijn, vwant hoemen meer naect het Onscheydelicke, hoemen naerder 'toneyndelicke comt. Tewelc angemerct laet ons commen tot onse voorgenomen VVerckinge.

WERCKINGHE.

WY sien ten eersten dat dese Regel van Intrest, sommighe hare eygen woorden medebrenghet, die eenen yeghelicken niet bekent en sijn, ende wantmen de woordē verstaen moet, ecrmen 'tgene begrijpt dat door haer geleert wort, so sijn de Definitien der selver, het bequame Eerste Deel, ende de Wercking het ander, niet alleene in dit

dit exempel, maer ('twelck wy segghen voor *Generale Reghel*) aller beschrevener *Consten*, so wy breeder redene daer af verclaren sullen, int *A E N H A N G S E L* by 'teynde van desen gevoucht. Ick deele dan den *Reghel van Intrest*, in *Definitien*, ende *Werckinghe*, die beginnende *Tafelwijs* te beschrijven in deser voughen:

De Reghel van Intrest } *Definitien*,
 heeft twee deelen. } *Werckinghe*.

Daer naer vinde ick inde *Definitien* noodich te verclaren, wat dat sy *Hoofstomme*, *Intrest*, *Intrests reden*, *Simpelen Intrest*, *Menichvuldighen Intrest*, *Prouffitelicken Intrest*, ende *Schadelicken Intrest*: welcke *Definitien* (ondersouckende hare verschil) men wederom soude meugen *Onderscheyden*, maer anghesien sy weynich sijn, te weten seven, het schijnt onnoodich. Daer naer wederom commende tot het ander deel, te weten, tot de *Werckinghe*, so sien ick dat den *Intrest* ghebruyct wort, *Simpel*, ofte *Menichvuldich*, daerom verspreyde ick wederom de *Werckinghe* in tweek, als *Simpelen Intrest*, ende *Menichvuldighen*: Ick bemercke daer naer dat elck van dien, is *Prouffitelick*, ofte *Schadelick*: Ende wederom elck van desen, van *Gegevenen Proportien*, ofte vā *Verkeerde*, ende *Overanderde Proportie der Ghegevenen*, welcke laetste (door verspreyding der exempelen van elcke *Propositie* die wy in onse *Tafelen* van *Intrest* daer af beschreven hebben) men noch voorder soude meughen Verspreyden, soo het

Verking is van	{	Proufftelicken	{	Simpel.
		Intrest welcke is.		Menichvuldich.
	{	Schadelicken	{	Simpel.
		Intrest vvelcke is.		Menichvuldich.

Welcke Verspreyding oock bequaem ghenouch ghelaet, nochtans en soude de Beschrijving uyt dese Tafel, niet soo oirdentlick sijn als uyt d'ander, overmidts de Propositionen die van eender natueren sijn, haer aldus by malcanderen niet vinden en souden, want tot de Tweede Propositione, soudemen de Tafelen van Intrest behouven, tot de Derde niet, tot de Vierde wederom; 'twelck ongeschickter waer, dan naer d'eerste Verspreyding de twee Eerste Propositionen van eender ghedaente, by malcanderen te voughen; Also oock t'samen te stellen beyde de laetste, de Tafelen van Intrest beyde behoevende; Daerom en ist niet ghenouch datmen slichtelick Verspreyde, maer men moet noch boven dien altijd inde ghedachtenis hebben, 'tgene inder natueren vooren gaedt, ende tot de leeringhe bequaemst is.

Men moet oock toefien datmen tot de Werkinghe eender jeghenwoordiger Propositionen, niet en behoude de hulpe eener naervolghender (ten ware om eenighe merckelicke ontschuldighende reden) maer wel der voorgaender. By exempel, yemandt leerende inden beginne der Arithmetiken, de Vergaderinghe van Ghelde, als van Ponden, Schellinghen, ende Grooten, seght, datmen de Somme der Grooten, sal deelen door 12. naer
de

de maniere die daer naer vande Deelinghe sal ghewesen worden ; Het is onbequamen voortganck, want de deelinghe moet gheweten sijn, eermen tot sulcken Vergaderinghe van Ghelde comt, gelijk ons goetduncké daer af claerder in onse *Practique d'Arithmetique* beschreven is.

Men behouft oock acht te nemen, datmen der Specien ofte Deelen der Verspreydinge, niet meer en neme, dan tot de leeringhe noodich vallen: Als

Eucl. 1. bouck 23. defi. Euclides, gedefiniert hebbende den Driehouck, ende Vierhouck, noemt d'ander altemael **Veelsijdighe**: Alsoo oock inde Verclaringhe der voorgaender 2^e. Definitie, wort de Materie verspreyt in Blijvende ende Veranderende ; Waerom? Overmits de Argumenten uyt dese, van anderen aert sijn dan uyt die, als inde 4^e. Propositie blijcken sal: Maer soudemen niet wel veel meer Onderscheydinghen der Materien connen maecken? Iaet, maer om dat wy niet en sien, wat hut sy daer naer souden connen doen, soo ist beter ghelaten: 'Tis waer datmen door een gemeen woort seght, *Die wel Verspreyt, die leert wel*, maer gelijk veel spreecken, niet altijd wel spreecken en is; Also en is veel Verspreyden, niet altijd wel Verspreyden. Oock die hem selven inde tweevuldighe te seer behaghen, vinden hun ten eynde bedwongen vele onnoodighe Definitien ende Propositionen te beschrijven, onbequame tot de leere, als onbedachtich datmen de Conste niet en beschrijft, om datter een Tweevuldighe Verspreydinghe in soude blijcken ; Maer dat wy voor ooghen nemen de

Minst.

Minstvuldighe dieder bequamelick valt (ist gheen
Tweevuldighe, 'tſy een Thienvuldighe) om daer
deur een gheſchichte leere te krijghen.

Wy achtent oock onnoodich int beſchrijvẽ der
Definitien ende Propoſitien, altijd te verhalen de
woorden der Verſpreydinghe, als ſommighe ghe-
bruycken, want het ghenouch is, die int **C O R T-
B E G R Y P** eenmael wel verclaert te ſijne, ende
datſe voort vervolgen, naer d'oirden der Tafelen:
Reden, dat ſulcke woordẽ den Leerlingen ſonder
nut, oock moeyelick ſijn, ende dat noch meer uyt-
gheſproken dan beſchreven, overmidts de voor-
gaende deelen ſelden (Ia by den ſubſtiſtten ende
neerſtiſtten toehoorders) inde memorie blijven.

Wy hebben hier den ſin der Verſpreydinghe
door een exempel verclaert, den Leerlinck vol-
commender kenniſſe van dien begheerende, ſal
hem daer in oeffenen, ſijn ſelven voorſtellende
Materie, diens Grondt ende Anelevende hem
beſt bekendt ſijn, volghende 'tghene datter bo-
ven af gheſeyt is. Daer mede wy de Propoſitie
beſluyten, inde welcke wy de ghegheven ſaecke
Dialectikelick Verſpreyt hebben, als voorgheno-
men was ghedaen te worden.

PROPOSITIE III.

*Uveſende gegheven eenighe Queſtie,
daer op eẽ Rechte Be-
vuiſſreden te makẽ.*

VERCLARINGHE VAN HET
Ghegheven ende Begheerde.

DE-

DE Questie is, oft eenich Goudt Diamant sy, daer op men begeert een Bewijsreden, diens Besluyt sy, gheen Goudt Diamant te wesen.

M E R C T.

HO E veel datmen op een ghegheven Questie, ghemeenlick wel can een Bewijsreden maecten, sonder beschreven regel te volgen, ende dat naer datmender in ervaren is, ofte naer de subtijlheyte des verstants, inden eenen meerder dan inden anderen, ofte oock naer de swaerheyt, der voorghestelder Questien; Doch angesien sulcke reghel dat met lichticheyt leert, niet op een maniere, maer op alle dieder meughen commen, daermen de bequaemste wyte verkiezen mach, (want alst blijct inde Besluyten der sestiende Rechte Bewijsredenen t' Besluyt van Generale Ontkenning diens teecken is E, gheschiet in Drie Manieren, met I, in Vief, met O, in Seven) so en is d' oirden, die wy daer af beschrijven sullen, niet van cleeren ansien.

W E R C K I N G H E.

HE T is ten eerste t'anmercken, dat wesende ghegheven 't Besluyt eender Bewijsreden, so is de geheele Bewijsreden, uytgenomen het Middelertermijn, daer door altijt bekent. By exempel, ons ghegheven Besluyt is, *Gheen Goudt en is Diamant*, 'twelck Generale Ontkenning is, diens teecken E. waer uyt blijct inde voornoemde sestiende Rechte Bewijsredenen, dat de Bewijsreden van dien, sal moeten sijn E A E, der eerster Soorten, ofte E A E, der Tweeder Soorten, ofte A E E, der Tweeder Soorten, want alle dese ende gheen ander besluyten in E, Laet ons voor 'teerste nemen exempel van E A E, der Eerster Soorten, uyt wiens forme wy sien, dat door het voornoemde Besluyt, alle dit bekent is:

E. *Gheen*

E. *Gheen en is Diamant,*

A. *Alle Goudt is*

E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

Ende blijft datter niet en gebreect, dā inde ydel plaetsen, het Middeltermijn gestelt te wordē, daerom oock dese Propositie, by Aristoteles genoemt wort, *Vinding des Middeltermijns*, by dē Latijnen, *Inventio Medij*, en dat overmidts wy int maken eender Bewijsreden, niet anders en behoevē. Omme dan met den cortsten en generalick, dese Vinding te verclaren, so segge ick, datmen in die ydel plaetsen, moet setten eenighe saecke, sulcx dat sy met d'eene ende d'ander Propositie, maecke warachtige Ghelooflicke ofte Toegelaten reden, van wat ghedaente die moet wesen, blijft uyt de selve Onvolmaecte Propositien opentlick genouch, ick neme daer toe M E T A E L, want dat ghestelt inde ydel plaetse der tweeder Propositiē, sal aldus luyden: *Alle Goudt is METAEL*, 'twelck warachtich is; Alsoo oock M E T A E L ghestelt inde ydel plaetse der Eerster Propositien, sal aldus sijn; *Gheen M E T A E L en is Diamant*, 'twelck oock so is, ende de begeerde Bewijsreden sal aldus volmaect sijn:

E. *Gheen M E T A E L, en is Diamant,*

A. *Alle Goudt is M E T A E L,*

E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

'Sgelijcx sal oock den voortganck sijn, in allen anderen, nochtans tot meerder claerheyt, sullē wy noch de twee voorgenomē exempelen stellē: Eerst van EAE der Tweeder Soorte, ende sal omme de redenen als vooren, uyt het gegheven Besluyt, alle dit bekend sijn:

E. *Gheens*

- E. *Gheen Diamant en is*
 A. *Alle Goudt is*
 E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

Hier toe ghevonden, 'tghene met d'eene ende d'ander maecke warachtighe propositie, als **M E T A E L**, ende dat ghestelt inde ydel plaetsen, so sal de begheerde Bewijsreden sulcx sijn:

- E. *Gheen Diamant en is **M E T A E L**,*
 A. *Alle Goudt is **M E T A E L**,*
 E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

Ten laetsten, om te geven exempel van A, E, E, der Tweeder Soorten, ic stelle wederom al 'tgeen datter uyt het ghegheven Besluyt bekend is aldus:

- A. *Alle Diamant is*
 E. *Gheen Goudt en is*
 E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

Hier toe yet inde ydel plaetsen ghevonden, maeckende elcke Propositie warachtich, als **S T E E N**, so sal de volmaeckte Bewijsreden soodanich sijn:

- A. *Alle Diamant is **S T E E N**,*
 E. *Gheen Goudt en is **S T E E N**,*
 E. *Gheen Goudt dan en is Diamant.*

Wesende dan ghegheven een Questie, wy hebben daer op een rechte Bewijsreden ghemaect, als voorghenomen was ghedaen te worden,

M E R C K T.

Wy hebben door dese drie exempelen ghezouch verclaert, de generale voortganck in alle d'ander: Maer want dit een Propositie is van grooten belange, waer in voormael der *Andere* studio

ie besonder was, die noemende (overmits men daer door conste-
ck can Oirdeelen van allen saecken) O I R D E E L; daer
an ooc het eē deel der Dialectikē by den Latynen (hoe wel na-
erhandt veel ander materien daer by gevouicht sijn) noch Iu-
dicium, dat Oirdeel te seggen is, genoemt wort: So sal den Leer-
nck, volcommen kennisse der Bewijsredenen begeerende en om-
te daer in wel ervaren te sijne, maecken alle de sestien Soorten,
ot verscheyden mael, waer toe men bequamelicxt, neemt vier
ermynen, diens eerste sy gheslachte van d'ander drie, welker
peel Malcandertreffen: Als dese: Ghevoelende, Lachende
dier, Mensche, Peert: Ofte soodanighe Grootheydt, Rechte
inie, Cortste linie tusschen twee punten, Viercant: Ofte
ulfulcke: Lichaem, Swaerste Metael, Goudt, Steen, vande
welcke wy tot meerder clærheyt, eenige sestien Rechte Bewijs-
redenen sullen maecken als volgt:

D' E E R S T E S O O R T E.

- A. Alle G O V D T is Lichaem;
 A. Alle Swaerste Metael is G O V D T,
 A. Alle Swaerste Metael dan is Lichaem.
 E. Gheen G O V D T en is Steen,
 A. Alle Swaerste Metael is G O V D T.
 E. Gheen Swaerste Metael dan en is Steen.
 A. Alle S W A E R S T E M E T A E L is Goudt,
 I. Eenich Lichaem is S W A E R S T E M E-
 T A E L,
 I. Eenich Lichaem dan is Goudt.
 E. Gheen G O V D T en is Steen,
 I. Eenich Lichaem is G O V D T,
 O. Eenich Lichaem dan en is gheen Steen.

E

D E.

DE TWEEDE SOORTE.

E. *Gheen Steen en is GOVDT,*

A. *Alle Swaerste Metael is GOVDT.*

E. *Gheen Swaerste Metael dan en is Steen.*

A. *Alle Goudt is SWAERSTE METAEL,*

E. *Gheen Steen en is SWAERSTE METAEL,*

E. *Gheen Steen dan en is Goudt.*

E. *Gheen Steen en is GOVDT,*

I. *Eenich Lichaem is GOVDT,*

O. *Eenich Lichaem dan en is gheen Steen.*

A. *Alle Goudt is SWAERSTE METAEL,*

O. *Eenich Lichaem en is gheen SWAERSTE METAEL,*

O. *Eenich Lichaem dan en is gheen Goudt.*

DE DERDE SOORTE.

A. *Alle SWAERSTE METAEL is Goudt.*

A. *Alle SWAERSTE METAEL is Lichaem,*

I. *Eenich Lichaem dan is Goudt.*

E. *Gheen GOVDT en is Steen,*

A. *Alle GOVDT is Swaerste Metael,*

O. *Eenich Swaerste Metael dan en is geen Steen.*

I. *Ee-*

I. Eenich GOVDT is Swaerste Metael,

A. Alle GOVDT is Lichaem,

I. Eenich Lichaem dá is Swaerste Metael.

A. Alle SWAERSTE METAEL is
Goudt,

I. Eenich SWAERSTE METAEL is
Lichaem,

I. Eenich Lichaem dan is Goudt.

O. Eenich SWAERSTE METAEL
en is gheen Steen,

A. Alle SWAERSTE METAEL is Goudt,

O. Eenich Goudt dan en is gheen Steen.

E. Gheen GOVDT en is Steen,

I. Eenich GOVDT is Swaerste Metael,

O. Eenich Swaerste Metael dá en is geē Steē.

DE VIERDE SOORTE.

I. Dit GOVDT is een Lichaem,

I. Dit GOVDT is Swaerste Metael,

I. Eenich Swaerste Metael dá is Lichaem.

O. Dit GOVDT en is gheen Steen,

I. Dit GOVDT is Swaerste Metael,

O. Eenich Swaerste Metael dan en is gheen
Steen.

Het is den Leerlinck oock nut, dat hy maecke
Quade Bewijsredenen, die goedt schijnen, soec-
kende daer naer 'tghebreck, door een der gelijcke
openbare Valsche. By exempel, ick maecke een

Quade Bewijsreden van I E O , in forme der Tweeder Soorten (welcke ick door de 38. definitie weet daer niet te meughen commen) aldus:

- I. *Eenich Peert S I E T,*
 E. *Gheen Steen en S I E T,*
 O. *Eenighe Steen dan en is gheen Peert.*

'T welck yemandt lichtelick soude ansien voor nootfaeckelick vervolch; besluytende daer uyt, dat Aristoteles dese Maniere (want het gheen Verkeerde sijn en can der Rechter) inde derde Soorte vergheten heeft, maer hy soude veel te cort comen, want souckende, ende vindende eenige Bewijsreden der selver formen al dese:

- I. *Eenich Dier V L I E C H T,*
 E. *Gheen Mensche en V L I E C H T,*
 O. *Eenich Mensche dan en is geen Dier,*

So siet hy dat het eerste Besluyt niet warachtich en was, uyt de cracht der voorgaender twee Propositionen, maer om wat anders. Dese oeffeninghen leeren ons den grondt ende aert der Bewijsredenen volcomentlick verstaen.

Oock gelijk een goede oirden der cyfferletteren int Menichvuldigen ofte Deelen, seer de memorie versterct; Alsoo oock die hem oeffent int maecken ende ondersoucken des aerts der Bewijsredenen (elders als int argumenteren heeft het sijn bescheet) 't versterct seer de memorie, datmen houdt een seecker oirden van dien, sonder een selfde Termijn, in d'een Propositie anders te stellen dan in d'ander. By exempel:

A. *Alle*

- A. *Alle Goedt verbetert den Besitter,*
- E. *Geen Wulpscheyt en is den Besitter verbeterende,*
- E. *Gheen Broodronckenschap dan en kan Goedt syn.*

So niet, maer stelt de Termijnen in d'een Propositie, met soodanighe woorden ende oirden, als in d'ander, aldus:

- A. *Alle Goedt verbetert den BESITTER,*
- E. *Gheen Wulpscheyt en verbetert den BESITTER,*
- E. *Gheen Wulpscheyt dan en is Goedt.*

PROPOSITIE IIII.

De Cromme Bewijsredenen te maken.

WERCKINGHE.

OM te maecten een Cromme Bewijsreden, diens voorgaende Propositien verkeert staē, soo en behoefmen anders niet, dan (int ansien der Rechter) d'eerste Propositie te stellen inde plaetse der tweeder, ende de tweede inde plaetse der eerster. Alsoo oock tot de Verkeert Besluytende, en is niet anders noodich, dan het Anclevende des Besluyts der Rechter, hier te nemen voor Grondt, ende diens Grondt voor deses Anclevende, wel verstaende der gheente die verkeerighe lijden, oock elck verkeert naer sijnen aert, als inde volgende 6. Propositie door vijf Regelen dat vercliert is.

Tot het maecten der Crommer Bewijsredenen

E 3 als

als Overvloedighe, Met voorwaerde, Beweghende van Dobbelsluit, en schijnt het niet noodich besonder exempelen te schrijven, nademael sy sooghemeene sijn, datse de Leecken dickwils in haer sprecken ghebruycken.

Alfoo ooc int maecten der Onvolmaecter Bewijsredenen, soo veel de Forme belangt, daer af en behoeven wy hier niet te segghen, soo die doch slecht, ende door de 47. Definitie kennelick ghenouch is: Maer anghesien veel Questien door dese Bewijsreden ghemeenelick afgheveerdicht worden, soo sullen wy van hare Materie hier segghen, verclarende hoe sy tot een voorghestelde Questie, bequamelick mach ghetrocken worden uyt verscheyden plaetsen, int eerste Boeck ghedefiniert, metgaders de gemeene Dialectike Reghelen verscheydener Gheleerder Dialecticien daer by ghevoecht, welke hier toe genomen hebben Onvolmaecte Bewijsredenen, eensdeels om de cortheyt ende bequaemheyt, ten anderen dat sy (als door de volghende 6. propositie blijkt) tot volmaecte connen verkeert worden; wy sullen se dan hier schicken tot haer eygen plaetse als exempelen deser Propositionen.

I. ARGUMENTEN GHENOMEN

VAN DE MATERIE, GHESEYT ARGUMENTERING

vande Materie tot de Daet.

Daer is Meel,

Men cander dan Broot backen.

DIENS

D I E N S R E G H E L;

Ghestelt de Materie, de Daet can
volghen.

W E D E R O M,

*Daer en is gheen Silver.**Daer en is dan gheen Silver Beecker.*

D I E N S R E G H E L;

Gheweert de Blijvende Materie,
so wort oock gheweert de Daet.

Maer inde veranderende Materie niet alsoo,
want datmen soude segghen, daer en is gheen
Meel, daer en is dan gheen Broot, ten is niet noot-
saecklick.

II. A R G V M E N T G H E N O M E N

V Y T D E F O R M E, G H E S E Y T A R -
gumentering vande Forme tot de Daet.

*Daer is een Plat diens Ommetreck over al
even wjt is van syn Middelpunt,**Daer is dan een Ronde*

D I E N S R E G H E L.

Ghestelt de Forme, so wort oock
ghestelt de Daet.

W E D E R O M,

*Daer en is gheen Plat diens Ommetreck over
al even wjt is van syn Middelpunt,**Daer en is dan gheen Ronde.*

HET TWEEDE BOECK
DIENS REGHEL;

Gheweert de Forme , soo wort
oock gheweert de Daet.

III. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE MAECKENDE OIRSAECK,
gheseyt Argumentering vande Maeckende Oir-
saeck tot de Daet.

*De Sonne is boven het Horizon,
Het is dan Dach.*

DIENS REGHEL;

Ghestelt de Nootsakelicke Maec-
kende Oirsaeck, so wort oock ghe-
stelt hare Daet.

WEDEROM,

*Daer is eenen Timmerman,
Men cander dan Timmeren.*

DIENS REGHEL;

Ghestelt de willende Oirsaeck,
de Daet can volgen.

WEDEROM,

*De Sonne en is niet boven het Horizon,
Ten is dan gheen Dach.*

O F T E,

*Daer en is gheen Timmerman,
Men cander dan niet Timmeren,*

O F T E,

OFTE,

*Daer en was noyt Timmerman,
Men heeft dan noyt Ghetimmerert.*

DIENS REGHEL;

Geweert de maeckende oirsaeck,
soo wort oock gheweert de daet.

IV. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE EYNTLICHE OIRSAECK,
gheseyt Argumentering vande Eyndtlicke Oir-
saecke tot de Daet.

*Een Gherust Leven is Ghoedt,
De Ducht dan is oock Ghoedt.*

DIENS REGHEL,

'Tghene diens eynde goet is, is
ooc goet.

WEDEROM;

*Ghestolen goet te besitten is Quaet,
Het Stelen dan is oock Quaet.*

DIENS REGHEL,

'Tgene diens Eynde quaet is, is
oock quaet.

V. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE DAET GHESEYT, ARGV-
mentering vande Daet tot de Oirsaecten:

EERST TOT DE MATERIE.

E s

Daer

*Daer Is eenen Gouden Rinck,
Daer Is dan Goudt.*

DIENS REGHEL;

Ghestelt de Daet, so wort oock
ghestelt de Materie.

Het is oock te anmercken, datmen vande Daet
tot de Materie alleenlick Betuyghende argumen-
teert, ende inde Blijvende, alleene van Is tot Is, als
boven blijkt: Maer inde Veranderende, argumen-
teertmen van Is, tot Was, als:

*Daer Is Broot,
Daer WAS dan Meel.*

TEN TWEEDEDEN TOT DE FORME.

*Daer is een Ronde,
Daer is dan een Plat, diens Ommetreck over
al even Wyt is van syn Middelpunt.*

DIENS REGHEL.

Ghestelt de Daet, so wort oock
ghestelt de Forme.

WEDEROM;

*Daer en is gheen Ronde
Daer en is dan gheen Plat, diens Ommetreck
over al even Wyt is van syn Middelpunt.*

DIENS REGHEL;

Geweert de Daet, so wort oock
gheweert de Forme.

TEN

TEN DERDEN TOT DE MAECK-
kende Oirfaecke.

Daer is een Mes,

Daer heeft dan een Mesmaecker toe geweest.

DIENS REGHEL;

Ghestelt de Daet, so ist noodich
de maeckende Oirfaecke gheweest
te hebben.

VI. ARGUMENT GHENOMEN
VYTD E AVTHORITEYT.

*De Astrologien segghen datter Seven Pla-
neten syn.*

Daer syn dan Seven Planeten.

DIENS REGHEL;

Men moet yeghelick Ervaren in
sijne Conste ghelooven.

ANDER REGHEL;

Dat Alle, Vele, ofte de wijste, ach-
tē also te wesen, is gelooflick, noch
sonder gewichtige oirfakē, en sal-
mē wijckē van haerlieder Oirdeel.

VII. ARGUMENT GHENOMEN
VYTDEN GRONDT GHESEYT ARGV-
mentering vanden Grondt tot het Anelevende.

Daer

*Daer is een Lichaem,
Daer is dan een Plat ofte superficies.*

DIENS REGHEL;

Ghestelt den Grondt, so worden
oock gestelt alle sijn Anclevende.

WEDEROM;

*Daer en is gheen Lichaem,
Daer en is dan diens Lichaems Plat niet.*

DIENS REGHEL;

Gheweert den Grondt, so wor-
den ooc geweert alle sijn Onschey-
delicke Anclevende.

VIII. ARGUMENT GHENOMEN
VYT HET ANCLEVENDE, GHESEYT
Argumentering van het Anclevende tot den
Grondt.

*Daer en is gheen Plat.
Daer en is dan gheen Lichaem.*

DIENS REGHEL;

Geweert het Onscheydelick An-
clevende, soo wort oock gheweert
den Grondt.

IX. AR.

**IX. ARGUMENT GHENOMEN
VYT HET GHESLACHT E, GHESEYT**
Argumentering van het Gheslachte tot de
Specie.

*Alle Ghedierte heeft Ghevoelen,
De Mossel dan heeft Ghevoelen.*

DIENS REGHEL;

Dat het Gheslachte toecomt, comt
oock de Specie toe.

WEDEROM;

*Daer en is gheen Metael,
Daer en is dan geen Goudt, Silver, Quicksilver,
Tin, Coper, Loot, noch Yser.*

DIENS REGHEL;

Gheweert het Gheslachte, soo
wort oock geweert de Specie.

**X. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE SPECIE, GHESEYT ARGV-**
mentering vande Specie tot het Gheslachte,

*Daer is eenen Cop van Silver,
Daer is dan eenen Cop van Metael.*

DIENS REGHEL;

Dat de Specie toecomt, comt
oock 'tGheslachte toe.

WE-

W E D E R O M ;

*Daer en is geen Goudt, Silver, Quicilver, Tin,
Coper, Loot, noch Yfer,
Daer en is dan gheen Metael.*

D I E N S R E G H E L ;

Geweert alle de Specien, so wort
oock gheweert het gheslachte.

XI. ARGUMENT GHENOMEN
VYT HET GHEHEEL, GHESEYT AR-
gumentering van het gheheel tot het Deel.

*Daer is eenen Gheheelen Appel,
Daer syn dan Schellen, Clockhuys, Kernē, &c.*

D I E N S R E G H E L ;

Ghestelt het Gheheel; soo wort
oock ghestelt yder Deel.

W E D E R O M ;

*Den Gheheelen Appel is wech,
Daer en syn dan noch Schelle, noch Clockhuys,
noch Kernen, der selver.*

D I E N S R E G H E L ;

Gheweert het Heel, so wort ooc
gheweert yder Deel.

Angaende yemandt by aftreckinghe van Deel,
soude

oude willen verstaen weeringhe van Gheheel,
overmidts de Geheelheyt dieer eerst was niet en
blijft; 'tschijnt onrecht, ende soude sulcx eygent-
licker gheseyt sijn, weeringhe der Heelheydt, dan
des Heels.

XXII. ARGUMENT GHENOMEN

VY T HET DEEL, GHESEYT ARGV-
mentering van het Deel tot het Gheheel.

*Dat en heeft gheen Hoofst,
Ten is dan gheen Mensche.*

DIENS REGHEL;

Geweert een Principaelste Deel,
het Gheheel is verdorven.

WEDEROM,

*Hy en heeft gheen Handen,
Hy en is dan geen volmaect ofte Geheel mensche.*

DIENS REGHEL;

Sooder ghebreeft een Deel, het
Gheheel en is niet volmaect.

Ia al en waer het niet der principaelste.

WEDEROM,

*Daer sijn Fondament, Mueren, ende Dack in
malcanderen oirdentlick voughende,
Daer is dan een Huys.*

DIENS

Ghestelt alle de Deelen recht in
malcander vougende, so wort ooc
ghestelt het Gheheel.

XIII. ARGUMENT GHENOMEN
VYT HET ONGHELOOFFLICKER, GE-
seyt Argumentering van het Ongheloefflicker,
tot het Gheloefflicker.

*Hy can Drie Hondert Ponden dragen,
Hy cander dan wel vijftich draghen.*

W E D E R O M;

*Hy en can gheen Vijftich Ponden draghen,
Hy en can dan gheen Drie Hondert dragen.*

D I E N S R E G H E L;

Van het Ongeloefflicker tot het
Gheloefflicker, is goedt vervolgh.

Dat is, soomen toelaet het Ongeloefflicker wa-
rachtich te sijne, men moet oock toelaten het Ge-
loefflicker waer te wesen; Ende soo het Gheloeff-
licker niet toeghelaten en wort, veel min het On-
gheloefflicker.

XIII. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE MALCANDERTREFFENDE.

*Daer is Goudt,
Daer is dan Swaerste Metael.*

D I E N S

DIENS REGHEL;

Gestelt een der Malcandertreffende,
de, het ander is oock ghestelt.

WEDEROM;

Daer en is gheen Goudt.

Daer en is dan geen Swaerste Metael.

DIENS REGHEL;

Gheweert het eene der Malcandertreffende, het ander is oock ghe-
weert.

XV. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE BESTAENDE.

Pieter is Ians Vader,

Ian dan is Pieters Sone.

DIENS REGHEL;

Gestelt een der Bestaende, het an-
der is oock ghestelt.

WEDEROM;

Pieter en heeft gheen Kindt,

Pieter dan en is geen Vader.

DIENS REGHEL;

Geweert het eene der Bestaende,
het ander is oock geweert.

82 HET TWEEDE BOECK
XVI. ARGUMENT GHENOMEN
VYT DE CONTRARIE.

*Pieter en is niet Ghesont,
Pieter dan is Sieck.*

DIENS REGHEL;

Geweert een der Contrarien son-
der middel, het ander wort ghestelt.

XVII. ARGUMENT GENOMEN
VYT DE TEGHENSPREKENDE.

*Soo het waer is, alle Mensche Sterflick te syne,
Soo is het valsch eenich Mensche niet Sterflick
te syne,*

Ofte soo dit waer is, soo is dat valsch.

DIENS REGHEL;

Twée Teghenspreckende Re-
denen, en connē niet beyde V Vaer,
ofte Valsch sijn.

XVIII. ARGUMENT GENOMEN
VYT DE VERSCHEYDEN.

*Ian is een Mensche,
Hy is dan gheen Peert.*

DIENS REGHEL;

Daer een der Verscheyden mede
overcomt, en overcomt het ander
niet.

XIX. AR-

XIX. ARGUMENT GHENOMEN
VYTD E GHELYCKE,

*Pieter is Sterflick,
Jan dan is Sterflick,*

DIENS REGHEL,

Van Ghelijcke is een selfde Oir-
deel.

XX. ARGUMENT GHENOMEN
VYTD E PROPOR TIE.

*Den Stierman des Schips en wort niet gecoren door
'tlot, maer met voordachten raet; neemtmen een
der consten ervaren, ende daer toe bequaem;*

*De Regierders dan der Stadt, en moeten niet by ge-
valle ghecoren worden, maer sulcke als daer toe
bequaem syn.*

DIENS REGHEL,

Vande Proportionale is een self-
de Oirdeel.

XXI. ARGUMENT GHENOMEN
VYTD E DEFINITIE, GESEYT AR-
gumentering vande Definitie tot het Ghedefi-
nierde.

*Het Swaerste Metael is het Costelickste,
Het Goudt dan is het Costelicste.*

F 2

DIENS

DIENS REGHEL;

VVatter betuycht wort vāde Definitie, wort oock betuycht van het Ghedefinierde.

W E D E R O M;

*Het Swaerste Metael en is het Slichste niet
Het Goudt dan en is het Slichste niet.*

DIENS REGHEL;

VVatter ontkent wort vande Definitie, wort oock ontkent van het Ghedefinierde.

XXI. ARGUMENT GHENOMEN
VYT HET GEDEFINIERDE, GESEYT
Argumentering van het Ghedefinierde, tot de
Definitie.

Goudt is het Costelickste Metael.

Het Swaerste Metael dan is het Costelickste.

DIENS REGHEL,

VVatter betuycht wort van het Ghedefinierde, wort oock betuycht vande Definitie.

W E D E R O M;

Goudt en is het Slichste Metael niet,

Het Swaerste Metael dan en is het Slichste niet.

DIENS

VVatter ontkent wort van het
Gedefinierde, wort oock ontkent
vande Definitie.

MERCKT.

NADEMAEL wy tot hier toe beschreven hebben,
verscheyden Dialectike reghelen, op hare argumenten
passende sullen de volghende daer by voughen:

1 Geen regel so generael, die niet
eenighe uytneeming en heeft.

2 Teghen de ontkennders der be-
ginselen, en canmen niet disputeré.

3 Gelijcke en overcommen niet
in alles.

4 Vyt het ware niet dan waer.

5 Vyt het valsche can het wa-
rchtighe besloten worden.

6 Té is niet al valsch, datmē niet
bewijsen en can.

7 Ten is niet al waer, dat schijnt
bewesen te sijne.

8 Vã' Imach, tot Het is, en deucht
het vervolgh niet.

F 3

9 Mis-

9 Misschien, wort weerleyt deur Misschien niet.

10 Ongheschicte worden toeghelaten, op datmen de warachtighe daer deur verstaet.

PROPOSITIE V.

Een ghegheven Verkeerde Bewijsreden door het Onmeughelick te bethoonen dat sy nootsaeckelick besluyt.

VERCLARINGHE VAN HET
Ghegheven ende Begheerde.

ME N begheert dese Verkeerde Bewijsreden, door het Onmeughelicke bethoont te hebben, dat sy nootsaeckelick besluyt:

- I. *Eenich METAEL, is Loot,*
- A. *Alle METAEL is Lichaem,*
- I. *Eenich Loot dan is Lichaem,*

MERCKT.

OVER MIDTS datter sommighe schynselen van Bewijsredenen sijn, wyt de welke het ghelaet, als oftmen yet nootsaeckelicken besloet, ende nochtans niet en doet (als wy int eynde der 3. propositien een van dien ghestelt hebben) soo mocht yemandt twyffelen, ande Verkeerde of sy in desen an dieniet ghelijck en sijn, daerom worter beschreven een Generale Reghel, deur de welke men bethoont, dat soo 'tghene men door een Verkeerde Bewijsreden beprouft, valsche waer, soo soudentwee

twee Contrarie ofte Tegenspreckende, beyde waer sijn, twelck onmeughelick is, daer uyt oock dit gheuoemt wort, Betooch door het Onmeughelicke, twelck in onse Ghegeuen Bewijsreden aldus toegaet.

W E R C K I N G E.

YEmant bekent (neme ick) d'eerste ende tweede Ghegeuen Propositie warachtich te sijne, maer niet het Besluyt: Tot welcken ick segge; by aldien het Besluyt niet waer en is, soo sal sijn Tegenspreckende, als, *Gheen Loot en is lichaem*, warachtich sijn, Reden, *Dat het ander der Tegenspreckende altyt waer is*; Met sulcken Besluyt, maecke ick een Rechte Bewijsreden der Eerster Soorten, die stellende voor eerste ofte tweede Propositie, so het te passe commen sal (twelck de letteren A E I O, ghenouch aenwijzen) maer want dit Besluyt E is, soo moet ick nemen de tweede ofte vierde Maniere (want d'ander gheen E en hebbé) het sy E I O, wiens eerste Propositie, *Geen Loot en is Lichaem*, ende de tweede sal sijn d'eerste Propositie der Ghegeuener Bewijsredenen, *Eenich Metael is Loot*, waer uyt nootsaeckelick een vervolgh comt, *Eenich Metael dan en is geen Lichaem*, aldus:

E. *Geen L O O T en is Lichaem,*

I. *Eenich Metael is L O O T,*

O. *Eenich Metael dan en is geen Lichaem.*

Nu de Forme deser Bewijsredé is eene der Rechte, die ghy, ende wy altsamen, als Wettelicke ende

Beghinfelen, voor goet houden, Maer dit Besluit, *Eenich Metael en is gheen Lichaem*, strijdt tegen de tweede gegeven Propositie, *Alle Metael is Lichaem*, welcke ghy nochtans van te vooren warachtich bekent hebt; so ist dan nootfaeckelick, dat by aldien dit laetste Besluit naer u segghen goet is, datter twee Teghenspreckende beyde waer sijn, maer dat is onneughelick, het eerste Besluit was dan goet.

Sghelijcx sal den voortganck sijn in allen anderen, wel verstaende datmen die van een Eyghen Middelermijn sijn, al tijt Verkeerē sal inde Vierde Soorte: Ende en sullen aldus niet alleene de Verkeerde Bewijsredenen door het Onmogelick beproeft wordē, maer ooc de Rechte d'een Soorte in d'ander. By exempel; yemandt toelatende d'eerste Soorte wettelicke argumenteringhe te sijne, die al tijt nootfaeckelick besluyt, maer niet de Tweede ende Derde: In sulcken ghevalle salmen dese door d'eerste bewijsen: Wy hebben dan een Ghegheven Verkeerde Bewijsreden door het Onneughelick bethoont goet te sijne, soot begheert was,

PROPOSITIE VI.

Alle Ghegheven Cromme Bewijsredenen te Verkeeren in een Rechte.

EERST

EERST VANDE VERKEERING
DER VERKEERDER BEWYSREDEN.

MERCKT.

EER wy commen tot de wercking, so dienen verstaen de
Regulen wande verkeeringe der propositien als volgt:

I. REGEL. A Verkeert in I.

Als,

A. Alle MENSCHEN is een DIER.

Welck verkeert.

I. Eenich DIER dan is een MENSCHEN.

II. REGEL. E Verkeert in E.

Als,

E. Gheen MENSCHEN en is STEEN,

Welck verkeert.

E. Gheen STEEN dan en is MENSCHEN.

III. REGEL. E Verkeert in O.

Als,

E. Gheen MENSCHEN en is STEEN,

Welck verkeert.

O. Eenich STEEN dan en is geen MENSCHEN.

IIII. REGEL. I Verkeert in I.

F 5

Als

*Als,*I. *Eenighe* KETEN is GOVDT.*Welck verkeert.*I. *Eenich* GOVDT dan is KETEN.

V^e. REGHEL. Onfcheydelicke
Ontkenninghe, verkeert volco-
mentlick,

Als,

PIETER en is IANNIET.

Welck verkeert,

IAN dan en is PIETER niet.

DE, O, en wordt niet verkeert, By exempel Eenich Ghe-
dierte en is gheen Mensche, Ende verkeert, Eenich
Mensche dan en is gheen Ghedierte, dat is walsch. Het is
wel waer, datter sommighe verkeeringen in O, warachtich ghe-
schieden, als, Eenighen Rinck en is gheen Goudt, ende weder-
om, Eenich Goudt en is gheen Rinck: Desghelijcx oock ver-
keert A, altemet wel in A, als, Alle Swaerste Metael is Goudt,
ende wederom, Alle Goudt is Swaerste Metael, maer dese sijn
byghewalle warachtich, niet wyt de cracht der Verkeeringhe,
anghesien het niet in allen en is als d'ander.

Dit verstaen sijnde laet ons nemen voor ghe-
gheven Verkeerde Bewijsreden, die wy in Rechte
willen verkeeren, dese:

E. *Gheen* METAEL en is Houdt,A. *Alle* Coper is METAEL,E. *Gheen* Houdt dan en is Coper.

W E R C

OM door de verkeeringhe te bethoonen, die nootfaeckelick vervolgh te wesen, soo sien ick door de ghesteltheyt des Middelermijns, dat de Bewijsreden is, vanden aert der Eerster Soortē, ende overmidts d'eerste Propositie is E, ende de tweede A, soo ist nootfaeckelick die te sijne vanden aert der tweeder Manieren, diens Rechte Bewijsreden aldus is:

E. *Gheen METAEL en is Houdt,*

A. *Alle Coper is METAEL,*

E. *Gheen Coper dan en is Houdt.*

Nu dan door dit Besluyt gheen Coper Houdt wesende, soo en sal door de voorgaende tweede Reghel der Verkeeringhe, gheen Houdt Coper sijn: 'Teerste besluyt is dan warachtich, want *Tge- ne datter volgh t uyt het vervolgh eender wettelicker argumenteringe, moet oock volgen uyt het voorgaende der selver:* Dat is in dit exempel te seggen: Onse ghegheven Besluyt volgh t (door de tweede Reghel deser propositien) uyt dit laetste Besluyt, volghende uyt een wettelicke argumenteringhe, daerom oock volgh t onse ghegheven Besluyt, uyt de selve wettelicke argumenteringe. 'Sghelijcx sal den voortganck sijn in allen Bewijsredenē van deser gedaente, want wesende vanden aert der tweeder Soorten, so salmen met haer gelijcke Maniere der selver Soorten, te werck gaen als boven.

Maer soo wy gheseyt hebben onder de 42. definitie, daer sijn by Aristoteles beschreven noch twee Verkeerde bewijsredenen, vanden aert der

Eer-

Eerste Soorten, die door gheen Besluyts Verkeering als de voorgaende, gebrocht en connen worden tot d'Eerste Soorte, de reden is, dat sy besluyten in O, welcke als vooren gheseyt is, niet verkeert en wort: Omme dan te verkeeren soodanighen Bewijsreden, By exempel dese:

A. *Alle Mensche is een DIER,*

E. *Gheen Peert en is een MENSCH,*

O. *Eenich Dier dan en is gheen Peert.*

Mé sal d'eerste ende tweede Propositie verkeeren (wat verkeeringhe dit moet wesen, is kennelijk uyt hare letteren, ende de voorgaende Reghelen, te weten, A in I, ende E in E, 'twelck wy hier eenmael voor al segghen) verstellende d'eerste ende tweede Propositie in malsanders plaetse aldus:

E. *Gheen MENSCH en is een Peert,*

I. *Eenich Dier is een MENSCH,*

O. *Eenich Dier dan en is geen Peert.*

'Twelck is een Bewijsreden, der vierder Manieren vande eerste Soorte, daer uyt wy besluyten (omme de redenen als int eerste exempel verclaert sijn) 'tvoorgaende Besluyt goet te wesen. Ende op de selve maniere salt oock toegaen, in d'ander Bewijsreden die sulck is:

I. *Eenich DIER is een Peert,*

E. *Gheen Steen en is DIER,*

O. *Eenich Peert dan en is geen Steen.*

Want verkeerende d'eerste ende tweede Propositie, ende haer verstellende in malsanders plaetse, als boven ghedaen is, sal oock een Bewijsreden sijn

sijn der vierder Manieren vande eerste Soorte, aldus:

E. *Gheen DIER en is Steen,*

I. *Eenich Peert is een DIER,*

O. *Eenich Peert dan en is gheen Steen.*

Voort canmen oock de drie eerste Soorten in malcanderen verkeeren, 'twelck gebruyckelicxt is, der tweeder ende derder, te doen inde eerste, daer af wy van elck int besonder seggen sullen aldus:

E A E, der tweeder Soorten, wort verkeert in E A E, der eerster, verkeerende d'eerste Propositie.

A E E, der tweeder Soorten, wort verkeert in E A E der eerster, verkeerende de tweede Propositie, ende het Besluyt, oock verstellende d'eerste ender tweede Propositie in malcanders plaetse.

E I O, der tweeder Soorten, wort verkeert in E I O der eerster, verkeerende d'eerste Propositie.

A O O, der tweeder Soorten, en can aldus tot d'eerste niet verkeert wordé, de reden is dese: Tot alle veranderinghen der Soorten, moet d'eerste tweede ofte derde Propositie verkeert worden, maer gheen van allen en is daer toe bequaem, want d'eerste Propositie wort verkeert in I, die met de tweede ofte 'tBesluyt O, maeckt twee besondere Propositien gheen Onscheydelicke wesende, uyt de welcke gheen Wettelicke Bewijsreden ghemaect en can worden door de vijfde anteyckening der 40. definitien. Maer datmen de tweede Propositie, ofte 'tBesluyt O, soude meenen te ver.

te verkeeren, om by de eerste te voughen, dat is oock onmeughelick, overmidts in O, gheen verkeeringhe en gheschiet als boven geseyt is; A O O dan en can aldus niet verkeert worden, maer wel door het Onmeughelicke der 5. propositien.

A A I, der derder Soorten, wort verkeert in A II, der eerster, verkeerende de tweede Propositie.

E A O, der derder Soorten, in E I O, der eerster, verkeerende de tweede Propositie.

I A I, der derder Soorten, in A II, der eerster verkeerende d'eerste Propositie, ende Besluyt, ooc verstellende d'eerste ende tweede Propositie, in malcanders plaetse.

A II, der derder Soorten, in A II, der eerster, verkeerende de tweede Propositie.

O A O, der derder Soorten, en wort in d'eerste niet verkeert, om de redenen die boven van A O O, gheseyt sijn, alleenlick, can verkeert worden door 't Onmeughelick der voorgaender 5. Propositien.

E I O, der derder Soorten, in E I O, der eerster, verkeerende de tweede Propositie.

Van alle welcke wy souden meughen exempelen gheven, maer sy sijn door de voorgaende openbaer.

Angaende de Verkeeringhe der Bewijsreden, diens eerste Propositie staet inde plaetse der tweeder, ofte voor diens Besluyts generale beteyckeninghe, ghenomen is besondere: De veranderinghe der selver tot Rechte, is keunelick ghenouch

uyt

uyt d'exempelen van dien der 42. definitien, daerom fullen wy voortgaen, met de verkeering van d'ander Cromme Bewijsredenen.

VANDE VERKEERING DER OVERVLOEDIGER BEWYSREDEN.

Laet ons nemen voor Ghegheven Overvloedighe Bewijsredenen, die wy verkeeren willen, dese:

- Pieter is een Leyenaer,*
- Alle Leyenaer is een Hollander,*
- Alle Hollander is een Duytsch,*
- Pieter dan is een Duytsch.*

WERCKINGHE.

DE Overvloedighe Bewijsredenen, wort in soo vele Rechte verkeert, alser Propositionen sijn, tusschē d'Eerste ende 't Besluyt, die hier twee sijn, diens Werckinghe aldus toegaet: De ghedaente der twee eerster Propositionen, bethoont die te wesen der eerster Soortē, staende d'eerste Propositione, in de plaetse der tweeder, daerom die recht ghestelt, metgaders hare Besluyt, soo salder uyt commen d'eerste Bewijsredenen foodanich:

- A. *Alle LEYENAER is een Hollander,*
- I. *Pieter is een LEYENAER,*
- I. *Pieter dan is een Hollander.*

Daer naer de tweede Bewijsredenen aldus:

- A. *Alle HOLLANDER is een Duytsch*
(door de derde gegeven propositie)
- I. *Pieter is een HOLLANDER* *(door 'tvoornoemde Besluyt)*
- I. *Pieter dan is een Duytsch.*

Inder

Inder vougen dat wy hier wettelick besluyten; door twee Rechte Bewijsreden, 'tgene door een Cromme (als Overvloedighe) besloten was: Ende inder selver vougen soudemen voortvaren, sooder meer dan twee Propositionen waren, tusschen de ghegeven Eerste ende 't Besluyt.

VANDE VERKEERING DER BEWYSREDEN MET VOORWAERDE.

Laet degegeven Bewijsreden met Voorwaerde dese sijn:

*Soo het Dach is, de Sonne is boven het Horizon,
Het is Dach,*

De Sonne dan is boven het Horizon.

WERCKINGHE.

GHELYCK inde onvolmaecte Bewijsreden, Galtijdt een Propositione inde memorie blijft, welcke gestelt by d'ander twee, die volmaect: Alsoo blijft in dese Bewijsreden altijt inde memorie, niet een Propositione, maer een Termijn, 'twelc oir- dentlick daer by ghevoucht, bethoont de selve eenighe specie der rechter Bewijsreden te wesen: Als in onse ghegeven ghebreect het derde Termijn, *Nu*, 'twelck daer by ghestelt, maect een Rechte Bewijsreden der eerster Soorten aldus:

A. *Soo het is DACH, soo is de Sonne boven het Horizon.*

I. *Nu is het DACH,*

I. *Nu dan is de Sonne boven het Horizon.*

'Tfy andermael de ghegeven Bewijsreden dese:

Ten

*Ten is gheen Dach ende Nacht,
Maer het is Dach,
Ten is dan gheen Nacht.*

Waer by ghevoucht het derde Termijn, *Nu*,
sal aldus wettelick volmaect sijn:

*E. Als het is DACH, ten is gheen Nacht,
I. Nuis het DACH,
O. Nu dan en ist gheen Nacht.*

Laet wederom de Ghegheven Bewijsreden
dese sijn:

*Het is Dach ofte Nacht,
Maer het is Dach,
Ten is dan gheen Nacht.*

Alwaer d'eerste Propositie soo veel te segghen
is, als; *Als het is Dach, ten is dan gheen Nacht*,
waer deur de Rechte Bewijsreden van dien is als de
voorgaende.

VANDE VERKEERING DER BE- WEGHENDER BEWYSREDEN.

Het sy een ghegheven Beweghende Bewijsre-
den, diemen begheert te verkeeren, aldus:

*Dit Vier is Heet, dat Vier is Heet, ende al-
so met yeghelick ander Vier,
Alle Vier dan is Heet.*

WERCKINGHE.

VYt het ghegheven Besluyt blijkt, dat de be-
gheerde Rechte Bewijsreden, sal moeten sijn
van d'eerste Maniere der eerster Soorten, want

G

gheen

gheen ander en besluyt in A, daerom stelle ick alle
't gene datter door 't Besluyt bekent is (als inde 3.
propositie oock ghedaen is) aldus:

A. *Alle is Heet,*

A. *Alle Vier is*

A. *Alle Vier dan is Heet.*

Soo datter nu niet en ghebreeft, dan inde twee
ydel plaetsen, te vinden het Middeltermijn, 'twelc
altijt ghetrocken sal worden, uyt d'eerste gheghe-
ven Propositie, in deser voughen:

A. *Alle dat DIT VIER ofte dat Vier is,
ende soo met yghelick ander Vier, is
Heet,*

A. *Alle Vier is DIT VIER ofte dat
Vier, ende so met ygelick ander Vier,*

A. *Alle Vier dan is Heet.*

VANDE VERKEERING DER BE- WYSREDEN VAN DOBBELBESLUYT.

Laet de ghegheven Bewijsreden dese sijn:

*V Dienaer is rechtveerdich, ofte onrecht-
veerdich,*

*Soo hy rechtveerdich is, ghy beschuldicht
hem t' onrecht,*

*Maer waer hy onrechtveerdich, ghy en sont
hem niet houden.*

WERCKINGHE.

GHELYCK dese Cromme Bewijsreden be-
staet uyt twee Besluyten, alsoo mach ic ver-
keert

keert worden in twee Rechte Bewijsredenen,
aldus:

I. *Soo is DIENAER rechtveerdich is, ghy
beschuldicht hem t'Onrecht.*

I. *V DIENAER is rechtveerdich Nu,
I. Nu dan beschuldicht ghy hem t'Onrecht.*

O. *Ghy en HOVDT gheen onrechtveerdich
Dienaer,*

I. *Ghy HOVDT desen*

O. *Desen dan en is gheen onrechtveerdich
Dienaer.*

Het is wel waer dat d'eerste Bewijsreden so wel
aldus clincken soude:

A. *Alle RECHTVEERDIGHE Wort
t'onrecht beschuldicht,*

I. *V Dienaer is RECHTVEERDICH*

I. *V Dienaer dan Wort t'onrecht beschul-
dicht.*

Maer overmidts dit 'gheen forme der Rechter
vande vierde Soorte enis, soo hebben wy d'eerste
alfoo ghestelt om den Reghel te volghen.

VANDE VERKEERING DER ON-
VOLMAECTER BEWYSREDEN.

Het sy een Onvolmaecte gegeven Bewijsreden
als dese:

*Alle Leyenaer is Hollander,
Gheen Leyenaer dan en is Brabander.*

WERCKINGHE.

HET blijft an het Middelttermijn **HOLLAN-
D E R**, dat de Rechte Bewijsreden des ghe-
ghevens, mach sijn der eerster, ofte tweeder
Soorten, ende naer de selve volmaect, so sal d'eer-
ste aldus sijn:

E. *Gheen* **HOLLANDER** en is *Braban-*
der,

A. *Alle* *Leyenaer* is **HOLLANDER,**

E. *Gheen* *Leyenaer* dan en is *Brabander.*

Naer de tweede Soorte soodanich:

E. *Gheen* *Brabander* en is **HOLLAN-**
D E R,

A. *Alle* *Leyenaer* is **HOLLANDER,**

E. *Gheen* *Leyenaer* dan en is *Brabander.*

Somwijlen ghebreecter de tweede Propositie,
als inde 47. definitie gheseyt is, waer af de Werc-
kinghe ghelijck sal sijn, ande voorgaende. Wy
hebben dan alle ghegeven Cromme Bewijsreden,
Verkeert in een Rechte; naer het voornemen.

M E R C K T .

NADEMAEL int voorgaende ghenouch bethoont
schijnt, het Maecten, Verkeeren, ende de Eyghenschap-
pen der Bewijsredenen, sullen dat, soo veel dies belangt, daer
by laten blijven. Maer wy moeten ten laetsten noch een wey-
nich segghen vande Valscheyt des Besluyts; Ende vande Orr-
den die int argumenteren ghehouden dient.

Het is dan te weten dat alle Bewijsreden yet Valch besluy-
tende, heeft ghebreck, ofte inde Forme, ofte inde Materie, ofte
in beyde tsamen. Tgebreck der Formen, can den Dialecticieren

in allen questien altyt mercken, wyt dies dat int voorgaende opentlick daer af verclaert is. Maer 'tghebreck der Materien, en leertmen door de Dialectike niet bekennen; Also der ghe-lycken met velen anderen Consten ghemeen is. By exempel, yemandt seght, 1. pondt peper is weert 4. sch. daerom sijn 100. Ponden peper weert 20. lb. Voorwaer den Arithmeticien can segghen, dat de Forme der rekeninghe goet is, al en hadde hy gheen verstandt van peper; Maer so hy betoonde datter ghebreck inde Materie ware, als het peper beseut, ende door wentelinghe in d'asschen (naer de ghebruyck) hem weder een bedriechlick colour ghegheven te sijne, ende naer martganck soo veel niet weert te wesen; dat en weet hy niet wyt de Arithmetike maer deur wat anders: Alsoo oock hier. By exempel, yemandt argumenteert aldus:

22. tot 7. is een bekende Reden.

De Redē vanden Ommetreck des Ronts, tot sijn Middellinie is van 22. tot 7.

De Reden dan vandē Ommetreck des Ronts, tot sijn Middellinie, is eē bekende Reden.

Den Dialecticien can segghen, dat de Forme der argumen-teringhe goet is, al en hadde hy gheen verstandt van het Rondt, want hy siet die te wesen vande eerste Maniere der eerster Soorten. Maer soo hy bethoonde datter ghebreck inde Materie ware, te weten, de tweede Propositie valsck te sijne, dat en weet hy niet wyt de Dialectike, maer wyt de Geometrie ende Arithmetike.

Wederom yemandt segghende, 1. pondt peper gheldende 1. groot, de 100. ponden peper sijn weert 20. lb. Daer op sal den Arithmeticien connen segghen, dat die 100. ponden peper misschien 20. lb. meughen weert sijn, maer dat sulcx niet en volght wyt die voorgaende reden. Alsoo oock yemandt aldus argumenterende:

Alle $\sqrt{2}$ tot 1. is Onmetelick,

Alle $\sqrt{2}$ tot 1. is de Redē vande* Overhouck-
sche des Viercants tot sijn Syde.

G 3

Alle

†1

g

1

*Alle Overhoncksche dan des Viercants tot syn
Sijde is Onmetelick.*

'Twelck sommighe ghenouch ervaren personen, dickmael souden aensien voor nootsacckelick vervolch; Maer den Dialecticien (ja al waren hem des Viertants eyghenschappen teene-mael onbekent) sal bewijfen dat sulck Besluyt, soodanich het is, niet en volcht uyt de cracht der voorgaender, ghewende een opentlick derghelijcke valsche exempel, aldus:

*Alle GOVDT is Metael,
Alle GOVDT is een Lichaem,
Alle Lichaem dan is Metael,*

Ofte dat andersins weerlegghende, door eenighe der Anteykeninghen int eynde der 40e. definitie beschreven. Inder vougen dat (soo boven gheseyt is) het ghebreck der Formen, altijt door de Dialectike bekendt is, maer niet der Materien, welcker wenschap thaerder plaetse moet ghehaelt sijn.

Wijders is te anmercken, als voor Generale Reghel datmen int argumenteren nummermeer en moet ontkennen des Bewijsredens Besluyt, maer altijt 'tghene datmen in d'eerste ofte tweede Propositie acht de oirsaecke te wesen van syne valscheyt: Om van hetwelcke door ghelijckenisse te spreecken; Ick neme dat de vraghe sy, Wat 16 lb. te betalen binnen een laer, weert sullen sijn binnen twee Iaren, rekenende Simpelen Intrest teghen den penninck 16 tsaers, 'Twelck een questie is, van wiens Besluyt sommighe ervaren Arithmeticien hier in Hollandt nu ter tijt niet over een en comen, tot welcx ondersouck sy te meer beweecht sijn, dat het niet en is een questie van enkele VVoorden, maer oock der Saecten, overmidts den eenen de rekeninghen (die dagelijcx te vooren comen) aldus maect, den anderen alsoo, 'twelck op groote sommen, dickmael streect tot merckelicke schade van desen ofte dien.

Sommighe segghen die 16 fl binnen 2. Iaren weert te syne 17 fl , d'ander 16 $\frac{1}{7}$ fl , De Bewijsreden naer de meeninghe der laetster, is sulcx:

15 $\frac{1}{7}$ fl ghereedt, syn weert binnen twee ja-
ren 16 $\frac{6}{7}$ fl .

16 fl binnen een jaer, syn ghereedt weert 15 $\frac{1}{7}$ fl ,

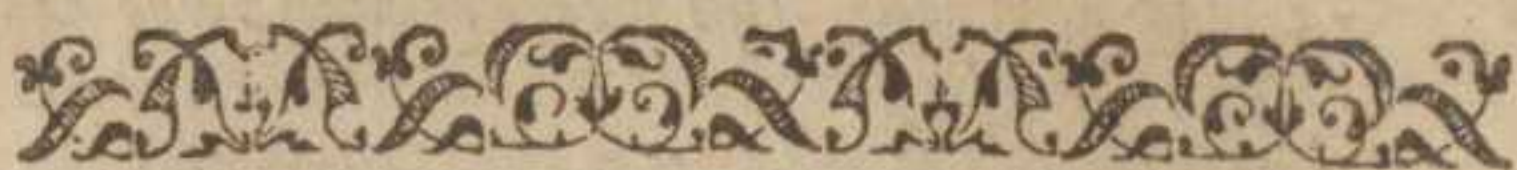
16 fl dan binnen een jaer, syn weert binnen
twee jaren 16 $\frac{6}{7}$ fl .

Nu, hy die van meeninghe is, dit Besluyt valsch te sijn, en
moet het selfde Besluyt niet ontkennen, maer 'igene hy acht de
oorsaecke der valscheyt van dien te wesen, 'twelck (anghesien
de Forme goet is, te weten in A A A) nootsaeckelick soude
moeten sijn inde Materie der voorgaender Propositionen. VVant
alsoo canmen oirdentlick, ende cortelick, commen tot de kennisse
der waerheyt. VVy hebben van dese questie ons goetduncken in-
de Arithmetike (nu onder de parsse sijnde) beschreven.

Angaende de questien door vele woorden verclaert, ende mee-
cierlicke Redenen toeghemaeft, ghelijck dickmael sijn hey-
melicke ofte openbare witspraecken, ofte gheschriften, om een
Ghemeente tot dit ofte dat te kweghen; Om sich te ontschuldi-
ghen; Om sijn ghevoelen goet te maecken, &c. Die (questien
seghick) sal den Dialecticien blooten van alle haer toe-
rustinghen, als bedriechlicke cieraet, ende verduyste-
rende veelheydt, niet Arithmetikelick tellende de
menichte der woorden, maer Dialectikelick we-
ghende de cracht der eenvoudighen argu-
menten. 'Twelck in alles alsoo recht
vervolght, sal hem altyt brengen
ter rechter kennissen van
sijn recht voorne-
men.

G 4

AEN-

A E N H A N G S E L.

VOORREDEN.

WY fouden inde voorgaende Dialectike tot sommighe plaetsen, hebben meughen anteyckenen, 'tghene nu volghen sal, maer op dat sy den onervarenen bequamer sy, ende dat hy gheduerlick voortgaen mach, onverhindert door eenighe **M E R C K I N G H E N**, die sonder 'tverstandt der heeler Dialectiken, met weynich vrucht fouden ghelesen worden: Soo hebben wy daer af dit besonder **A E N H A N G S E L** ghemaect, int welcke onder anderen vergadert sijn, ettelicker Gheleerden verscheyden meyningen, in sommige saeckē der Dialectiken verschillende, daer af wy onse goetdincken ooc bygevoucht hebben: 'T welck beminde Leser, tot sommigen plaetsen, ofte over al, met u oordeel niet overcommende, meucht het ten besten

sten keeren, achtende dat so de saecke niet recht getroffen en is, doch het roeren van dien, den onervarenen voordelic te con-
nen sijn.

DEFINITIEN ENDE WERCKIN-
GHE, TE WESEN DE TWEE NA-
*tuerlicke bequame Heelende Deelen der Dia-
lectiken, ende aller Consten.*

HE'r is ghemeene by den Gheleerden, dat sy
hachten der Consten beschrijvinghe, behoo-
ren te beghinnen vande Definitie, ende dit niet
sonder reden, nademael soo wy elders geseyt heb-
ben, datmen de woorden moet verstaen, eermen
de Saecke, die deur de woorden verclaert wort,
begrijpen can. 'Twelck kennelick, Ia de natuere
gantsch gelijkformich wesende, 'tschijnt dat der
oorsaecken, waerom wy ons eerste deel deser Dia-
lectiken, vande Definitien ghemaect hebben,
teenemael gheen reden en behouft: Nochtans
overmidts eenighe van meyninghe meughen sijn,
dat elcke Saecke dan eerst behoird Ghedefiniert
te worden, alsinense inde Werckinghe van doene
heeft, soo sullen wy de ongheschictheyt uyt dien
volghende, een weynich anteeckenen. Ten eer-
sten, mochtmen verhalen de ghebruyck, veler
treffelicker Autheuren, verscheydener Consten,
maer eenen Euclides, eenen Prince seg ick, niet
twijfelachtigher verworpende, snooder Mate-
rien,

rien, maer der aldersekerste achtbaerste hooch-
 weerdigher Geometrien, can ons hier in genoegh
 doen, de welcke om zijne besonderheyt, over lan-
 ghen tijt, ja noch daghelijcx hoe langher so meer
 deur diversche gheleerde Wtlegghers verscheyde-
 ner talen, int licht ghebrocht, ende inde Scholen
 opentlick gheleert wort, weydende in sijne con-
 stighe stijl, haer ooghen ende verstandt, tot ver-
 wonderens toe: Ende dit niet sonder reden, nade-
 mael deur de natuerlicke voortganck van lichter
 tot swaerder, 'twerck soo aerdich, ende bequaem
 tot de leere, aen malcanderen gheketent hangt,
 dat het naer de meyninghe veler Gheleerden, be-
 rispelicker dan naervolghelick schijnt: Maer hoe-
 danich ist? Yeder bouck heeft alle de Definitien,
 als sijn eerste Deel, inden beginne; 'twelck recht
 sijnde, so en is ons eerste deel der Definitien, son-
 der twijfelen niet onrecht.

Maer wildy noch een seer merckelick exempel,
 soo laet ons nemen den Almenach, ende sien wat
 de gheduerighe ervaringhe (want sy alle Iare door
 verscheyden perfoonen vernieut wort) den schrij-
 vers van dien gheleert heeft: voorwaer dat de De-
 finitien sullen sijn het eerste deel; Als een Hande-
 ken te beteeckenen Peerde mercten; dese Chara-
 cteren de Seven Planeten; die de Twelf Teecke-
 nen, &c. Maer dat yemandt, naer de meyninghe
 der gheentre daer wy vooren af gheseyt hebben,
 elck deser saecken woude Definieren, ter plaetsen
 daer hyder eerst af quame te spreecken, 'tis ken-
 nelick dat het een ongheschieden, ende ongherie-
 vighen

vighen Almenach ware, overmidts yemandt eenich Teecken niet kennende, noch wetende waer het eerst gheschreven is, soude moeyelicken comen ten verstande van dien; maer als hy weet datse alle oirdentlick inden beginne staen, soo vindt hijt sonder arbeydt, ende alsoo in allen anderen dierghelijcken.

Wederom de letteren vanden A B C, sijn de eyghene Constaenen der Grammatiken, ende als men yemandt metten monde seght (want de ghedaente haerder geluyden en sijn niet beschrijvelick) De letter A, heet a, dat is de Definitie van dien. Inder voughen dat der letteren mondelicke bediedinghe, sijn der Grammatiken Definitien. Maer leert men die eerst als men se int spellen eender silleben erghent van doene heeft? neent, maer altsamen eermen tot de werckinghe, dat is spellen, lesen, schrijven, &c. dier Consten comt, want de ervaringhe leert, Ia de Natuere selver beuycht ons, dat sulcx ongheschieden voortganck waer: De Natuere dan bewijst ons oock, dat de Definitien vande eyghen namen der Dialectiken, haer eerste deel sijn, ende dat door de cracht des selfden oirdeels, welck over gelijcken streckt; want 'tghene de letteren inde Grammatike sijn, sulcx zijn oock de namen, als Materie, Forme, Geslachte, Specie, &c. inde Dialectike.

De Definitien dan, sijn het natuerlicke ende bequaem eerste deel der Dialectiké ende aller Consten, met het welcke de Werckinghe te maecken de volcommen ofte heelende deelen, is kenne-
lick

lick, Soo wy voorghenomen hadden te verclaron.

Angaende de ghemeene deelen, *Inventio & Indicium*, dat is, Vindinghe ende Oordeel, van welker eyghenschap de Dialecticienen niet over een en commen, den eenen dit vooren stellende, den anderen dat, wy souden onse goetdincken daer af meughen schrijven, maer anghesien wy de voornoemde deelen, als Definitien ende Werckinghe, voor eyghender ende bequamer achten; sullen het daer by laten blijven; Een yeghelick mach daerentusschen de saecke verstaen naer sijn welbehagen.

VANDE VERSCHEYDEN MEY-
NINGHEN DES ONSCHEYDELICK,
der Specien, ende des Gheslachts.

† Die
sijn
by
ons
ghe-
meē-
der
dan
Buce-
pha-
sus,
Ae-
thon
Pega-
sus,
Py-
rois
Phle-
gon,
Ae-
ous,
&c.

HET is inde ghebruyck, niet alleene by den Ghemeenen man, maer oock by den Geleerden, dat sy in hare sprecken ende schrijven, het Onscheydelicke noemen Specie: By exempel, yemandt siende een onbekende beeste, die hem dinct uyt de see te commen, hy seght, *Het is een Specie van Visch: Dien Driehouck is een Specie der Platten ofte Superficien, &c.* Also oock tbevanck der Onscheydelicken, als Mensche, van Pieter ende Ian; Peert, van * Rosbeyaert ende Graeu, noemen sy Gheslachte, als Gheslachte der Menschen, Gheslachte der Peerden: Nu sijnder deser manieren van sprecken tweederley opinien, d'eene der Ouden, welcke die verachten, segghende als sulcken voorgestelden Visch, ofte Driehouck, alleene

On-

Onscheydelick, gheen Specie te wesen; oock
 Mensche noch Peert, Gheslachte, maer de Leech-
 ste Specie te sijne, ende dat alle de ghene diese soo
 noemen (Ia sy selver dickmael de gewoonte vol-
 gende) daer in dwalen, ofte ymmers niet Phylo-
 sophykelyck, Dialectykelyck, ofte Eyghentlick en
 spreekken: De Naercommers, segghen ter contra-
 rien dat recht ende wel Dialectykelyck gheseyt te
 sijne, van wiens meyninghe wy in desen oock sijn:
 Omme van het welcke reden tegheven, men sou-
 de ten eersten meughen ondersoucken de betee-
 keninghe des woordts *S P E C I E*, by den Latij-
 nen *Species*, by den Griecken *Fidos*, daer Cicero
 voor neemt *Forma*, beteeckenēde Hupsch, Schoon,
 waerom? Overmidts dattet sijns vermenghelder
 ongheschieden Gheslachts, een cierlicker, kenne-
 licker, ende geschicter verclaringe is: 'T welck so
 sijnde, voorwaer het Onscheydelicke en sal niet
 slichtelick Specie sijn, maer soomen van eyghen-
 der Specie spreekken mach, de aldereyghenste
 Specie, overmidts gheen ander haer Gheslachte
 ofte Begrijpende, soo cierlick ende merckelick en
 verclaert: **T welck billichlick alsoo toeghelaten,**
 seecker den Onscheydelicken Pieter ende Ian, sul-
 len Specien sijn, ende Mensche niet de Leechste
 Specie, maer haerlieder Gheslachte, waer uyt vol-
 ghen soude, het fundament der gheene de con-
 trarie ghevoelende, in desen verwoest te sijne. Dit
 ende vele der ghelijcke argumenten, soudemen
 connen voortbrenghen, maer die achterlatende,
 ende omme den naghel opt hooft te gheraecken,
 soo

ſoo laet ons onderſoucken der dingen Oirſaecke,
door de welcke wy volcommentlick verſtaen. Het
is dan te weten, dat de Menſchen fiende alle ſaec-
ken hemlieden ontmoetende, te wesen in eē ſeec-
ker aerdighe Afcomſte, als deſe ende diergelijcke:

Menſche	{	Italiaen,	{	Vlaminck,	{	Leyenaer.
		Duytſch.		Hollander,		Haerlemmer.
Dier.	{	Redelick.	{	Hondt.	{	Rofbeyaert.
		Onredelick.		Peert.		Graen.

Hebben ghevoelt, de rechte kenniſſe deſer oir-
den, te wesen van grooten belanghe, niet alleene
nut tot veel gemeene dingen, maer een bereydinge
des wechs, om oirdentlick te onderſoecken, de
alderdiepſte verborghentheiden der Natueren;
Daerom ſy lieden willende van deſe Afcomſt met
malcanderen ſpreecken, bevonden het noodich de
dinghen van dien namen te gheven, ende bemerc-
kende datter ſaecten in waren van tweederley ge-
daente, d'eene Begrijpende, d'ander Begrepen, ſoo
was de queſtie hoemen die heeten ſoude: Ten eer-
ſten niet (hoe wel ſy een diergelijcke verſpreydinge
lijden) Geheel ende Deel, want deſer eyghen-
ſchap is, dat Deel niet en can gheſeyt worden het
Geheel, maer dat Begrepē wel ſijn Begrijpende, als
een *Duytſch is Menſche*: Het moeten dan andere
namen ſijn: Eyntlick hebben hun bedacht op het
Maefchap der Menſchē, by exempel der Fockers,
als den eenen Pieter, den anderen Ian, diens ghe-
meene

Oock en sullen vele onderscheydingen, dese saeck-
 ke soo claer niet maecken, dat het fundament niet
 ongeschicht en blijve: Daerom segghen wy ander-
 mael, dat sulcke uytneuinghen, en sijn ghelijck-
 formich, noch met der dinghen Oirsaecten, noch
 met de Redenen uyt dien bestaende. Het schijnt
 oock dat dese oneyghenheden, van Gheslachte
 Specie ende Onscheydelick, oirsaeck geweest sijn,
 dat de Dialectike niet in anderē gemeenen spraec-
 ken ghecommen en is, soo wel als vele andere
 diephinnigher Consten; want als Aulus Gellius
 seght, int 16. bouck cap. 8. *Der Dialectiken studie
 ende kennisse, is inde beginselen wreet, verachtelick,
 onlieflick, ende ongeschicht, maer als men een weynich
 daer in voortghecommen is, dan, &c.* Wat is de re-
 den hier af? Dit, dat dese valsche propositien inde
 Dialectike recht het eerste waren, daer den Leer-
 linck an begonde, alwaer hy woorden bevandt,
 daer hy al wat anders by verstaen moeste, dan sy
 natuerlick, ende naer ghebruyck van allen Men-
 schen betceekenden, welcke duysterheden hem
 deden dincken, *Is dit het beginsel, wat wil het eyn-
 de noch worden!* Maer wanneer quam hy tot ken-
 nisse der saecten? Doen hy het onderscheyt ver-
 stondt, tusschen de Dialectikelicke woorden die-
 men alleen inde Dialectike ghebruycte, ende der
 gheenre, die ghemeene waren tot allen anderen
 Materien daer de Dialectike toe dient. Maer laet
 ons doch hier af door gelijckenisse spreecken; Ick
 neme dat eenē Neufwijzen Grammaticien, ons wil
 wijs maecken, datmen inde Grammatike de B,
 behoirt

behoort te noemen *Knol*, maer soomen hem seght datse alsoo niet en can ghebesicht worden tot het gene daer de Grammatike toe dient; hy seght wederom ghy moetsse so noemen, om alleenelic inde Grammatike daer af alsoo te kouten: Sonder twijfelen, yegelick verstandige sal segghen, dit fundament niet goedt te sijne: 'Tselve is oock van het ander te oirdeelen, alleen verschillet daer in, dat sijn Authoriteyt meerder is, welcke voorwaer van grooten aensien is, ende als de * Dialectike reghel beveelt, daermen sonder gewichtighe oirsaecken, niet afwijken en sal: Maer soo veel my belanght, de redenen, om die (met aller reverentieghefeyt) te verlaten, hebben my swaer ghenouch ghedocht, te meer dat vele Philosophen deses tijds, dat alsoo verstaen, een ander mach doen naer sijn goetdincken.

Pro
po. 4.
argu.
6.

DE DEFINITIEN DES BEDRIECHSPREUCX, VERKEERDES PREUCX, MENICHVULDICHEYDTS, ENDE GHEDAENTEN; INDE DIALECTIKE te behoiren.

DA T de wetenschap van de beteyckeningshen des Bedriechspreucx, Verkeerdespreucx, Menichvuldicheyts ende Ghedaenten, (diens definitien sijn de 10^e. 11^e. 7^e. 8^e) den Dialecticien seer noodich is, betuyghen sy alle, daerom hebben vele nut gheacht, hare definitien inde Dialectike beschreven te worden: Ander ter contrarie, hare

H eygen

‡ Vul
go
Hete-
roge-
nia.

eyghen plaetse niet hier, maer des Bedriechspreuck
inde Grammatike, des Verkeerdespreuck inde Rhetorike,
des Menichvuldicheyts inde Mathematike, ende der Ghedaente
inde Physike te wesen, nemende voor argument dat * Verscheengheslachte,
als Grammatike, Rhetorike, Mathematike ende Physike, met de Dialectike niet en behooren
vermengelt te worden: Wy houdent met d'eerste;
Reden, dat dit gheen soodanighen vermenginghe
enis, nademael den Grondt deser woorden, als
Bedriechspreuck ende Verkeerdespreuck, (hoe
wel sy ghelijck luyden) inde Grammatike, ende
Rhetorike, een ander is dan inde Dialectike, inde
welcke sy, vanden ghenen die gebruyckende, ofte
beter gheseyt misbruyckende, anghesien worden,
als oft sy warachtelick dat waren, 'tgene de woorden
daer af valschelick betuyghen; Maer niet also
in d'ander, welcker sin yeder recht verstaet. By
exempel, de Grammatike leert wat een Hoedt
Coorenmate beteekent, oock wat een Hoedt is
diemen opt hoofd set: ende dat elck simpelick son-
der bedroch, maer als yemandts herte door sulcke
woorden, bedriechlick wat anders meent, dan den
mont schijnt te beteekenen (ghelijck ande 10.
definitie by exempel daer af ghesproken is) daer ist
een Bedriechspreuck, diens Aert der Grammatike
niet toe en staet te verclaren, maer de Dialectike.
Insgelijcx en wort uyt de Verkeerdespreuck Rhetorikelick
ghenomen, gheen valscheyt besloten,
maer yeghelick verstaet den sin van dien recht,
ende is een cieraet der Redenen, maer inde Dialectike

leetike al anders; Daerom ghelijck eenen inde Astrologie, definierende den Hemelschen Hondt, Hase, Stier, Leeu, &c. niet en wort gheseyt ongeschickelick te vermengen, het Hemelsche met het Eertsche, ende dat overmidts den Grondt van die Ghedierten, een ander is dan van dese; Alsoo oock om de verscheydenheden deser Gronden, en is dit sulcken vermenginghe niet, maer soude eer ghebreck inde Consten sijn, dat elck naer sinen Aert, daer niet in ghedefiniert en ware.

Aengaende de Menichvuldicheyt ende Ghe-daente, wy Definieren die alhier tot een ander eynde, dan inde Mathematike ende Physike. Yemant sal my meughen segghen, dat de selve Definitien aldaer wel verstaen, alhier niet noodich en sullen sijn; Dien verantwoorden wy, dat Definitien der saecken van andere Consten, in dese noodich geweten, ende daerom oock daer by ghestelt, geen vermenginghe der Consten en is: Om het welcke wel te verstaen, soo laet ons nemen verstaenlicker Consten, by exempel des Timmerens, alwaer den Leerjonghen niet wetende, wat dat Yser met velen tanden is, sijn Meester hem 'tselve definierende, seght dat het een Saghe is, om dit ende dat daer mede te doen; 'T welck ymmers gheen vermenginghe des Smedens, ende Timmerens en is, maer wel soo hy hem de Saghe leerde maecken: Inghelijcx oock, en is dat hier gheen sodanighen vermenginghe, maer soude die wesen, by aldien dat mender de Menichvuldicheyt leerde Mathematikelick gebruycken, als Vergaderē,

Aftrecken, Middel Propotionalen vinden, &c. Inſghelijck oock de Ghedaente Phyſikelick handelen, 'T welck hier niet en geſchiet, daerom oock en iſt gheen vermifchinghe der Verſcheengheſlachtighe. Siet wederom, hoe onghelſchiet het ware, dat des Timmermans Leerjonghen, vragende wat dat Yſer instrument met velen tanden is, dat den Meester hem verantwoorde, ghy en moet ſulcx byden Timmerman niet leeren, maer reyft naer Nurrenborch, oft daermense maect, ende leeret daer? Alſoo oock luydet datmen den Leerlinck der Dialectiken (anden welcken het noodich is te weten wat Menichvuldicheyt ende Gedaente ſy) ſenden ſoude tot de Mathematike, ende Phyſike, alleenelick om de beteeckeninghe dier woorden te leeren: Daerom ſoo yemandt overwonnen van ſijn opinie, noch wilde dat dit vermenghinghe der Verſcheenghellachtighe ſy, teghen de Reghel die ſulcx verbiet, het waer hem beter te ſegghen, *Gheen Reghel ſoo generael, die niet eenighe wytneminghe en heeft*, dan andersins den Leerlinghen verhindrlick te ſijne. Maer ghelijck ick den ghinſten niet beletten en wil naer Nurrenburch te trecken, alſoo weynich oock deſen, de Definitien te halen daert hem belieft, 'tis my ghenouch mijn goetdincken gheſeyt te hebben.

REDEN

REDEN WAEROM WY INDE
XVIII. DEFINITIE, DE WOORDEN
Ongelooflicker ende Ghelooflicker, ghenomen beb-
ben inde plaetse van Meerder ende Minder.

DER beteeckeninghe vande woorden Meer-
der ende Minder by den Latijnen *Plus* &
Minus sijn tweederley contrarie opinië, want tge-
ne sommighe voor het Meerder houden, dat ach-
ten andere het Minder, ende dat die het Min-
der heeten, segghen dese het meerder, by
exempel:

*Pieter can Drie hondert ponden draghen,
Hy cander dan wel Thien draghen.*

Welcker Propositionen eerste, sommighe voor
het Minder achtē, ende de tweede voor het Meer-
der, noemende dit argumenteringe van het Min-
der tot het Meerder; Ander segghen dat d'eerste
het Meerder sy, ende de tweede het Minder, dit
heetende argumentering van het Meerder tot het
Minder: Maer op dat de onervaren deser saecke
dit recht verstaen, soo is te weten, dat haerder nie-
mandt dit Meerder ende Minder, en verstaet op
de Menichvuldicheyt, want daer uyt vele onghe-
schietheden volghen souden, by exempel:

Men siet een Paert van een Myle verre,

Men siet dan wel een Miere van een Myle verre,

Welck valsch in sulcken ansien warachtich sou-
de moeten sijn, nademael een Peert van meerder
Menichvuldicheyt is, dan een Miere: Daerom
verstaet ken dit vande Meerder ofte Minder

cracht der argumenteringhe, die inde Propositien is; 'Twelck soo sijndelaet ons voortgaen: De reden waer uyt sommighe besluyten, de voornoemde tweede Propositie als, *Hy can dan wel Thien ponden dragen*, het Meerder te sijne, is, dat het gelooflicker is dan d'ander, ende daerom oock (segghen sy) meerder cracht der argumenteringe in hem heeft, dat is, stercker om te bewijfen, 'tgene daer quettie af is: Wy achten d'ander dat beter ghetroffen te hebben; Reden, so de voornoemde tweede Propositie *Pieter can dā wel Thie ponden draghen*, meerder cracht der argumenteringhe in haer hadde dan d'ander, so sal de Questie meerder cracht hebben om haer selven te beproeven, dan 'tgene tot hare bewijfinghe inghevoert wort; 'twelck ongheschiect is, nademael dat generalick alle Questie, sonder eenighe sulcke macht sy, maer is selver den Grondt, daer de argumenten haer cracht op bethoonen. Ten anderen laet ons nemen eenich Derde, als, *Questie of Pieter wel Hondert ponden draghen can*, versouckende daer an de cracht der eerster Propositien aldus:

*Pieter can wel Drie Hondert ponden dragen,
Hy cander dan wel Hondert draghen,*

Daer naer de macht der tweeder Propositien, ofte des Besluyts, in deser voughen:

*Pieter can wel Thien ponden draghen,
Hy cander dan wel Hondert draghen.*

Ende laet ons nu sien door de Daet selver, welke de machtichste sy: voorwaer 'tis d'Eerste soo

merc-

merckelick, datter niet af te segghen en valt, nademael die nootfaeckelick besluyt, ende dese niet metallen. 'Tselve verthoont hem oock also inde Ontkennende; als:

*Pieter en can gheen Thien ponden draghen,
Hy en cander dan gheen Driehondert draghen.*

Waer toe (ghelijck boven) ghenomen een derde, als, *Questie of Pieter wel Hondert ponden draghen can*, men sal d'eerste Propositie de crachtichste vinden. By exempel:

*Pieter en can gheen Thien ponden draghen,
Hy en cander dan gheen Hondert draghen.*

Wederom;

*Pieter en can geen Drie Hondert ponden dragē,
Hy en cander dan geen Hondert draghen.*

Alwaer d'eerste blijkelijck waer is, d'ander niet nootfaeckelick. Inder voughen dat by aldien wy inde plaetse van onse woorden Ongheloofficker ende Gheloofficker, wilden ghebruycken Meerder ende Minder, wy souden d'eerste Propositie, soo wel inde Ontkennende, als inde betuyghende, altijd voor het Meerder houden, ende soude altijd goedt vervolgh sijn, van het Meerder tot het Minder. Maer anghesien onse Duytsche Spraecke, noch gheen inde ghebruyck ontfaen en heeft, wy achtent nutter, de eyghenste te anveerden, eenfdeels om te schuwen deser woorden voornoemde Bedriechspreuck, die in sware Materiendickmael gheen cleene duysterheydt en veroirsaect: Andersdeels, dat van het toeghelaten Ongeloofficker tot het Geloofficker, is oock in

allen soo wel Ontkennende als betuygende argumenten (als int 13. argument der 4. propositien) altijt een nootfaeckelick vervolgh, maer claerder dan door Meerder ende Minder, want die toelaet 'tgene hem Ongheloofficker is, voorwaer'tis reden dat hy oock toelate, 'tghene hy vaster Ghelooft. Wy hebben hier onse meyninghe verclaert, so yemandt Meerder ende Minder beter gheviele, hy mach letten op 'tgene hier boven daer af int corte gheseyt is.

VERHAEL OP DE XXVII. DEFINITIE DER DEFINITIEN.

VELE Gheleerden segghen (naer de Definitie der Definitien van Aristoteles ende Cicero in *Topicis*, gelijkformich ande voorgaende 27. Definitie) dat alle Reden verclarende wat yet sy, Definitie is; Maer de Beschrijvinghe ende Wtlegginge, sijn Redenen verclarende wat yet sy; Het sijn dan Definitien, Als de verclaringhen der Geometrike saecken deur Euclides, Appollonius, Archimedes, &c. noemmen d'eene met den anderen al t'samen Definitien. Ander willen ter contrarien dat Beschrijvinghe ende Wtlegginghe gheen Definitien en sijn, waer toe hun beweect een Definitie der Definitien, die sy haer voor stellen aldus: *De Definitie is een Reden, aenwysende het wesen der saeckē door hare Wesentlickheden; Dese woorden, Door hare wesentlickheden, leggen sy uyt, Door haer Geslachte ende Differentie.*

tie.

zie. Nu volghende dese definitie, soo en souden
 voorwaer Beschrijvinghe ende Vytlegginge geen
 Definitien wesen: Maer wy hebben ons liever te
 honden ande eerste; Ende dat om vier voorname-
 licke oitsaecten: Ten eersten, dat sy uyt gewich-
 tige Authoriteyt bestaet: Ten anderen dat sy ge-
 lykformigher is, met de generaelste ghebruyck
 der Gheleerden: Ten derden dat naer die tweede
 Definitie, weynich saecten ja beter gheseyt geen
 ter werelt, en souden connen Ghedefiniert wor-
 den. Angaende men my voor stellen sal de ghe-
 meene; *Den Mensch is eē Redelick Dier*: Daer op
 antwoordmen een niengheboren kindt Mensch
 te wesen, nochtans sonder Redelickheyt, daerom,
 &c. Ghy seght my wederom, dat de Redelick-
 heyt in hem Machtelic is: Daer op de antwoorde
 valt, *Van het mach tot het is, en dencht het vervolch
 niet*. Van 'twelcke wy breeder souden meughen
 handelen, maer sullen voor ditmael daer by la-
 ten: Ten laetsten, laet ons acht nemen op de be-
 teekeninghe ende eyghenschap des woorts De-
 finitie, dat is der bepalinghe, ende bevinden, dat
 oft de Palen daer mede men Bepaelt, vele ofte
 weynich, Houten ofte Steenen sijn, 'tis al eygent-
 lick Bepalinghe: Alsoo oock de Palen ofte Ter-
 mijnen, daer de Saecte Dialectikelick door Be-
 paelt ofte Ghedefiniert wort, of sy Gheslachte
 ende Differentie, ofte ecnighe ander Anclevende
 sijn, het is al Definitie: Daerom 'tgene sy Be-
 schrijvinghe noemen, is oock Definieringe. We-
 derom ghelijckmen int Bepalen, gheen uytne-
 minghe

minghe en maectt inde Bepaelde Saecken, maer 'tſy Eerde, Steenrotſe, Water, &c. ſooder Palen omme gheſtelt worden, 'tis Bepalinghe: Inſghe-lijcx alle Saecke ſo wel een Naem ofte Woort als wat anders, diens eyghenſchap door een Reden verclaert wort, ſy is oock Ghedefiniert. Inder voughen dat hoe wel wy daer het altemet te pas comt, ſpreecken van Beſchrijvinghe ende Wtlegginghe, nochtans daer het de ghelegentheytt voordert, wy noemenſe met goede reden int generael alle Definitien: Maer dien de contrarie beter ghevalt, mach met eene ghedencken, dat naer ſijn ſegghen, Vitellio, Diophantus, Archimedes, ende veel meer andere, niet met allen Ghedefiniert en ſullen hebben, teghen de woorden haerder boucken die ſulcx vermelden.

VERHAEL OP DE XXXVI.
DEFINITIE.

VWY hebben inde 36. definitie, tot beteckeninghe der generaliteyt ende beſonderheyt der Propoſitien vande Bewijsreden, ghenomen deſe vier letteren A E I O, ghelijck oock ghedaen heeft Ariſtoteles, Maer naer hem ſijnder gecomen, dieſe vervaet hebben in woorden, welke yeder een Maniere beteckenden, als de Grieken:

I. SOOR-

I^e. SOORTE.

gr Amm At A, Egr Aps E, gr Aph Id I, t Echn Ic Os.

IIe. SOORTE.

Egr Aps E, c At Ech E, m Etr I On, Ach Ol On.

IIIe. SOORTE.

*h Ap As I, sth En Ar Os, Isak Is, Asp Id I, h Om A-
l Os, f Erist Os.*

De Latijnen:

I^e. SOORTE.

b Arb Ar A, c El Ar Ent, d Ar II, f Er IO.

IIe. SOORTE.

c Es Ar E, c Am Estr Es, f Est In O, b Ar Oc O.

IIIe. SOORTE.

*d Ar Apt I, f El Apt On, d Is Am Is, d At Is I, b O-
c Ard O, f Er Is On.*

Inder voughen dat sy silleben schrijven, daer wy simpel letteren stellen, by exempel, nevens onse eerste Bewijsredenen der 37. definitien staen A A A, daervooren sy stellen *b Ar b Ar A* aldus:

b Ar. Alle COOREN is Saet,

b A. Alle Terwe is COOREN

r A. Alle Terwe dan is Saet.

Dese woorden sijn tot de leere seer nut, want als-
mens alle vast ende oirdentlick naer malcanderē

can

can uytspreecken, ghelijck wy ghemeenlick de twelf Maenden vant laer, ofte de seven Daghenvande Weecke doen, sy verstercken de memorie in sulcker voughen, dat soo haest men een Bewijsreden hoort uytspreecken, men weet terstondt van wat Soorte, ende de hoemenichste Maniere der Soorten sy is, daer uyt men oock terstondt can oirdeelen, of sy wettelick is ofte niet, 'twelck met die simpele letteren, alfoo niet meughelick en is, te gheschien. Maer mocht nu yemandt segghen, nadien sy soo voorderlick sijn, waerom en hebbyse niet ghestelt? Daerom, dat onse Duytsche Dialectike, soodanighe woorden int Duytsch begeerde, de welcke my int beschrijven van desen, niet bevallick te vooren en quamen. Ick begonde wel te seggē *b Alt As Ar, Erv Ar En, l At In Ist*. Maer te wilde naer mijnen sin niet voortgaen, so dat ick liever ghehadt hebbe, dese faecke te bevelen den Liefhebberē int Duytsche Veersmaecken ervaren, op dat de nutbaerheyt oock soude vermengt sijn met behaechlickheyt; Radende den Leerlinghen hem deser Consten oeffenende, dat sy hundaerentusschen behelpen met de Latijnsche woorden, ofte beter geseyt gheluyden, want sy, hoe wel tot haer eynde bequaem ghenouch, gheen sin en hebben.

Maer op dat de ghene, die de Conste in desen begheeren te voorderen, souden te beter gherieft sijn, wy sullē onse meyninghe segghen, van 'tgene wy in sulcke woorden achten bequaem te sijne. Ten eersten dat hy der selver maecke Sestien, elck
van

van drie silleben, ende dat elcke sillebe hebbe een
 Vocale ofte Klincker ende geen meer, dienende op
 haer Maniere, gelijk boven inde Grieksche ende
 Latijnsche blijkt; Ende oock dat elcke Soorte een
 volcommen sin maecke, by aldien het vallen wil.
 Voort sullen wy verhalen, eenighe eyghenschap
 der Latijnsche, op datmē sich door de wetenschap
 van dien, te beter rechten mach int maecken van
 de Duytsche. Der Latijnen woorden (by de voor-
 gaende noch stellende *b Ar Allipton c El Ant Es,*
d Ab It Is, f Ap Esm O, fr Is Es Omorum, beteecke-
 nende verkeerde Bewijsredenen der eerster Soor-
 ten) sijn veersen, naer den Latijnschen aert aldus:
b Arb Ar A, c El Ar Ent, d Ar II, f Er IO: b Ar A-
llipton, c El Ant Es, d Ab It Is, f Ap Esm O, fr Is c-
s Omorum: c Es Ar E, c Am Estr Es, f Est In O, b A-
r Oc O: d Ar Apt I, f El Apt On, d Is Am Is, d At I-
s I, b Oc Ard O, f Er Is On.

Welcke negenthien woorden, beteeckenen ne-
 gentien Bewijsredenen; Maer de Grieken hebben
 die vijf Verkeerde uytghelaten, ende alleenelick
 beschreven de veerthien rechte als boven; 'twelck
 mijns bedinckens ooc veel bequamer is, want na-
 demael de Latijnen, de Verkeerde der Tweeder
 ende Derder Soorten achter laten, waerom niet
 met de selve reden, de Verkeerde der Eerster
 Soorten? Ofte nadien sy dese beschrijven, waerom
 oock niet d'ander? maer altemael achterghelaten
 waer beter, om de Rechte niet ongheschieltelicken
 te vermenghen met de Cromme. Voorder is te
 aenmercken, dat sommighe Consonanten ofte
 Me-

Meklinckers der Latijnen, als Beginnende B C D F, ende Tuffchengefette S P M C, eenighe beteeckeninghen hebben, inde Verkeeringe der Bewijsredenen, 'twelck mijns bedinckens, inde voorgaende 6. propositie, claerder, cortter, ende nutter beschreven is, sonder ansien van sulcke letteren, te meer dat door al de moeyte der verscheyden Reghelen, de saecke noch niet generael en is, voor Verkeerde Bewijsredenen der Tweeder ende Derder Soorten, die ons alsoo lichtelick ontmoeten connen, als der Eerster.

Daerom rade ick den genen, die hem int maecten dier woorden mocht willen onderwinden, op die Meklinckers gheen acht te nemen, ghelijck oock de Griecten niet ghedaen en hebben, want alsoo salmen bequamelicker meughen woorden vinden, die eenen sin hebben, 'twelck de Latijnen om sulcken reden, niet en hebben connen te weghe brenghen. Maer soo die Reghelen deser letteren, aen yemandt beter gheviele, hy mach met de saecke doen naer sijn behaghen, het is my ghenouch mijn meyninghe hier verclaert te sijne.

VERHAEL OP VOORGAENDE

VERSCHeyDEN PLAETSEN.

DE Dialectike wort ghemeenelick ghedefiniert, *Ars Differendi*, dat is, *De Conste der Saeyinghe herwaerts ende derwaerts*, maer want die Ghelijckspreuck in onse Duytsche Tale vreemt, soude

sonde luyden, wy hebben inde eerste definitie liever eyghentlicker gheseyt, dat het is *de Conste der Bewijsinghe*, want al datmen Dialectikelick doet, 'tis Definieren, Verspreyden, ofte door Bewijsredenen betooghen, ende elck van desen is Bewijsen, want die Definiert, Bewijst de eyghenschap van het Ghedefinierte: Die Verspreyt, Bewijst de eyghene Specien ofte Deelen, des Gheslachts ofte Gheheels, het laetste is eyghentlick Bewijsen.

WY hebben inde 3. propositie tot het makē eender Bewijsreden (welc by den Latijnē *Inventio Medij* genoemt wort) beschrevē een maniere, in wiens plaetse de Latijnen gebruyckē verscheyden regelen, vergadert uyt dese woorden:

Fecana, Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, Gebati. Concludunt, sed non vox Febas, Hecas, & Hedas.

'Tgene u best gevalt, dat meuchdi volgen, conde het met eere gheschieden, ick soude u tot het eerste raden.

ARISTOTELES in *Initio primi Topico- rum*, onderscheyt de Bewijsreden in vier Specien, welcke dese sijn:

{ *Demonstrativus.*

| *Dialecticus.*

Syllogismus { *Contentiosus seu Litigiosus aut Sophisticus.*

| *Fallax vel Pseudographus seu Falsigraphus.*

Syllogismus Demonstrativus, is een Bewijsredē, diens Besluyt comt uyt warachtighe ende Eerste: Ofte van sulcke, die uyt eenige Eerste, ende Warachtige, haren oirspronck nemen, Als

Als. A. *Alle Vier is Drooghe,*
 E. *Water en is niet Drooghe,*
 E. *Water dan en is gheen Vier.*

Syllogismus Dialecticus, is een Bewijsreden die uyt waerschijnighe bestaet.

Als. A. *Die met Peck omme gaet wordt daer af besmet.*

I. *Pieter gaedt met Peck omme,*
 I. *Pieter dan wort daer af besmedt.*

Syllogismus Contentiosus, is een Bewijsreden uyt die, welcke waerschijnich ghelaten, ende nochtans niet en sijn: Ende die daer schijnt te sijne uyt waerschijnighe, ofte uyt de gene die gelaten waerschijnighe te wesen.

Als. *Dat ick ben en syt ghy niet,*
Ick ben een Mensche,
Ghy en syt dan gheen Mensche.

Syllogismus Fallax, is een Bewijsreden uyt eyghene onwarachtighe Beyhinselen eenigher Conclussen.

Als. *Neven alle Linie can noch een langher syn,*
De Oneyndelicke Linie is een Linie,
Neven de Oneyndelicke Linie dan can noch een langher syn.

Dese vierdeylighe onderscheyt is tot dien eynde, op datmen int onderfoucken der waerheyt eens voorghestelden Bewijsredens, soude dencken, welcke sy dier Specien is, om alsoo op yeder naer
 haer

haer ghedaente eyghentlicker te connen verantwoorden. Maer sulcx wort mijns bedunckens metter daet selden ghebruyct, want als wy eenige Bewijsreden hoorē diens Besluyt ons dunct valsche te sijne, soo strect onse ghedachtnis ten eersten bequamelicxt naer de valscheyt der Materien, ofte Formen (daer wy int eynde des tweeden boucx af ghehandelt hebben) sonder op dese Specien te dencken. Dit is mijne eenvoudighe meeninghe, door de welcke ick alleenelick hebbe willen te kennen gheven, d'oirsake waerom wy in onse Dialectike die niet beschreven en hebben, maer in diens plaetse ghestelt het M E R C K T int voornoemde eynde des tweeden boucx: Die van ander ghevoelen sijn, meughen dat volgen; nauwer ondersoeckende de verscheydenheden der exemplen, die de uytlegghers dier Specien daer af verclaren, dan wijse hier boven beschreven hebben, want sy omme de cortheyt achterghelaten sijn.

SO M M I G H E souden meughen achten, dat Stghene *Quantitas* bediet, niet wel beteeckent en ware deur *Menichvuldicheyt* der 7. Definitien overmidts dat van een eenich lichaem oneygentlic schijnt Menichvuldicheydt gheseyt te sijne; Maer anghesien wy dickmael een Saecke, by exempel eenich groot water, dat maer een lichaem en is, ghemeenelick noemen een groote Menichvuldicheyt van water; Inghelijcx dat wy seggen van een groot sterck huys, datter groote menichvuldicheydt in is van Steen, Houdt, Yser, niet Steenen, Hauten, Yseren; Soo ist ten eersten naer de ghebruyck

bruyck van spreecken, 'twelck in desen ghevalle niet weynich te achten en is. Ten anderen soo ist Menichvuldicheyt int ansien der oneyndelicke deelen, die machtlick daer in bestaen; want soo wy een nieugheboren Kindt, ja een dul uytseinich Mensch, segghen een Redelick Dier te sijne, om de Redelickheydt die machtlick in hem is, wy sullen dergelijcke met de selve reden hier ooc meughen doen.

ANGAENDE d'oirden diemen *Methodus* noemt, waer af sommighe een besonder propositie beschrijven, die is begrepen, ende wort gheleert inde 2. propositie.

VVAT belanght de thien *Predicamenta*, haerder vier, als *Substantia*, *Quantitas*, *Qualitas*, *Relata*, op Duytsch, *Grond*, *Menichvuldicheyt*, *Gedaente*, *Bestaende*, sijn beschreven inde 15. 7. 8. 20. definitien. Angaende d'ander ses, als, *Agere*, *Pati*, *Ubi*, *Quando*, *Situs*, *Habere*, dat is, *Doen*, *Lijden*, *Waer*, *Wanneer*, *Ghelegentheydt*, *Hebben*, 't sijn woorden die dat beteecken, 't gene den ghemeenen man daer by verstaet, als:

Doen,	<i>Slaen.</i>
Lijden,	<i>Gheslegen worden.</i>
Waer?	<i>Op de merct.</i>
Wanneer?	<i>Morghen.</i>
Ghelegentheydt,	<i>D'ooghen int hoofd.</i>
Hebben,	<i>Duyfent croonen.</i>

Welcke woorden vele onnoodich achten ghe-definiert te worden, 't selve heeft ons oock soo ghe-

gedocht, daerom en hebben wy die (metgaders *Subcōtraria, Subalterna, Modificata enuntiationes*) niet beschreven, daer af wy als vande voorgaende, breeder reden fouden connen gheven, maer sul-
lent laten tot een ander mael, soo het te paise
comt.

A L L E Verkeerde spreuck, inde welcke men
tgene de ware saecke gelijk is, voor de ware
saecke selver neemt, 't sy eens Woorts, eender Re-
den, ofte vande Oirsaecke tot de Dact, welcke de
Grieccken verscheydlick noemē, *Metaphora, Al-
legoria, Metonymia*, wy noemen se inde 12. defini-
tie generalick Ghelijckspreuck: Inghelijcx alle
Verkeerdespreuck de Saecke Vermeerderende
ofte Verminderende, boven 'tghene men daer af
ghelooven can, so wel *Hyperbole* als *Synecdoche*,
noemen wy t'samen inde 13. definitie Onghe-
looflickespreuck: De ghene ande welcke die on-
derscheydige gevalt, sy meugense hun maecken.
V V y hebben inde 35. defi. alle de Bewijsrede-
nen van een Onscheydelick Middelermijn,
Ghedefiniert, ende d'xempelen van dien inde
40. definitie beschreven, (als by anderen oock
inde ghebruyck is) naer de ghelijckformicheyt
der Derder Soorten: Maer sy ontmoeten ons
dickwils gheschiedelicker, naer de ghelijckfor-
micheyt van d'ander Soorten, nochtans schijnt
dat verdraechlicker, dan veel ander Bewijsrede-
nen uyt een Onscheydelick Middelermijn, voor
Rechte t'ontfanghen.

'T G H E N E de Latijnen noemen *RELATA*,

AENHANGSEL.

Wort byden Gheleerden int Duytsch argumenterende dickmael *Relata*, ofte Relaten gheseyt, als Vader ende kint sijn Relaten, maer 'tis een woort dat den ghemeenen man gantsch niet en verstaet, daerom hebbe ick noodich gheacht, dat te Verduytschen, volghende 'texempel der Griecken ende Latijnen, delwelcke siende, datter Saecken inde Dialectike te vooren quamen, die namen behoufden, sy hebben se gelijckspreuckelick vande eygen ghenomen; Als willende de Onlichamelicke Saecken, daer de Consten af ghemaect sijn (als de Musike van Gheluyt, de Dialectike van Questie, d'Arithmetike van Ghetal, &c.) een ghemeen name gheven, sy hebben ghesien, dat der Lichamelicker was eyghentlick **MATERIE**, daerom sy d'ander oock bequamelick, ende gelijckspreuckelick, Materie noemden, derghelijcke doende in meest alle d'ander woorden: 'Tselve hebben wy in desen naerghevolght, ondersouckende waer in hare Overanderde Gheneghentheydt, aldercrachtelicxt was, ende bevant dat niet in Ghelijcken, Ghebueren, &c. want sy connen morghen Onghelijcken, ende gheen Ghebueren sijn, maer in **BESTAENDE**, als Bloedtverwanten malcanderen bestaende, alwaer sy onveranderlick is: Alle die ander dan, sullen met goede reden, ende door een bequaem woort, Bestaende genoent worden.

ANGAENDE het woort **GRONDT** der 15. definitien (by den Latijnen *Subiectum*
Obie-

Obiectum, Substantia, ende dickmael *Materia Circa quam*) dat bevindt hem sijne beteyckeninghe over al (mocht ickt selver segghen) soo volcomentlick ende natuerlick te doen, datter gheen ander voor te wenschen en schijndt, nademael dat deurgaens waert gebruyct wort, geen nieu woort en schijnt te wesen. Wy souden derghelijcke van meerandere meugé bewijfen, maer op dat ons niet en wedervare, 'tghene *Martialis Fabulla* geschach, haer selven te seer lovende, wy sullent daer by late, te meer datter door de misbruycte gebruyck, noch sommige Belatijnde woorden in sijn, die wy veel volcomentlicker in recht Duytsch connen uytspreecken, nochtans om beters wille (als wy vooren gheseyt hebben) sulcx voor ditmael gelaten is. Wy sullen dan Eyntlick den Ervaren Liefhebberé deser Consté biddé, dat 'tgene sy bemerken tot voorderinghe van dien te strecken, den

V A D E R L A N D E
middelick uyt te deelen.

EYNDE DES AENHANGSELS.

L 3 'TSA-

 TSAME VOEGHINGHE
 DER DVYTSCHER ENDE
 LATYNSCHER EYGENE
 WOORDEN,
 VANDE DIALECTIKE.

 VERMIDT S onse Duyt-
 sche Dialectike uyt de La-
 tijnsche ghetrocken is, soo
 hebben wy nut gheacht de
 woorden deser twee talen
 van een selfde beteeckeninghe wesende,
 alhier neven malcanderen te stellē, op dat
 also te opentlicker uyt haerlieder blijcke,
 in dese BEWYS CONST niet uytgelaten
 te sijne (hoe cort nochtans de beschrijvin-
 ghe daer af is) yet van dies tot de Saecke
 noodich schijnt. Angaende dat onse Duyt-
 sche woorden niet overal naer de letteren
 beteeckene 'tselfde dat de Latijnsche doen,
 daer in voldoet hare selfde bediedinge der
 Saecke: Also diergelijcke tusschen de La-
 tijnsche ende Grieksche spraecken oock
 ghemeen is, vvant de contrarie soude veel
 ongheschiedheden in brenghen:

Dia-

Dialectike. Bewijs- *Dialectica, Logica.*

const. definitie 1.

Mate- { Blijvende,
rie. de- {
finit. 2. { Veranderende,
Forme. defi. 3.

Materia { *Permanens.*
Forma. { *Transiens.*

De maec- { Nootfaec-
kende oir- { kelicke.
faecke. de- { Willende,
finit. 4. { Helpende,
{ By ghe-
{ valle.

Causa. { *Necessaria.*
efficiens. { *Voluntaria.*
{ *Adiuvans.*
{ *Per acci-*
{ *dens.*

Eyntlicke Oirfaecke. *Causa finalis.*
definit. 5.

Het Werck ofte de *Effectum.*
Daet. defi. 6.

Menichvuldicheydt. *Quantitas.*
defi. 7.

Ghedaente. defi. 8. *Qualitas.*

Authoriteyt. defi. 9. *Authoritas.*

Bedriechspreuck. defi- *Fallacia.*
nit. 10.

Welcker sijn 13. Spe-
cien als volght:

Bedroch der Ghelijck- *Fallacia Equivocatio-*
noeming eens Woorts. *nis, Homonymia.*

Bedroch der Gelijck- *Fallacia Amphibolia.*
noeminge eens Redens.

Bedroch der tsamen- *Fallacia Compositionis,*
voughinghe, *Coniunctionis.*

Bedroch der Scheydinghe. *Fallacia Divisionis. Disjunctio.*

Bedroch des Byclanx. *Fallacia Accentus.*

Bedroch vande Ghe-lijckklydinghe des Spreux. *Fallacia Formæ, seu Figura Dictionis.*

Bedroch des Ghevals. *Fallacia Accidentis.*

Bedroch des Spreux niet simpelick. *Fallacia dicti non simpliciter. Vel Fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.*

Bedroch uyt het Voorgaende. *Fallacia Ignorantiae e-lenchi.*

Bedroch van 't Verhael des Beginfels. *Fallacia petitionis principij.*

Bedroch des Vervolghs. *Fallacia Consequentis.*

Bedroch van gheen Oirfaeck als Oirfaeck. *Fallacia propter non causam ut causam.*

Bedroch veler Vragen. *Fallacia secundum plures Interrogationes.*

Verkeerd spreuck definit. 11. *Tropus.*

Ghelijck spreuck definit. 12. *{ Metaphora.
Allegoria.
Metonymia.*

Onghelooftlick spreuck defin. 13. *{ Hyperbole.
Synecdoche.*

Spotspreuck definit. 14. *Ironia.*

Grondt

Grondt defn. 15.

Subiectum. Objectum. Substantia. Materia circa quam.

Anclevende.

Secundū Arist. Adjun-ctum. Accidens. Circum-stantia. Cicero; Antece-dentia. Consequentia. Signa.

Eyghen Anclevende.

Proprie.

Ghemeen Anclevende.

Commune.

Scheydelick Anclevēde.

Accidens separabile.

Onscheydelick An-clevende.

Accidens inseparabile.

Gheslachte defn. 16.

Genus.

Specie.

Species. Cicero forma.

'T gheheel defn. 17.

Totum. Integrum.

Deel.

Pars.

Heel ende deelen.

Partes integrantes.

Principale deelen.

Partes principales.

Onghehoofficker de-

Majus.

finit. 18.

Ghehoofficker.

Minus.

Malcandertreffing de-

Reciprocatio.

finit. 19.

Bestaende defn. 20.

Relata.

Contrarie faecken

Contraria.

defn. 21.

Afwesen.

Privatio.

Contrarie redenen

Contraria Enuntiationes.

defn. 22.

Tegenspreckende. defi. 23.	<i>Contradictoria, Contra- dicentia.</i>
Waer af gheseyt wort, Teghenspreuck.	<i>Contradictio.</i>
Verscheyden. defi. 24.	<i>Diversa.</i>
Ghelijck. defi. 25.	<i>Similia.</i>
Proportie. defi. 26.	<i>Proportio.</i>
Definitie. defi. 27.	<i>Definitio.</i>
Ghedefinierde. defi. 28.	<i>Definitum.</i>
Verspreyding. defi. 29.	<i>Distributio.</i>
Scheyding.	<i>Divisio.</i>
Deeling.	<i>Partitio.</i>
Bewijsreden. defi. 30.	<i>Syllogismus.</i>
Propositie. defi. 31.	<i>Propositio.</i>
Grōd der Prop. defi. 32.	<i>Subiectū. Pars antecedēs.</i>
Anclevende der Propo- sitiē.	<i>Predicatum. Attributū. Pars consequens.</i>
Eerste Proposit. defi. 33.	<i>Maior propositio. (tio.</i>
Tweede Propositie.	<i>Minor propositio. Assūp- Conclusio. Complexio.</i>
Besluit.	
Eerste Termijn. defi. 34.	<i>Maior Terminus.</i>
Middeltermijn.	<i>Medius Terminus.</i>
Derde Termijn.	<i>Minor Terminus.</i>
Eerste Soorte. defi. 35.	<i>Prima Figura.</i>
Tweede Soorte.	<i>Secunda Figura.</i>
Derde Soorte.	<i>Tertia Figura.</i>
Vierde Soorte.	<i>Syllogismus Expositorius.</i>
Generale Betuyginghe. defi. 36.	<i>Vniuersalis Affirmatio, seu Vniuersalis Aiens.</i>
Generale Ontkenninge	<i>Vniuersalis Negatio.</i>
Besonder Betuyginghe.	<i>Specialis Affirmatio.</i>

Be-

Besonder Ontkenninge *Specialis Negatio.*

Manieren der Bewijsre- *Modi Syllogismorum.*
denen, def. 37.

Rechte Bewijsreden. *Syllogismus Cathegoricus,*
def. 41.

Cromme Bewijsreden. *Syllogismus Imperfectus.*

Verkeerde Bewijsreden *Syllogismus indirecte co-*
def. 42. *cludens.*

Overvloedighe Bewijs- *Sorites.*
reden, def. 43.

Bewijsreden met Voor- *Syllogismus Hypotheti-*
waerde, def. 44. *cus.*

Beweghende Bewijsre- *Inductio.*
den, def. 45.

Bewijsreden van Dob- *Dilemma.*
belbesluyt, def. 46.

Onvolmaecte Bewijs- *Enthymema.*
reden, def. 47.

Definieren, prop. 1. *Definire.*

Verspreyden, prop. 2. *Distribuere.*

Rechte Bewijsredenen *Inventio medij,*
maecken, prop. 3.

De vierde propositie
is van Cromme Bewijs-
redenen te maecken in
de welcke onder ander
verclaert wort door 21.

Argumenten 'tgene de
Latijnen noemen.

Loci Topica.

Verkeeringe der Be-
wijsreden door het On-
meugelicke, prop. 5.

Reductio per Impossibile.

Ver-

140 Verkeeringhe der *Reductio ostensiva.*
Crommer Bewijsreden
in Rechte prop. 6.

Waer in oock ver-
claert wort de Verkee-
ringhe der Propositionen
eender Bewijsreden by
den Latijnen.

Cōversio Propositionum.

EYNDE.

DIALECTIKELICKE
TSAMESPRAECK.

VOORREDEN.

OMMIGHE der geenre die de Latijnsche Dialectike beschreven hebben, verclaren door exempelen de maniere van disputeren, die inde Academien ofte groote Scholen gebruyckt wort; Maer anghesien onse Duytsche tale, noch Academien, noch beginsel van dien en heeft, so schijnet voor dees tijt onnodich alsulcx hier te verhalen: Daerom sullen wy in die plaetse, stellen een corte Dialectikelicke tSamespraeck, gelijk haer die onder ons ghemeenelick ontmoet als volgt:

TSA.

T S A M E S P R E E C K E R S

I A N E N D E P I E T E R.

A N. Hausic hau.

P I E T E R. Wel Ian, comt binnen, waerom blijfdy inde deure staende?

I A N. Ick en stae niet inde deure, maer in 't gat dat somwijlen met de deure ghestopt wort.

P I E T E R. Bat neen, 't gat is die selver, want doet den Metser een deure maecken, hy sal u al sulcken gat afclaren.

I A N. Ende doet den Timmerman een deure maecken, hy sal u soodaniget 'samenghevouchde berderen bestellen.

P I E T E R. Maer den Timmerman noemt die t' sameghevouchde berderen alsoo ghelijckspreuckelick, naer de eygen deure des Metsers.

I A N. Den Metser noemt dat gat alsoo ghelijckspreuckelick, naer de eyghen deure des Timmermans.

Terēt in Eun. Nunc tibi patēt fores hā.
P I E T E R. Seght Terentius niet, *Nu staet u de deure open?* dat is yimmer het gat, want die t' samenghevoughde berderen en connen niet open staen.

I A N. Maer seght den selven Terentius niet, en

en Plautus daer toe, *De deure heeft gbecraeet?* dat
 zijn ymmer die t'samengevouchde berderen, want
 een gat (twelck niet dan afwesen der stoffe en is)
 en can niet craken. Men seght oock teghen Kna-
 pen en Maerten die om oirlof dienen, *Ick sal u*
tgat vande deure wijfen. Maer hoe soude dat sluy-
 ten, als 'tgat de deure selve ware?

Terēt
 in A-
 del.
 Sed
 quis?
 nam
 ere-
 puit
 foris.
 Plaut.
 Amph
 Ora-
 tionē
 com-
 primā
 ere-
 puit
 foris.

PIETER. En segt my weder, als men de deure
 open of toe doet waer mede gheschiedt dat? met
 de deure? dat is met haer selven? Neen seecker so
 niet: Want hoe sult ghy het stopsel den naem
 gheven van het ghestopte, het ovenbert den naem
 vanden oven, het dexfel den naem des pots? waer
 in dierghelijcke oyt gehoort.

I A N. En waer is dierghelijcken oyt ghelooft
 dat als men seght een eycken deure, een gheschil-
 derde deure, een ghelapte deure dat men daer me-
 de het gat verstaen sal.

PIETER. Hey, desen man sal my versuffen. De
 deure wort gheseyt van deure gaen, wy gaen deur
 'tgat, ende niet deur de berderen, 'tgat dat is de
 deure. Maer ick sien wel dat ghy u onghelijck
 wettelijck wilt bewesen hebben.

*Alle gat dat ghemaect is om daer deur in huys te
 gaen is een deure.*

*Dit gat is ghemaect om daer deur in huys te gaen,
 Dit gat dan is een deure.*

I A N. *Alle t'sameghevouchde berderen welcke
 'tgat sluyten dat ghemaect is om daer deur in
 huys te gaen, syn een deure.*

*Dese berderē syn t'samegevouchde berderē, welc-
 ke,*

*ke'tgat sluyten dat ghemaect is om daer deur
in huys te gaen.*

Desetsamegevouchde berderen dan sijn eẽ deure.

P I E T E R. Dat is onoirdentlick van u geargu-
menteert, want ghy en verantwoord niet op mijn
voorghetelde Bewijsreden.

I A N. 'Tghene ghy daer seght past oock also
weynich op de mijne, ofte gadet hier toe als ter
meulen? *Vooren comt, vooren maelt.* Maer liever
het is ghenouch vande duere, want te wijle ick my
hier inde duere met de duere alduere becommere,
soo loopt d'eure gheduerich duere, duer en luere
van een questie, niet weert datmender half soo
veel woorden den hals over breecke. Ick sal bin-
nen commen, ende stellen ons een treffelicker
vooren. Wat ghevoelt ghy van het Y D E L, dat
het inde Natuere sy ofteniet?

P I E T E R. Mijnborse argumenteert dick-
mael * Betuygende, ende dat metter Daet.

‡ Af-
firma-
tive.

I A N. Hoe slicht ghelaet hy hem, als oft hy
niet en wiste dat het gelt daer uytgaende, de locht
in sijn plaetse comt.

P I E T E R. Hoe slicht ghelaet hy hem, als oft
hy niet en wiste dat het sonder twijffel is, de Na-
tuere in dien ansien gheen Y D E L te hebben.

I A N. Democritus, Epicurus, Hero, Deme-
trius, Metrodorus, ende meer ander, sijn nochtans
van contrarier meeninghe.

P I E T E R. Daer sette ick Aristoteles teghen,
ofte beter gheseyt sijne crachtighe, onweerlegge-
licke, warachtighe argumenten.

P I E-

I A N. Welcke zijn die?

P I E T E R. Achterghelaten de gheringe (want die het sterckste verwindt, is een crancker mach-
tich) soo is dit den fin van het voornaemste: Laet
ons nemen twee evediepe Grootheyden, ende tot
de selve twee Deurlijders van evener cracht: Ick
segghe dat,

*Ghelyck de Dickheydt ofte vasticheyt van dee-
ne Grootheydt, tot de dicheydt van d'ander.*

*Also den Tijt deses Deurlijders tot den Tijt
van dien.*

*De dickheydt van eenige Lichamelicke Ma-
terie tot de dickheydt des Idels en heefe
gheen Reden.*

*Den tijt dan deses Deurlijders en sal gheen
Reden hebben tot den Tijt van dien.*

'T welck ongheschiect is.

I A N. Ick ontkenne u eerste propositie.

P I E T E R. Tegen de ontkennders der Beghin-
selen, en valt niet te disputeren.

I A N. Ia hebby dien treck oock gheleert, van
'tghene ghy niet bewijsen en condt terstondt Be-
ghinselen te noemen? soo niet, want alle Beghin-
selen in gheen Autoriteyt bestaende (als onse que-
stie niet en doet) die worden beprouft door Be-
weechlicke Bewijsreden, daerom soo ghyse daer
deur niet bethonen en condt, ghy noemt het t'on-
recht Beghinsel.

P I E T E R. Ick en weet van geen Beweechlic-
ke, maer dit is een deechlicke: Ick neme dat een
steen valle eerst deur claer water, daer naer deur

K

dick

dick iupen bier van evener diepten; Sonder twijfelen, sy sal door 'twater eer ten gronde commen, dan door het bier, ende deser tijden reden sal even sijn, andereden van hare dickheden.

I A N. Dit en is niet dan verhael der questien, want dat de vraghe is.

P I E T E R, Voorwaer anghesien het verschil haerder dickheden, de eenighe oirsaecke is vande onevenheyt der tijden, het is eer moetwillicheydt dan goetwillicheydt, dat niet toe te laten.

I A N. Ick sal u dijn onghelijck bethoonen. Ick neme datter sijn hondert Mannen even sterck, die al t'samen een groot Metalen stuck gheschut uyt al hun macht voortslepen, binnen een ure, hondert stappen verre, daer uyt yemandt besluyten wil, dat een man alleen binnen een ure dat voortslepen sal eenen stap.

P I E T E R. Hy salt wel laten ligghen, ende binnen Seven jaren niet eenen duym vertrecken.

I A N. Nochtans naer u segghen die Proportie soude moeten volghen.

P I E T E R. Onse questie is al een ander.

I A N. Van ghelijcke is een selfde oirdcel.

P I E T E R. Dit sijn nu tonsent onghelijcken.

I A N. Latet soo wesen wy hebben een ander. Ick neme datter sijn twee even ende ghelijcke tonnekens, het eene met quicksilver, 'tander met water, ende laet een loot ghewicht (oft eenighe ander Materie lichter dan quicksilver, ende swaerder dan water) vallen door 'twater, het sal terstondt ten gronde sincken, maer opt quicksilver salt

sal blijven ligghen: Inder voughen datter eenighe reden is der dickheden vande materien, maer der tijden vande deurlijders gheen: Sy en sijn dan niet Proportionael.

PIETER. Maer wie weet oft dat loot alsoo opt quicksilver drijven soude.

IAN. Ick hebt ghesien, ende door de Daet selver warachtich bevonden.

PIETER. Het mach wel sijn soot waer is, maer ick bent onghehouden te ghelooven.

IAN. Is dat Argumenteren? bat het is Tormenteren; Is dat Leerghiericheyt? neent, maer Eerghiericheyt. Voorwaer hy souder qualick an sijn, die qualick teghen u voorsien ware. Neemt daer is een ander dat u kennelick is: De dickheyt des Lochts heeft eenighe reden tot de dickheyt des Waters, Laet deur elck sincken een stick riet (ofte eenighe ander Materie lichter dan Water ende swaerder dan Locht) hare tijden sullen sonder reden sijn, want dat reut en sal nemmermeer deur het water gheraecken. Ofte aldus? leght een stick yser opt water, 'tsal terstondt daer deure vallen; Daer maer op eenen block, het salder op blijven ligghen, nochtans heeft de dickheyt vande Materie des waters, eenighe reden tot de dickheyt vande Materie des bloex; Sy en sijn dan niet Proportionael.

PIETER. Voorwaer ick en wil u niet langer quellen, maer opentlick bekennen dat ick wel ghevoelde door u eerste argument, mijn saecke oncler te sijne. Maer wie doch soude gheseyt

K 2 heb-

hebben, dat deser Redenen Reden ons onbekent is? O Ian wat wonderlicker Ghedierten zijn wy, dat door onse cleene kennisse der Proportien hoe slecht sy is, wy nochtans soo groote saecken aytrechten? O Goddelicke Proportie, wat Godden soudy ons maecken, dat ghy soo weynich Menschen soo weynich van uwe verborgentheden niet en openbaerdet!

I A N. En laet ons maer wenschen naer 'tgene de Natuere wil, ende 'tsal al gheschien naer ons begheeren.

P I E T E R, De Natuere op dat haren wille gheschie, wil Menschen willende, 't ghene sy niet en wil, ick wilde dan noch al wel. Maer hier af ghenouch, laet ons beghinnen daer wijt lieten. De questie was, of inde Natuere eenich Ydel sy, ghy hebt daer af mijn ontken-nende argument (dat belijde ick) wettelick weer-leydt, maer daer uyt en volght niet de contrarie warachtich te sijne, want *T en is niet al valsch datmen niet bewisen en can.*

I A N. Dat sal ick aldus bethoonen: Neemt Hero in principio libri Spirituum. (naer Heroos ghevoelen) eenich ledich ende dichte vat, als een glafen flessche, het is kennelick datmen een grooten deel des lochts daer uyt suyghen can, in wiens plaetse gheen ander lichamelicke Stoffe en comt, waer uyt ick aldus argumentere:

Alle

Alle lichaem van sijn plaetse gheweert, sonder dat die met eenich ander lichaem weder gevult wort, die plaetse blijft Ydel;

Hier is een lichaem van sijn plaetse geweert, sonder dat die met eenich ander lichaem weder ghevult wort;

Hier is dan een plaetse die Ydel blijft.

PIETER. Ick ontkenne u tweede proposi-
e, in dies dat ghy seght, *Sonder dat die met ee-
ich ander lichaem weder ghevult wort;* Reden, dat
ie blijvende locht opswelt, ende alsoo wederom
ervult, 'tgene daer uytghetrocken wort.

I A N. Dat en is nu niet alleene in dese questie
nbewijfelick, maer ghy en soudt gheen derghe-
jcke exempel connen bethoonen, in eenige Saec-
e van alle de ghene die inde Natuere bestaen;
want al dat swelt, gheschiedt door toedoenin-
he van yet, dat te vooren daer niet in en was.

PIETER. Ghy mist, want het blijft onder
eel anderen aldermerckelicxt int Buscruyt, 'twelc
ontsteecken, van selfs geweldichlick opswelt, son-
er dat eenige ander Materie daer by comt.

I A N. Dat gheschiedt alsoo, alleen inde
Lichamen die van hare wesentlicke Stoffe ver-
keeren in een ander, maer vande sulcke en is
hier gheen questie, daerom gheeft een wettelick
xempel,

PIETER. Ten comt my nu niet te voeren, waer af my licht ontschuldighen can, dat ghy al voorsien, my onverhoedts overvalt, daerom laet dese queltie tot morghen, ende soo ick u gheen bescheedt en doe, alsdan dach en raedt. Maer isser daerentusschen niet anders, dat ghy ons voortbrengh daer ick beter op woordacht ben?

IAN. Ick hebbe 'thoofst moech vol muggen, die niet nu, maer t'haerder tijdt wel eens mochten uytswermen, waer toe veel voorderen soude, dat de Neerduytschen eens wouden Dialecticienen worden.

PIETER. Dat wil spaey by commen, overmidts een valsche quade opinie, hemlieden ongeschictelick doet verachten hare alderachtbaerste Tale der Talen.

IAN. Soo sy maer eens en beghinnen te smaecken der Dialectiken soeticheyt, die soeticheyt sal haest veranderē, want alsdan sullen d'ooghen open gaen; Dan sullen sy haerder spraecken weerdicheyt meughen bekennen; Ja selver d'heerlickheyt van dien (welcke wijt strect boven alle d'ander talen des werelts) connen verdedighen ende bevestighen; Niet door ydel snateringe; Niet door menichte van woorden; Die gheen sacken en vullen; Die niet voor de geleerden en sijn; Die niet dan eenen bequaemsten breydelen verstrecken, om de onervaren gemeente te menen daerinnen begeert: Maer door ghewichtige Redenen. Och Pieter dat ghy ghehoort hadt de argumenten, die
on-

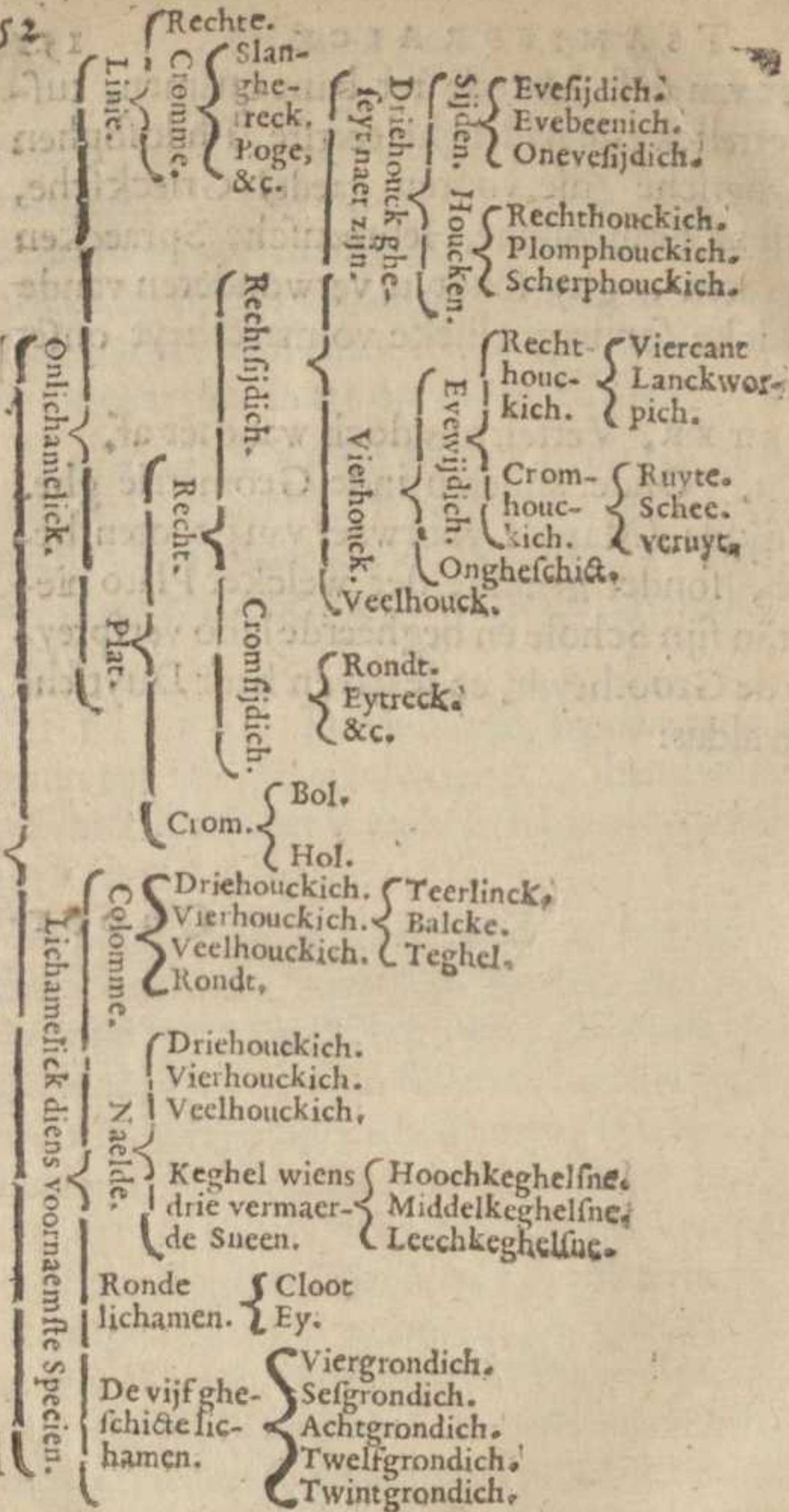
...lanx van dese Materie ter bane quamen, tus-
...ghy al-
...chen ettelicke de Aldergheleertste Philosophen
...nde Duytsche (die vooren gaedt) Griekische,
...Latijnsche, Francoische, Hebreusche Spraecken
...meer ervaren, ghy soudt u verwonderen vande
...sonderlicke sonderghelijcke volmaectheyt onser
...Talen.

PIETER. Vertelt ons doch wat dier af.

I A N. Onder anderen inde Geometric ghe-
...stocht sijnde (Materie voorwaer van grooten be-
...langhe, sonder kennisse der welcker Plato nie-
...mandt, in sijn Schole en begheerde) soo versprey-
...den sy de Grootheydt, ende gaven haer Duytsche
...namen aldus:

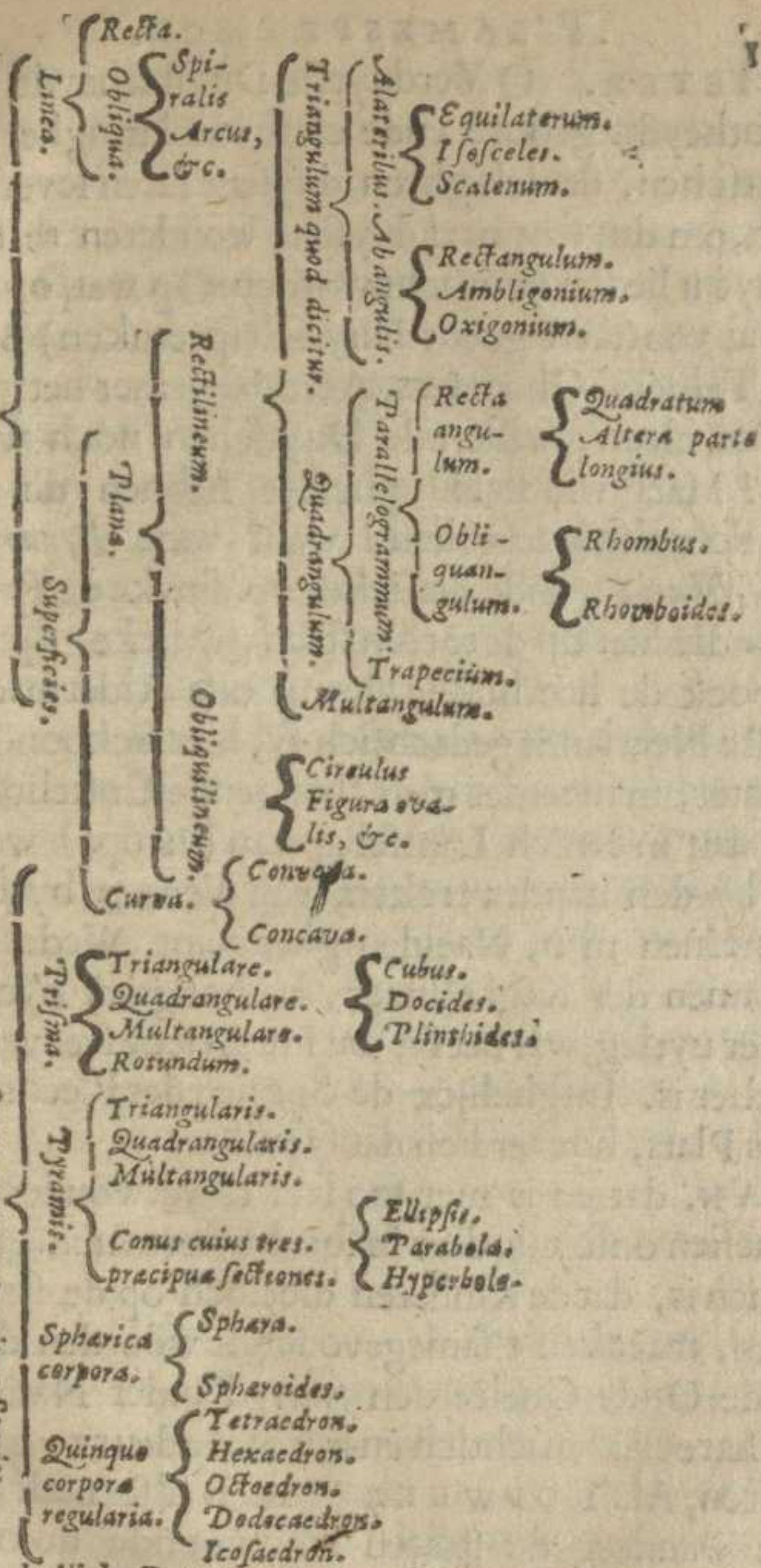
K 4

GROOT-

Daer vooren de Latijnen (dickmael Begriefft) dese woorden inde ghebruyck hebben:

MAGNI

MAGNITUDO EST

Corpora sunt principia Speciei.

Berghelijcke Duytsche Verspreydinghen maecten sy van meer andere consten, elck om besonderst.

PIETER. O Verduytsste Duysterheydt: O Grootheydts groote ende clare verclaringhe: O Duytschen, dat ick gheen duyfent Iaren leven en mach, om duyfentmael duyfent wonderen te sien die uyt u lieden verwacht worden: Op wat (op dat wy nu voortaan goet Duytsch spreecken) Meeters, Telders, Ghenefers, Aertisten, met het gene daer an cleeft, willen de Duytschen noch worden! Maer wie soude gheseyt hebben dit int Duytsch alsoo te vallen! want voor *Pyramis*, segdy *Naelde*, ende als icker op dincke de *Pyramides* die hier op de torren staen (welcke, op dat ick oock de heerlickheydt van ons Aldermachtichste Neerlandt gedachtich sy, hier Schoonder, Grooter, in meerder menichte, ende Costelicker sijn, dan in eenich Lantschap van Europa) worden by den handtwerckers van dien, ja by den ghemeenen man, Naelden ghenoeemt. Wederom de namen der Keghelsneen, bethooghen bycans sonder uytleg, wat het sy, dat int Griecx seer verre van daer is. Inghelijcx de Specien des Rechtsij-dichs Plats, hoe aerdich dat sy vallen!

I A N. dat en is niet soo seer te verwonderen, anghesien onse tale daer in soo buytermaten gheluckich is, dat de Kinderen die noch op de strate spelen, maecten t'samegevouchde woorden daer alle de Oude Gheleerden van d'ander Natien, inde hare niet machtich en sijn mede deur te gheraecten, Als T O P W E E R (dat is alst coude is, ende wanneer de straten sehoon ende drooch sijn om bequamelic te toppé) S C H A E T S T Y T,
K Y F.

Op
Hol-
lants
Tol-
weer.

VEBAL, ende duysent dierghelijcke, die sy sonder d'heerlickheyt van dien te bekennen, elck ghemeenelick fraeykens met twee silleben uytspreecken, niet van verre ghehaelt, soo de seer rijcke Grieksche tale dickmael gebeurt (als onder anderen, *Mathematica* te beteecken en Gheslachte, van dese Specien *Geometria*, *Arithmetica*, *Musica*, *Astrologia*) maer bewijsende 'tverstandt van dien soo volcomentlick, als oftse met een langhe reden uytghesproken waren; gelijk *Topweer*, is by ons soo claer, als oftmen seyde, bequaem weer om te toppen; Wat soudender doch d'ander af maecken?

PIETER. Ick dincke dat den Latijn (sonder sijn heerlicke ende nutte spraecke van alles handelende te verachten, welcke nu ter tijt een des Werelts grootste ghelucken is, haer maeckende als een eentalich Landt, overmidts alle Natien inden wille ghevallen sijn, die te ghebruycken, waer deur sy oock yeghelick beneven sijn eyghen Tale, gheen cleen citaet en is, ja meerder, dan den tijdt toelaet hier te verhalen) segghen soude, *Commodum tempus trocho ludēdi*. Den Francois, *Temps commode de toupier*. Dē Spaeignaert, *Tiempo oportuno para peonçar*.

JA N. Ha ha ha ha; Ick behoire my te bedrouven int verdriet dier armer Spraecken, maer ick en can my niet onthouden van lachen.

PIETER. Maer seght my doch of sy de Proportie (daer soo wonderlicke veel an ghelegen is) oock eenighe name gaven.

JA N.

I A N. Soudense niet? Ia sy soo heerlick dat het schijnt dat de Natuere haer Meesterstick wilde thoonen, doen sy het Duytsch maecte, want sy noemdense soo, dat de naem bycans gheen Bepalinghe en behouft, maer yeghelick cander o-pentlick uyt verstaen, de groote verborghentheyt der beteeckeninge van dien, 't welck noyt Spraec-ke van alle de ghene daer ons de ghedachtenis af ghebleven is, alsoo en heeft connen doen.

P I E T E R. Ghy maectet my te lanck, segt eerst hoe sy die noemden, 'tander daer naer.

I A N. Dat Onbegrijpelic begrepen sy in dit Begrijpende, E V E R E D E N H E Y T.

P I E T E R. Laet my nu wat spreecken, want my dinct dat ick alree uyt dit woort al verstaen, dat ghy my seggen wilt. De Proportie by den Griec-ken *Analogia* gheseyt, wort in hare tale deur Eu-clides ande vierde Bepalinghe des vijfden boucx aldus bepaelt: *αναλογία εστιν η των λογων ομοιοτης*. 'twelck de Latijnen aldus oversetten: *Propor-tio est Rationum similitudo*. Andere (hoe wel *equalitas* de Saecke naest ware.) *Proportio est Rationum idemitas*; Ende als wy Duytschen der ghelijcke deden, souden segghen, *Everedenheyt is de Even-beydt der Redenen*. Voorwaer so ghy geseyt hebt, het Bepaelde is soo claer als de Bepalinghe selfs. Maer liet doch eens als ick tot yemandt segghe, *6. tot 3. is een dobbel Reden, ende 4. tot 2. is oock een dobbel Reden: De Reden dan van 6. tot 3. is even an de Reden van 4. tot 2. Daerom 6. 3. 4. 2. maecten Everedenheyt, ofte het sijn Everednige ghetalen*; De
Duyt-

Duytsche kinderen verstaen den Grondt der Saec-
ken. Maer der Latijnen woort *Proportio* dat naer
de letter Voordeel beteeckent mijns bedunckens
‡ het en gheraect Poorte Cloot noch Bart ; Gans
noch Stake, ten schijnt met sijn Grondt geen ghe-
meenschap te hebben.

‡ Mē
ver-
liester
int
clop-
sen eē
me.

I A N. Het doet al eenige, want *Proportio* comt
(na mijn verstandt) van *Pro Portione: Quasi pro*
rationali portione. By gelijckenis, of wy yet onder
ons te deelen hadden, ick neme Ses Tonnen
Schadts (arme lien handelen met kleene som-
men) ende dat ghyder twee moest hebben, ende
ick d'ander viere, dat is ghelijck 1. tot 2. alsoo u
deel teghen het mijne, nu als ick u dijn deel ga-
ve, ick soude segghen, *Hoc est pro tua portione*, en-
de daer of is dat t'sameghevouchde woort *Propor-*
tio ghemaect, wiens sin is *Naer beboirlick deel*.

P I E T E R. Het schijnt wel soo ghy seght, dan
watter af sy der Griecken *Analogia* comt naerder,
maer onse *Everedenheyt* gadet al te boven. Nu valt
my daer recht inde sin dat die duystere namen de
Oirsaecke sijn vande inghewortelde ongeschiet-
heyden der *Everedenheyt*, als 2, 3, 5, 6, ende dier-
ghelijcke, te wesen Ghetals *Everedenheyt*, die by
haer genoemt wort *Arithmetica Proportio*, (tegen
de 21. bepaling des 7. boucx van Euclides) al-
waer sy Overschot (haer selven bedrieghende)
ansien voor Reden ; Want hadden sy een woort
ghehadt als *Everedenheyt*, de kinderen (ick late
Oude lien varen) souden ghesyt hebben *Hoe can*
dit Everedenheyt wesen, daer en sijn geen Eyē Rede-
nen.

nen. Ende de weerdige Everedenheyt soo wel der Grootheyden ende Gheluyden (die by haer *Geometrica ende Harmonica Proportio* gh. noemt worden) als der Ghetalen, en ware door die slimme Onevenonredenheydt niet verduyftert, noch het faet der dwalinghe en hadde gheen plaetse gevonden om te waffen: Maer anghefien dattet deur de Duytschen, met de wortel haest uytgheruēt sal worden, wy sullen dat soo veel dies belangt daer by laten, want andersins daer ghinghe noch wel een weecke segghens toe.

Een ander saecke die ick noch vragen moet; wat is 'tvoornaemste eynde der Keghelsneen? daer in Apollonius, Atchimedes, ende meer ander helden soo vlietich gheoeffent hebben?

I A N. Het sijn onder anderen de fondamenten der begravener * Spieghelconst.

†Vul- goCa- top- trica. P I E T E R. Wat segdy! Maer liever weet ghyder oock wat af?

I A N. En vraccht my niet meer, maer verwacht den tijt, ende hoort nu wat ick u noch meer segghen sal, van 'tghene daer die voornomde Phylosophen af handelden: Sy bevonden de Duytsche namen der Gheneesconst, besonder vande deelen des Menschens lichaems, soo heerlick, ende volcomentlick, dat sy de Grieksche (sonder eenighe partijcheyt oirdeellende) te boven ghinghen.

P I E T E R. Ick gheloof al seer wel dat ghy seght

seght, nochtans ick hebbe sommige handelēde van dese Stoffe, hooren voortbrenghen een Strijtreden uyt de Daet, teghen ons, die niet al te vreemt en luyde, te weten, dat eenighe saecke beschreven int Duytsch, daer naer int Latijn ende François, het Duytsche geschrifte sal voorder strecken dan d'ander: wat sullen wy hier toe segghen?

I A N. Daer salmen door onderscheydt aldus op verantwoordēden: Soo de voorghestelde Stoffe van eenighe uytspreeck is, ofte yet dierghelijcke dat ciract begheert, soo laten wy hun gheeren toe (tot haren achterdeele) 'tghene sy segghen, overmits bequame veelheydt daer begheert wort, waer toe onse Spraecke soo rijk is, ende sulcken overvloedicheydt van heerlicke Spreucken der Wijsen heeft, dat wy niet en dincken waer men yet ter Saecken dienende halen sal, maer welcke uyt velen wy bevallicxt verkiesen willen, ende daer uyt worden (t'onser eeren) soodanighe Duytsche gheschriften langher dan d'ander. Maer is de voorghestelde Stoffe sulcx dat sy cortheyt begheert, ghelijck de leeringhen der Consten ende dierghelijcke sijn, het salder wel anders toegien, als ghenouch metter Daet blijcken sal inde Teiconst, Mectconst, ende eenighe andere die wy verwachten. Maer omme hieraf noch eyghentlicker te spreecken, soo is te weten dat het Duytsch, als seer oude ende aldervolmaeckste spaecke, bestaet meer dan eenighe ter werelt uyt eensillibighe grondnamen (ghelijck de Nederduytsche Letterconst onlancx

onlancx uytghecommen, dat seer wel ghetroffen heeft, ghevende voor exempel de deelen des Menschē lichaems, als Hooft, Hayr, Oogh, Neus, &c.) de selve zijn ghemeenelick van vele letteren ghemact, 'twelck de reden soo heescht, want waer wildy alle die verscheydenheden halen in een fillighe woorden van twee ofte drie letteren? te meer dat de Natuere int maecten der Duytscher Talen seer forchvuldich was, om die anclivich te krijghen? Daerom soo sy niet en tellen letteren teghen letteren, maer woorden teghen woorden, of (hebben sijt liever) silleben teghen silleben, siet dan eens hoetter ghestelt sal sijn.

PIETER. Wel gheseyt. Maer wat handelden die gheesten noch al meer?

I A N. Sy ondersochten veel andere ghemeene woorden, ende bevonden ten eersten dat alle ghedierte (dat wonder is) vereenicht opt Duytsch met sijn Deel, Alle Boom ende Saet met sijn Vrucht, als Schaepshooft, Schaepslever, Koe-tong, Ossenhuyt, Peertsteert, Hondtsvel, Kattenhayr, Voghelbeck, Appelboom, Peerboom, Pruyomboom, Kerseboom, Vijgheboom, Amandeldoom, Coolsaet, Raepsaet, Mostaertsaet, Kempfaet, Lijnsaet, Spinagiesaet, Surckelsaet, ende soo voort tot int oneyndelicke. Ten tweeden, op een Maeltijt denckende, bevonden dattet daer al an malcander cliste, Als, Tafelaken, Tafelbart, Tafelrinck, Tafelvrient, Soutvat, Brootmes, Brootkorf, Bierpot, Wijnrucyck, Drinckbeker, Wijnglas, Mostaertpot, Peperbus, Botersichotel,

Schotel, Fruytschael, Asijnflesch, Ossevlesch, Braetvet, Pepersaus, Peperkoeck; Ende soo voorts in allen anderen, indervoughen dat sy hun sachten een oneyndelick werck begonnen te hebben. Och Pieter hoe degelick soude het Duytsch vereert worden, dat eenich wacker Griecxgeleerde met den sijnen, so cloeck warē van het Griecx in desen ghevalle boven het Duytsch te durven stellen (want als de Hoeren kijven dan comen de boerden uyt) hoe lustich soudē wy met den onsen henlieden over de pertse schudden?

PIETER. Wy soudense deur den Mostaert slepen.

I A N. Wy soudense om ons ooren slingheren, ghelijck een jonck hondēken dat met een voddeken speelt.

PIETER. Souden wy niet? want daer Stoffe en Maeckende Oirfaeck is, de Daet can volgen.

I A N. Vryelick Stoffe, want gelijk droppele van Quicksilver neven den anderen gheleydt van selfs in een cruypen, Alsoo oock de Duytsche Woorden waer sy malcanderen erghens ghenaecken.

PIETER. Maer oft nu yemandt vraechde, wat besonder cracht in dese t' sameghesette woorden sijn can, wat acht ghy datmen hem best verantwoorden soude?

L

I A N

I A N. Dit: Daer (by exempel) den Griek bequamelick seggen sal, *Tetraedron*; den Duytsch met uytneméde besonderheyt, *Viergrondich*; Daer sal den Latijn met veel woorden moeten segghen, *Corpus regulare quatuor basium*; de Spaegnaert ende Franfois beyde Belatijnt, *Cuerpo regular de quatro basas*; *Corps regulier de quatre bases*, want hare woorden lijden felden tsamevoughe. Oock so ghy dier woorden eenige uytlaet, de reste blijft een onvolmaecte duyter reden.

P I E T E R. Ende of sy nu seyden wat verlanck daer by is, oft het met een woort ofte vele uytgesproken wort?

I A N. Dit, Dat alle Vrije Consten vol sijn van hare eyghene namen, waer uyt volght, dat soomen die aldus int langhe uytspreecke, de gheschriften souden daer af soo lanck, so verdrieticlick, ja in sware Stoffen soo onverstancllick vallé, datter ten eynde nerghens toe deughen en soude, soot ghenouch blijct door de selve Vrije Consten die in haer talen beschreven sijn, alwaer sy om sulcke redenen, bedwonghen worden te verlaten haers Moeders woorden die sy wel verstaen, ende te ghebruycken de corte Grieksche die haer onbekent sijn; Waer uyt wijder volght, dat het onmeughelick is (angesien alle Consten door woorden geleert worden) sulcke Natien deurgaens so veel gheleerden te hebben, gelijk by den Grieken voormael gheweest sijn. Want als haerder
yemandr

yemandt in sijn tale weet uyt te legghen het woort (by exempel) *Tetraedron*, seggende, *Tetra* beteeckent *Viere*, en *Edron* comt van *Hedra*, bediende *Setel* ofte *Basis*, dat is *Grondt*, als oft men wilde segghen een *Saecke* die vier gronden heeft? O desen schiet de Papegaey af, maect hem plaetsc. Maer wy die immer alsoo bequamelick *Viergrondich* segghen, als de Griecten *Tetraedron*, verstaen uyt onse eyghene woorden der dinghen oirfaecke: Dit is dan de besondere cracht der t'samenghesette woorden, ende wandt der Duytschen Tale daer in de voornaemste is, oock mede dat alle d'ander Anclevende ter volcommender gheleertheyt noodich, haer niet en ghebreecken, wat souder teghen staen, of sy en brenghen niet alleene middelbare, maer self de Griekische, Arabische, Egipsche, Caldeusche slapende verborghentheden weder int licht? ja beter dan te voren, dat is met de kennisse der Oirfaecken.

PIETER. Voorwaer oirdeelende hier af naer Menschen verstandt, ende naer de ghemeene loop des Werelts, het soude soo moeten wesen: Maer de wreede Fortune, die Viandinne der Reden, daer de Alderwijsste even so weynich tegen vermeugen, als de cloeckste Stierlien teghen de gheweldighe Stormen; cans veel quaet maecten: Soo sy den Duytsche jonstich is, twort wel, dies niet, tis verloten gepepen, si en sullen niet dansen, maer eer met de Bewijsconst gecken. Hebben wy hier af niet ervarenissen ghenouch tot allen tijden, daer sy (ick

spreecken noch van die Onbeschaemde Lichtveerdighe Blinde Verblindende Dantelorie, belenden moet haer ongheluck daert ons niet en belette) heele Gemeenten, groote Ländtschappen, Machtighe Coninckrijcken, door vreemde ontweersanelicke Ghevallen, gheduerlick houdt in quade yfelicke, stinckende opinien, tot henlieden eyghen iammerlicke uysterste verderfnis? sulcx can hier oock gheschien; Daerom fals hem vele daer naer voughen.

I A N Hoe het gaedt, ten can ons niet qualick commen, want worden de Duytschen Bewijfers, soo sijn wy Melandtslien, niet allene des Mannelickste, Ervarenste, Statelickste, Wijstreckenste, Aldermachtichste Geslachte, uyt het welcke door sijn eyghen wal, 'tKeyserlicke hooft over d'ander ghecoren wort, Maer oock des Aldergeleertsten: Wy sullen met haer deelachtich worden der Bewijsconstens Onscheydelicke Anclevende, welcke sijn (met een woort) ons Eertsche Goden te maecken. Maer commet anders (dat my leeder waer) wy blijven soo gheluckich als Aristoteles ende Alexander begheerden te sijne, want desen vraghende door eenen brief aen dien, waerom hy de Bewijsconst hadde laten uytgaen, want (seyde hy) wy en sullen nu voortan boven d'ander Menschen niet meer uytsteecken. Waer op den anderé: Ick hebt also geschreven, als of ickt niet geschreven en hadde; Soo duytter (dats waer) meende hy dat het niemant verstaen en sal, dan diet van my selfs hoort.

PIETER. Het laetste soude s' Vlaminck ghe-
luck sijn, welcke de beenen breeckende, bedanct
hem noch der goeder Fortunen dat hy den hals
niet en verstuycete.

I A N. Voorwaer soo de ghemeene spreuck:

Beschuldicht niet, maer lydt,

Dat niet can sijn, vermijdt,

goedt is, hy doet daer in seer wel.

PIETER. So moet hy in alles, want sonder
wel, ist al qualick.

I A N. En of ick seyde sonder wel, en iiser niet
qualick.

PIETER. Hoe sou ick dat verstaen?

I A N. Waerder geen Hitte, daer en waer geen
Coude, waerder niet Wits, daer en waer niet
Swarts; waerder gheen Gesontheyt, daer en waer
gheen Siecte; waerder gheen Goet, daer en waer
gheen Quaet.

PIETER. Ghy wilt segghen dat inder Na-
tuere. het eene der Contrarien niet en bestaet, ten
sy het ander oock mede in wesen is; daer af moet
ick u noch mijn ghevoelen seggen. Maer over-
midts wy in een nieuwe Strijtreden gheroicht sijn,
ende dat den avont ghecommen is, soo sal u belie-
ven mijn Gast te wesen, maer met voorwaerde dat
ghy weten sult, u niet tot een bancket ghenoot te
tijne, maer daermen inde plaets van veel uytghe-

sochte spijsen, menichte van Woorden sal knagen
en knauwen, Redens kauwen en erkauwen.

I A N. Ick moet nu nootfaeckelick naer huys,
dat sal op een andermael beter te pas commen,
daerentuffen wensche ick u veel gelucx.

P I E T E R. Nadien het anders niet sijn en
mach, vaert wel, soo wel als ick wel wilde dat
welvoeren, de welbesinde die welnemen sullen
ghene tot haer welvaert noch wel anden dach
ghebrocht sal worden **M E T T E R T Y T.**

E Y N D E D E R T ' S A M E S P R A E C K .

B E

TAFEL OFTE

AENVVYS DER VOORNA-
MELICKSTE DINGHEN
DESER BEWYSCONST

NAER DE OIRDEN

vanden A,B,C.

A.

A Fwesen. fol.27	Bedroch der Ghelijck- noeminghe eender re- den. 13
Al watmen Dia- lectikelick doet, is Be- wijfen, fy wordt dan te recht ghedefiniert de Conste der Bewijsin- ghe. 127	Bedroch der t'famen- voughinghe. 13
Anclevende. 19	Bedroch der Scheydin- ghe. 13
Anclevende der Propo- sitien. 34	Bedroch des Byclanx. 14
Authoriteyt. 11	Bedroch der Ghelijck- luydinge des spreucx. 14

B.

Bedriechspreuck. 12	Bedroch des Ghevals. 15
Bedriechspreuck moet inde Dialectike ghe- definiert sijn. 113	Bedroch des Spreucx niet simpelick. 15
Bedroch der Ghelijck- noeminghe eens woorts. 12	Bedroch uyt het voor- gaende. 15
	Bedroch van 't Verhael des beghinfels. 16

L 4

Be-

Bedroch des vervolchs.	16	worden by den Latijnen onbequamelick ghestelt onder de Rechte.	125
Bedroch van geen Oirsaeck als Oirsaecke,	16	Cromme Bewijsredenen verkeerren in Rechte.	88
Bedroch Veler vrughen,	16		
Beschrijvinghe is oock Definieringhe.	121		
Besluyt.	34	Dact.	9
Bestaende.	26	Dael.	23
Bestaende beteeckēt bequamelick <i>Relata</i> .	132	Deelinghe.	32
Besondere Betuyginghe.	38	Definieren.	52
Besonder Ontkenninghe.	38	Definitie.	30
Beweghende Bewijsredenen.	49	Definitie ende werkinghe te wesen de twee natuerlicke bequame heelende deelen der Dialectiken ende aller Consten,	105
Bewijsredenen.	32		
Bewijsredenen met Voorwaerde.	48	Definitien van andere Consten in dese noodich, ende daer by ghestelt, en is gheen vermenghinghe der Verscheen gheslachtighe.	115
Bewijsredenen van Dobbel besluyt.	50	Derde Soorte.	36
Blijvende materie.	5	Derde Termijn.	35
		Dialectike.	3
			E,

C.

Contrarie Redenen. 27

Contrarie Saecten. 27

Cromme Bewijsredenen der eerster Soorten

TAFEL:

169

E.		kent hier <i>Metapho-</i>	
Eerste Propositie.	34	<i>ra, Allegoria,</i> ende	
Eerste Soorte.	36	<i>Metonymia.</i>	131
Eerste Termijn.	35	Gheloofflicker.	24
Eyghen Anclevende.		Ghemeen Anclevende.	
	21		21
Even ende Ghelijcke		Gheslachte.	22
sijn van verscheyde-		Grondt.	19
ner beteeckeninghe		Grondt der Proposi-	
	10	tien.	34
		Grondt beteeckent be-	
		quamelick <i>Subiectū.</i>	133
F.			
Forme.	6		
		H.	
G.		Heelende Deelen.	23
Generale Betuyghinge.		Helpende Oirfaeck.	7
	38		
Generale Ontkenninge.		I.	
	38	<i>Inventio Medij,</i> anders	
Ghedaente.	11	beschreven dan by	
Ghedaente moet inde		den Latijnen.	127.
Dialectike Ghedefi-			
niert sijn.	113	M.	
Gheheel.	23	Maeckende Oirfaeck.	
Ghelijcke.	29		7
Ghelijck, ende Even,		Malcandertreffing.	25
sijn van verscheyde-		Manieren der Bewijsre-	
ner beteeckeninghe.		denen.	39
	10	Materie.	4
Ghelijckspreuck.	17	Menichvuldicheyt.	9
Ghelijckspreuck betee-		Menichvuldicheyt is	
		een	

TAFEL:

een bequaem woort tot zijn beteeckenin- ghe. 129	Gheslachte ende Ge- heel, tusschen Specie ende Deel. 24	
Menichvuldicheytmoet inde Dialectike ghe- definiert sijn. 113	Ongheloofficker. 24	
Mensche en is niet de leechste Specie. 109	Ongheloofficker ende Gheloofficker, sijn bequamer namen dā Meerder ende Min- der. 117	
Middeltermijn. 35	Onghelooffickespreuck 18	
<i>Modificate enūtiationes</i> en sijn hier niet ghe- definiert. 131	Onghelooffickespreuck beteekent hier t'sa- men <i>Hyperbole</i> ende <i>Synecdoche</i> . 131	
N.		
Nootsaeckelicke Oir- saeck. 7	Onscheydelick. 22	
O.		
Oirsaeck by Ghevalle. 8	*tOnscheydelick is Spe- cie, te weten de leech- ste. 109	
Oirsaeck waerom de Dialectike niet soo wel in anderen talen ghecommen en is als vele diepsinnigher Consten. 112	Onvolmaecte Bewijs- reden. 50	
Oirspronck des naems Gheslachte. 110	Overvloedighe Bewijs- reden. 47	
Onderscheydt tusschen	P.	
	<i>Predicamenta</i> , als dese ses, Doen, Lijden, Waer, Wanneer, Ge- leghentheydt, Heb- ben: En sijn hier niet ghedefiniert. 130	
	Prin-	

TAFEL;

171

Principale Deelen. 23
 Proportie. 33
 Propofiti. 33

Syllogismus.

{ Demon-
 strativus,
 Dialecti-
 cus,
 Contentio-
 sus,
 Fallax. 127

Q.

Questie haer selven te
 beproeven is onghe-
 schiet. 118

R.

Rechte Bewijsredenen. 44
 Rechte Bewijsredenen
 maecten. 61

S.

Scheydelick Ancleven-
 de, 21
 Scheydinghe. 32
 Specie beteekent
 Hupsch, Schoon,
 waerom. 109
 Spotspreuck. 19
 Subalterne en sijn hier
 niet ghedefiniert. 131
 Subcontrarie en sijn hier
 niet ghedefiniert. 131

T.

Teghenspreckende. 28
 Tgheheel. 23
 Tweede Propositie. 34
 Tweede Soorte. 36
 Tweede ofte Middelter-
 mijn. 35

V.

Van Meerder tot Min-
 der is in allen argu-
 menten soo wel Be-
 tuyghende als Ont-
 kennende, goet ver-
 volch. 119
 Veranderende Materie. 5
 Verkeerde Bewijsreden. 45
 Verkeerde spreuck. 17
 Verkeeren de Cromme
 Bewijsredenen in
 Rechte. 88
 Ver-

Verkeeren door het On- meughelicke. 86	moet haer niet altijd ten bequaemsten naer de ghelijckformic- heyt der eerster Soor- ten. 131
Verkeeringhe der Pro- positien eender Be- wijsreden. 89	
Verkeerde spreuck moet inde Dialectike ghe- definiert sijn. 113	W. Werck. 9
Verscheyden. 29	Willende Oirfaeck. 7
Verspreyden. 55	Wtlegghinghe eens naems ofte woorts is oock Definierighe. 122
Vierde Soorte. 36	
Vierde Soorte en ont-	

EYNDE DES TAFELS.

Gedruet tot Leyden, By Ian Claesz. vā Dorp, 1621.

*Voor Ian van Waesberge de Jonge, Boeckver-
cooper, woonende tot Rotterdam.*

met alij
den nac
demic-
die var-
9
back: 7
eers
e woort
niet richte.
11.

11.
11.
11.

